

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ
ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LXXXX

Нови Сад, март–април 2018.

Књига 78

Број 3–4.

САДРЖАЈ

ЧЛАНЦИ

- Доц. др Живорад Рашевић Забрана против слободе: недискриминација и предузетништво у правном поретку Србије / 141
- Милица Соврић Положај ствари као основ одговорности по римском едикту *ne quis in suggrunda* / 158

РАСПРАВЕ

- Данијела Тошић Трговина женама као један од облика насиља над женама / 170
- Др Гордана Љубојевић
Јована Томић Улога надзорног одбора у корпоративном управљању компанија у Србији / 183

СУДСКА ПРАКСА

- Драган У. Калаба Скидање и повреда службеног печата и знака (чл. 327. КЗ) у судској пракси / 199

САОПШТЕЊА

- Са седница Управног одбора Адвокатске коморе Војводине / 208

*Указом Председништва СФРЈ бр. 64 од 12. јула 1988,
поводом 60-годишњице излажења,
„ГЛАСНИК” Адвокатске коморе Војводине
о д л и к о в а н ј е
Орденом заслуга за народ са сребрном звездом.*

CONTENTS

ARTICLES

- Živorad Rašević Ph.D.** The Discrimination Ban vs. Freedom of Entrepreneurship in the Serbian Legal System / 141
- Milica Sovrlić** Position of Items as the Basis of Liability in the Roman Edict Ne Quis in Suggrunda / 158

DISCUSSIONS

- Danijela Tošić** Trade of Women as One of the Forms of Violence against Women / 170
- Gordana Ljubojević Ph.D.
Jovana Tomić** Role of Supervisory Board in Corporate Governance of Companies in Serbia / 183

CASE LAW

- Dragan U. Kalaba** Removal and Breach of Official Seal and Mark, Article 327 of the Criminal Code in the court practice / 199

NOTICES

From the meeting of Vojvodina Bar Association Board of Directors / 208

АДВОКАТСКА КОМОРА ВОЈВОДИНЕ

Основана 1921. у Новом Саду

ГЛАСНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Покренут 1. јуна 1928.

Главни и одговорни уредници

Др Косџа Мајински (1928–1932), др Никола Николић (1933–1936), др Василије Сџанковић (1936), др Славко М. Ђурић (1937), Владимир К. Хаџи (1937–1941), Милорад Бојић (1952–1972), Сава Савић (1973–1987), Мирослав Здјелар (1987–1994), др Слободан Бељански (1994–2004), др Јанко Кубињец (2004–2016)

Уређивачки одбор

Милан Караћ

главни и одговорни уредник
адвокат у Новом Саду

Зоран Коџривица, адвокат у Новом Саду, др Аџила Чоколић, адвокат у Осијеку, мр Мирјана Томић Јовановић, адвокат у Новом Саду, мр Вукица Мидоровић, адвокат у Кикинди, Александар Тодоровић, адвокат у Кикинди

Технички уредник

Јелица Недић

Адреса Уредништва
21000 Нови Сад, Змај Јовина 20/1
Телефон: 021/521-235; факс: 021/529-459
e-mail: akvojvodine@gmail.com
Рукописи се не враћају.

Г Л А С Н И К

А Д В О К А Т С К Е К О М О Р Е В О Ј В О Д И Н Е

Ч А С О П И С З А П Р А В Н У Т Е О Р И Ј У И П Р А К С У

Година LXXXX

Нови Сад, март–април 2018.

Књига 78

Број 3–4.

Ч Л А Н Ц И

UDC 316.647.8

342.7

341.231.14

Doc. dr Živorad Rašević

Visoka škola za poslovnu ekonomiju i preduzetništvo
Beograd

ZABRANA PROTIV SLOBODE: NEDISKRIMINACIJA I PREDUZETNIŠTVO U PRAVNOM PORETKU SRBIJE*

SAŽETAK: U ovom radu se pravno-dogmatski i teorijski sagledava odnos zabrane diskriminacije sa slobodom preduzetništva. Kako je zabrana diskriminacije ustanova javnog, a sloboda preduzetništva privatnog prava, izvesno se radi o ustanovama koje pripadaju različitim oblastima dihotomno shvaćenog pravnog sistema. Međutim, njihov odnos se pokazuje kao kompleksan i komplikovan, pošto su u pozitivnom pravu ostavljene široke mogućnosti javnopravne intervencije u privatnopravne odnose. U tom smislu se ukazuje kako na sukobe i međusobna ograničavanja ove dve ustanove, tako i na mogućnosti harmonizovanog pristupa u njihovom tumačenju i primeni. Polazeći od pozitivnopravnih rešenja, praktičnih primera i teorijskih nalaza o značaju i prirodi ovih ustanova, ukazuje se na opasnost od preteranog ugrožavanja privatnosti i efikasnosti preduzetništva sa jedne strane, a sa druge na opasnost od obesmišljavanja zabrane diskriminacije u privatnopravnom kontekstu. U traganju za optimalnim balansom koji omogućuje maksimizaciju ostvarivanja važnih društvenih aspiracija ovih pravnih ustanova, predlaže se put tumačenja pozitivnopravnih normi koji podastire jasnije kriterijume za određivanje njihovog realnog i personalnog domašaja.

Ključne reči: zabrana diskriminacije, sloboda preduzetništva, pravna načela, sukob normi, srazmernost

* Rad primljen 28. 3. 2018. godine.

UVOD

U dihotomnoj sistematici pravnog poretka zabrana diskriminacije i preduzetništvo pripadaju različitim pravnim oblastima: dok je zabrana diskriminacije javnopravna ustanova, pojam preduzetništva obuhvata širok raspon međuljudskih odnosa koje reguliše privatno pravo. U pravno-aksiološkom smislu, njihova disparatnost i udaljenost je evidentna: dok odredbe antidiskriminacionog prava izražavaju aspiracije i programske ciljeve prema poželjnim obrascima društvene jednakosti, sam smisao ideje preduzetništva je neegalitarnog karaktera, jer se sastoji u takmičenju za oskudne resurse radi ostvarivanja kako individualnog, tako i opšteg dobra. Razlikuju se i po svom pravnom dejstvu: dok se zabrana diskriminacije sastoji u moranju, tj. obavezi uzdržavanja od društveno nepoželjnih formi ponašanja, pravne norme koje regulišu preduzetništvo ovlašćuju privatna lica na široko područje slobode uređivanja odnosa sa drugim licima. U ovom radu se u pravno-teorijskim, dogmatskim i komparativnim sagledavanjima traga za odgovorima na teško pitanje gde su granice domašaja zabrane diskriminacije u privatnom pravu.

TEORIJSKA POLAZIŠTA

Da bi ovaj ogled bio ostvariv, teorijski i metodološki okvir treba da omogućiti postavljanje dva predmeta proučavanja u korelativan odnos sa jasno izraženim interakcijama; da bi bio svrsishodan, potrebno je da verno reflektuje stanje primenjivog pozitivnog prava. Zato je u traganju za odgovorima nužno načiniti iskorak izvan usko omeđenih disciplina prava ljudskih prava i građanskog prava u šira, pretežno sistemska tumačenja relevantnih pravnih ustanova.

U tom smislu, polazi se od široko prihvaćenog učenja o horizontalnom dejstvu ljudskih prava, prema kome su javne vlasti ovlašćene ne samo da uređuju odnose između države i privatnih lica (vertikalno dejstvo), nego i da intervenišu u odnose između privatnih lica.¹ Svakako treba napomenuti da učenje o horizontalnom dejstvu ljudskih prava nije prihvaćeno svuda i na isti način. U jednoj uporednopravnoj klasifikaciji identifikovana su tri modela primene normi ljudskih prava u privatnopravnim odnosima: 1) neposrednu primenu ljudskih prava i na ona lica koja inače nisu subjekt određenog odnosa između države i privatnog lica – *Drittwirkung der Grundrechte* (u Švajcarskoj, SR Nemačkoj), 2) posrednu primenu, odnosno zračenje ustavnog sistema vrednosti na privatno pravo (u SR Nemačkoj, Italiji, Španiji, Japanu) i 3) pravosudnu primenu (u SAD), te jedan model neprimenjivanja (u Kanadi).²

¹ Nowak, M., *U.N. Covenant on Civil and Political Rights. CCPR Commentary*, Kehl, Strasbourg, Arlington: N. P. Engel, 2005, 632; Jakšić, *Evropska konvencija o ljudskim pravima – komentar*, Centar za publikacije Pravnog fakulteta u Beogradu, Beograd, 2006, 13–14.

² Barak, A. *Constitutional Human Rights and Private Law*, u: *Human Rights in Private Law*, Hart Publishing, Oxford – Portland Oregon, 2001, 14–28.

Polazeći od većinskog stava o primenjivanju normi ljudskih prava u privatnom pravu, odnose zabrane diskriminacije i preduzetništva je moguće sagledavati jedino kao problem realnog i personalnog domašaja antidiskriminacionih normi u privatnopravnim odnosima. Neusklađenost ova dva teorijska pojma je sasvim očigledna: dok se pravnom ustanovom nediskriminacije iz moralnih razloga zabranjuje pravljenje razlika, odnosno nejednak tretman lica s obzirom na njihova lična svojstva,³ preduzetništvo pretpostavlja slobodu pravljenja razlika iz razloga koji nisu moralne prirode – radi se o maksimizaciji ekonomske i društvene koristi u tržišnoj utakmici u kojoj pobeđuju najefikasniji. Pored toga, u nauci nema saglasnosti o ekonomskim i društvenim efektima primene antidiskriminacionih normi u svetu preduzetništva. Dok jedni ističu da pod izvesnim uslovima to može biti dobar podsticaj,⁴ drugi smatraju suprotno: po njima, moralni imperativ uređene zajednice ravnopravnih pojedinaca nameće jedino dužnosti koje u suštini relativizuju one vrednosti privatnog prava koje čine preduzetništvo mogućim: slobodu, privatnost, autonomiju volje itd.⁵ Kako uspeh preduzetnika u tržišnoj ekonomiji nije zagaranтован, tako oni u neizvesnostima takmičenja za oskudne resurse moraju imati slobodu da stupe i u one odnose koji bi se mogli oceniti kao neravnopravni, društveno neracionalni ili čak nemoralni.⁶ Preduzetnik stoga ima zakonska i moralna prava da vodi posao, donosi odluke i bori se protiv konkurencije, ali se ne mogu osporiti ni prava drugih učesnika poslovnog procesa: radnika, potrošača i javnosti.⁷ Zato javna vlast ima težak zadatak da legislativnim i upravnim merama u konkretnim okolnostima omogući tako suptilan balans slobode i odgovornosti privatnih lica koji istovremeno omogućuje progres u dva pravca: maksimizaciju ekonomskog blagostanja, sa jedne strane, i društvenu jednakost sa druge. Kako uživanje slobode samo po sebi podrazumeva ovlašćenje na različito ponašanje po sopstvenom nahođenju, društvena jednakost se u privatnopravnom kontek-

³ Gajin, S., Pojam, oblici i slučajevi diskriminacije, *Antidiskriminacioni zakoni – Vodič*, Beograd, Centar za unapređivanje pravnih studija, 2010, 15; Dimitrijević, V., et al., *Međunarodno pravo ljudskih prava*, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd, 2007, 114.

⁴ Fredman, S., *Discrimination Law*, Oxford University Press, Oxford, 2002, 185; Cooray, M., *Equality Before the Law and Discrimination*, 1985, art. 9.3.

⁵ Mansel, H.-P., Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz-persönlicher und internationaler Anwendungsbereich, u: Heldrich, A. (Hrsg.), *Festschrift für Claus-Wilhelm Canaris zum 70. Geburtstag*, Band I. C. H. Beck, München, 2007, 809; Hasnas, J., *Equal Opportunity, Affirmative Action, and the Anti-Discrimination Principle: The Philosophical Basis for the Legal Prohibition of Discrimination*, Fordham Law Review Vol. 71, 2002, 6, 69; Lüttringhaus J. D., *Grenzüberschreitender Diskriminierungsschutz – Das internationale Privatrecht der Antidiskriminierung*, Mohr Siebeck, Tübingen, 2010, 406.

⁶ Narveson, J., *Have We a Right to Non-Discrimination?* University of Waterloo, 211–215; Cavanagh, M., *Against Equality of Opportunity*, Oxford University Press, Oxford, 2002, 22, 80, 117, 143, 173.

⁷ Ratković Njegovan, B., Pravda i poslovanje, *Škola biznisa*, br. 4, 2008, 176.

stu mora poimati manje ambiciozno, tj. više kao formalna jednakost oličena u jednakosti postupanja. Samo pojedini, izuzetno važni društveni odnosi i zaštićena svojstva ličnosti koji su pozitivisani kao takvi zaslužuju dodatno angažovanje javnih vlasti da afirmativnim merama ostvare jednakost mogućnosti ili, pak, potpunu, materijalnu jednakost rezultata.

Polazeći od Dvorkinovog razlikovanja prirode normi ljudskih prava kao izvora pravnih pravila, principa i javne politike,⁸ zabrani diskriminacije u privatnopravnom kontekstu se mogu pripisati značenja građanske obaveze i prava, načela ravnopravnosti strana u određenom odnosu i javnog interesa⁹. Pre svega, ova ustanova zadovoljava sve teorijske kriterijume da bude shvaćena kao izvor građanskopravne obaveze, jer nalaže dužnost, tj. moranje jednog mogućeg ponašanja.¹⁰ Međutim, nedostaju dovoljno ubedljivi argumenti da se ona u celosti prihvati kao subjektivno građansko pravo: obavezi svih da ne diskriminišu druge ne korespondira subjektivno ovlašćenje da se bude diskriminisan kao pravno priznata i zaštićena konkretna mogućnost, osim u onim izuzetno važnim društvenim odnosima (odnosi povodom građanskog prava ličnosti, radni odnosi, zapošljavanje, obrazovanje, itd.) i zaštićenim svojstvima ličnosti (pol, rasa, veroispovest, itd.) koji su eksplicitno propisani kao takvi. Drugo, nediskriminacija se može posmatrati i kao jedan vid konkretizacije načela ravnopravnosti strana u privatnopravnim odnosima. Razlike su ipak uočljive. Načelom ravnopravnosti se uspostavlja formalna ravnoteža strana u svim privatnopravnim odnosima, a zabrana diskriminacije važi i kada takvi odnosi nisu uspostavljeni, a kada jesu primenjiva je samo na pojedine odnose i zaštićena svojstva ličnosti. Ova dva načela potpadaju pod različite Aristotelove paradigme pravičnosti:¹¹ dok se ravnopravnost strana izvodi iz pojma komutativne pravde (dvostrani odnos, aritmetička jednakost), nediskriminacija pretpostavlja odnos sa najmanje tri strane, u kome je jedna strana vlasna da se srazmerno utvrđenim kriterijumima ponaša različito prema drugim (tri ili više strana, geometrijska jednakost). Na kraju, zabrana diskriminacije može biti toliko važna za regulisanje određenog privatnog odnosa u meri da je nužna javnopravna intervencija u taj odnos u svrhu borbe protiv diskriminacije. Ovu intervenciju omogućuju neodređeni pojmovi iz tekstova zakona koji uređuju građanskopravne odnose, koji upućuju na primenu normi javnog prava („prinudni propisi”, „javni poredak”, „dobri običaji” i sl.). O ovome će biti govora u delu u kome su iznesena tumačenja pozitivnog prava.

⁸ Dvorkin, R., *Sušтина individualnih prava*, Beograd, Podgorica, Službeni list SRJ i CID, 2001, 50.

⁹ Rašević, Ž., *Zabrana diskriminacije u privatnom pravu*, Zadužbina Andrejević, Beograd, 2014, 42–46.

¹⁰ Vodinić, V., *Građansko pravo*, Pravni fakultet Univerziteta Union i Službeni glasnik, Beograd, 2014, 187–188.

¹¹ Aristotel, *Nikomahova etika*, Globus, Zagreb, 1998, 32–33.

MEĐUNARODNI STANDARDI

Naznake odnosa zabrane diskriminacije i preduzetništva u međunarodnom pravu se nalaze u izvorima univerzalnog i regionalnih sistema ljudskih prava.

U čl. 55. t. c) Povelje Ujedinjenih nacija (u daljem tekstu UN) ističu se zaštićene osobine ličnosti kao osnovi diskriminacije u vidu rase, pola, jezika i vere, dok je u čl. 2. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima spisak zaštićenih osnova upotrebom formulacije „ili drugih okolnosti” ostavljen otvorenim. Ipak, osnovi diskriminacije u vidu rase i pola su ocenjeni posebno važnim, pošto su prioritetno istaknuti u čl. 26. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima i čl. 2. i 3. Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, a takođe su i predmet posebne Konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije i Konvencije o ukidanju svih oblika diskriminacije žena. U trećem stavu preambule Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima programski i deklarativno ističe da se ideal „slobodnog ljudskog bića, oslobođenog straha i bede može postići samo ako se stvore uslovi svakome da uživa svoja... prava.” Korisna konkretizacija međunarodnih standarda o ovom pitanju je sadržana u izveštaju Specijalnog predstavnika Generalnog sekretara UN za ljudska prava i transnacionalne korporacije i drugo biznis preduzetništvo pod nazivom „Vodeći principi odnosa biznisa i ljudskih prava” koji je podržao Komitet za ljudska prava UN Rezolucijom broj 17/4 od 16. 6. 2011. godine. U ovom aktu subjekti privatnog preduzetništva se posmatraju kao specijalizovani društveni organi sa specijalizovanim funkcijama koji su obavezni da posvete dužnu pažnju poštovanju ljudskih prava, da izbegavaju postupke koji bi mogli posredno uzrokovati kršenje prava drugih i da srazmerno svojoj veličini i konkretnim okolnostima preduzimaju mere na sprečavanju, umanjenju i otklanjanju posledica negativnih uticaja na ljudska prava.

U primarnom pravu Evropske unije (u daljem tekstu EU) diskriminacija se zabranjuje po nekoliko *numerus clausus* zaštićenih svojstava ličnosti: pola, rase, etničkog porekla, vere ili uverenja, invaliditeta, dobi, seksualnog opredeljenja,¹² te još po boji kože, genetskim osobinama, pripadnosti nacionalnoj manjini, rođenju,¹³ te državljanstva – samo između država članice EU, ali ne ostalih.¹⁴ Spisak zaštićenih osnova jeste dug, ali nije ostavljen otvorenim za druga svojstva ličnosti koja mogu zasluživati antidiskriminacijsku zaštitu. Sekundarno pravo EU zabranjuje diskriminaciju u pojedinim društvenim odnosima i po osnovu

¹² Čl. 10. Ugovora o funkcionisanju EU, Lisabon, 2007.

¹³ Čl. 21. Povelje o osnovim pravima EU, Nica, 2000.

¹⁴ *Priručnik o evropskom antidiskriminacijskom pravu*, Agencija EU za temeljna prava, Beč, 2010, 56.

još užeg zatvorenog spiska zaštićenih svojstava ličnosti:¹⁵ u radnim odnosima i zapošljavanju nezavisno od rasnog ili etničkog porekla,¹⁶ vere, invalidnosti, starosti ili seksualne orijentacije,¹⁷ u pristupu dobrima i uslugama po osnovu pola, uključujući trudnoću i majčinstvo,¹⁸ u zapošljavanju, napredovanju, stručnom osposobljavanju, radnim uslovima, plati i socijalnom osiguranju.¹⁹

U pravnom sistemu Saveta Evrope se odnos zabrane diskriminacije i preduzetništva reflektuje u odnosu čl. 14. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu EK) i Protokola broj 12 uz EK, sa jedne strane, i čl. 1. Protokola broj 1 uz EK sa druge. Za razliku od prava EU, ovde je zabrana diskriminacije postavljena znatno šire: prvobitni materijalni domašaj iz čl. 14. koji se odnosio samo na uživanje prava iz EK, proširen je Protokolom broj 12 na „uživanje svih prava određenih zakonom,” u odnosu na javne vlasti, a spisak zaštićenih svojstava ličnosti kao osnova diskriminacije je u obe odredbe ostavljen otvorenim, što omogućuje širenje personalnog područja zaštite. Što se tiče člana 1. Protokola broj 1 uz EK, Evropski sud za ljudska prava (u daljem tekstu ESLJP) je u svojoj praksi svrstao u materijalno područje zaštite prava na imovinu prava na koncesiju, vršenje obrtničke i privredne delatnosti, licencu, neimovinska prava privrednog društva i određene privredne interese.²⁰ Interakcije dva prava se pronalaze u odredbama EK o mogućnostima njihovog ograničavanja. Tako je u samoj odredbi člana 1. Protokola broj 1 određeno ograničenje subjektivnog prava na imovinu u stavu 1 „u javnom interesu i pod uslovima predviđenim zakonom i opštim načelima međunarodnog prava,” a u stavu 2. u vidu suprotstavljenog ovlašćenja države „da primenjuje zakone koje smatra potrebnim da bi regulisala korišćenje imovine u skladu sa opštim interesima...” Sa druge strane, u praksi ESLJP je formulisan opšti izuzetak od nediskriminacije u vidu „objektivnog i razumnog opravdanja” koje se sastoji u ostvarivanju legitimnog cilja radnjom nepogodnog postupanja koja je zakonom dopuštena i srazmerna tom legitimnom cilju. Vidljivo je da su ograničenja u oba smera prilično komplementarna, ali neprecizno omeđena upotrebom širokih pojmova. Jedina konkretizacija u tom smislu se može pronaći u Preporuci broj 14 Evropske komisije za borbu protiv rasizma i netolerancije,²¹ u kojoj se, između ostalog, predlaže vladama država članica Saveta Evrope da „kroz podsticanje samoregulacije privatnog sektora” obezbede da se nacionalni

¹⁵ Priručnik, 2010, 62–66.

¹⁶ Direktiva 2000/43/EZ.

¹⁷ Direktiva 2000/78/EZ.

¹⁸ Direktiva 2004/113/EZ.

¹⁹ Direktiva 2006/54/EZ.

²⁰ Jakšić, *nav. delo*, 370–371.

²¹ CRI /2012 48 od 22. 06. 2012. godine (Suzbijanje rasizma i rasne diskriminacije u zapošljavanju).

antidiskriminacioni zakon primenjuje na privatne poslodavce, da se ukinu ili izmene diskriminirajuće odredbe u pojedinačnim i kolektivnim ugovorima i internim aktima preduzeća, da se u postupcima javnih nabavki sankcionišu oni poslodavci koji su kršili zabranu diskriminacije, da poslodavci promovišu jednakost, obezbede jednake mogućnosti, zabranu uznemiravanja, da se razvijaju podsticaji za ohrabrivanje poslodavaca u ovom smislu itd.

Sve u svemu, međunarodno univerzalno i regionalno pravo ostavljaju široku slobodu državama da pitanja zabrane diskriminacije i preduzetništva i njihovog međusobnog odnosa urede u skladu sa konkretnim okolnostima i sopstvenim potrebama i viđenjima opštog dobra i društvene jednakosti. Zato međunarodni standardi nediskriminacije ne utiču direktno na široka diskreciona ovlašćenja javnih vlasti u uređenju slobode preduzetništva, pa su uporednopravno sasvim razumljive razlike u materijalnom i personalnom domašaju pozitivnopravnih odredbi koje ih uređuju. Izuzetno, norme o zabrani diskriminacije su stekle status imperativnih normi međunarodnog prava (*ius cogens*) u svrhu zaštite nekolicine svojstava ličnosti koje su posebno važne u međunarodnim odnosima, poput rase i pola. To svakako nalaže direktnu primenu imperativnih normi međunarodnog prava u svim sferama društvenog života i na sve pravne subjekte, dok primena antidiskriminacionih normi koje nisu stekle ovaj status podrazumeva pažljivo i suptilno vrednovanje suprotstavljenih javnih i privatnopravnih interesa. Ovo je posebno izraženo u sferi evropskog privatnog prava, gde zabrana diskriminacije po drugim osnovama ima uži i precizno određen domašaj. Razloge za to treba tražiti u već izraženoj bojazni od negativnog uticaja na slobodu preduzetništva.

POZITIVNO PRAVO SRBIJE

Ustavnopravni okvir za interakcije zabrane diskriminacije i preduzetništva treba tražiti u antidiskriminacionim odredbama čl. 15, 21. i 76. Ustava Srbije²² sa jedne strane, i čl. 82. i 83. koji uređuju slobodu preduzetništva, sa druge. U ustavnoj sistematici obe ustanove nisu situirane u katalogu individualnih ljudskih prava koji se nalazi u čl. 23–74. Ustava. Sloboda preduzetništva se u čl. 82. i 83. određuje kao jedno od osnovnih načela ekonomskog uređenja a može se „ograničiti zakonom, radi zaštite zdravlja ljudi, životne sredine i prirodnih bogatstava i radi bezbednosti Republike Srbije”. Kvalifikacija ove slobode kao načela, a ne kao subjektivnog prava ima sasvim konkretne posledice: zakonodavac u određivanju domašaja ove slobode nije vezan ustavnim pravilima

²² *Službeni glasnik RS* broj 98/06.

ograničavanja ljudskih i manjinskih prava iz čl. 20. Ustava.²³ Isto bi se moglo zaključiti za antidiskriminacione odredbe: ravnopravnost polova iz čl. 15. je jedno od ustavnih načela, zabrana diskriminacije je u čl. 21. definisana kao jedno od osnovnih načela ljudskih i manjinskih prava i sloboda, a jedino je u čl. 76. određena zabrana diskriminacije kao kolektivno pravo nacionalnih manjina. Dakle, obe ustanove nisu konkretizovane do nivoa priznavanja subjektivnih ovlašćenja i ne uživaju čvrsta ustavna jemstva, što ostavlja zakonodavcu široko područje diskrecije u njihovom međusobnom uređenju. Prema Dvorkinu, međusobni sukobi načela se mogu razrešiti jedino uzimanjem u obzir njihove srazmerne težine,²⁴ pa bi u tom smislu kao vodilja ipak mogao da posluži čl. 20. Ustava koji upućuje da se u ograničavanju ustavom garantovanih subjektivnih prava uzmu u obzir svrhe, obim ograničenja, suština prava koje se ograničava, važnost svrhe ograničenja, priroda i obim ograničenja, odnos ograničenja sa njenom svrhom i da li postoji način da se svrha ograničenja jednog prava postigne manjim ograničenjem drugog. Kada se ova teško razumljiva i pravno-filozofski opisana operacija primeni na međusobno ograničavanje zabrane diskriminacije i slobode preduzetništva, teorijski nalazi o odnosu društvene jednakosti i privatne inicijative sa početka rada dobijaju svoj puni smisao, iako ne nude rezolutne odgovore. Kada je u pitanju primena normi ljudskih prava u privatnom pravu, čl. 18. st. 1. i 23. upućuju na model neposredne primene (*Drittwirkung der Grundrechte*): prema njima, ljudska prava primenjuju se neposredno, a svi – dakle ne samo javne vlasti, nego i privatna lica – obavezani su da poštuju i štite ljudsko dostojanstvo, koje je koren svih ljudskih prava, pa tako niko nema pravo da svojom slobodom krši ustavom zajemčena prava treće strane, tj. onih lica koja nisu subjekti javnopravnog odnosa u kome se ta sloboda ostvaruje. Sa druge strane, odredbe privatnog prava upućuju na model posredne primene, jer sadrže neodređene pravne pojmove, koje omogućuju shodnu primenu javnopravnih ustanova: npr. „prinudni propisi, javni poredak i dobri običaji” navedeni su u čl. 10, 49, 51, 75, 103. i 104. Zakona o obligacionim odnosima²⁵ (u daljem tekstu ZOO); „savesnost i poštenje” u čl. 12. itd. Ovako široko postavljena pozitivnopravna rešenja koriste svim subjektima privatnopravnih odnosa, jer im omogućuje zaštitu kako privatnopravnim, tako i javnopravnim sredstvima, ali otvaraju vrata opasnosti od preširoke sudijske diskrecije koja može rezultirati arbitrarnostima i subjektivnostima u vrednovanjima javnog i privatnog interesa. Prema doktrini efekta zračenja ustavnog sistema vrednosti na privatno pravo ovi neodređeni pravni pojmove služe kao kapije za prodor normi javnog prava u privatno pravo, a norme koje zabranju-

²³ Vid. Pajvančić, M., *Komentar Ustava Republike Srbije*, Fondacija Konrad Adenauer, Beograd, 2009, 106–107.

²⁴ Dvorkin, *nav. delo*, 49–50.

²⁵ *Službeni list SFRJ* br. 29/78, 39/85, 45/89 i *Službeni list SRJ* br. 31/93.

ju diskriminaciju svakako poseduju potencijal da se u konkretnim predmetima podvedu pod njih.

Konkretnija uputstva o ovom pitanju treba dalje tražiti u odredbama Zakona o zabrani diskriminacije²⁶ (u daljem tekstu ZZD), koji kao organski i opšti antidiskriminacioni zakon razrađuje ustavne odredbe i kompilira antidiskriminacione standarde iz prava Saveta Evrope i EU.²⁷ Subjekti preduzetništva (pravna lica, preduzetnici) se pominju jedino u kaznenim odredbama za kršenje zabrane diskriminacije (čl. 51, 52, 55–60), dok se stroža odgovornost javnopravnih organa, pored kaznenih odredbi u čl. 50. i 53, uređuje u čl. 13. st. 1. t. 2. i 15. Čini se da postavljene distinkcije nisu dovoljno jasne, s obzirom da su razlike u načinu uređenja javnopravnih i privatnopravnih odnosa velike. Poređenja radi, nemački zakonodavac je u Opštem zakonu o jednakom postupanju (Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz, BgBl. I S. 1897, 1910) načinio subtilnije distinkcije i prilagođavanja svetu privatnog prava: u čl. 19. materijalni domašaj zabrane diskriminacije u „zasnivanju, izvršenju i prestanku građanskopravnih obaveza” ograničen je na masovne, depersonalizovane i lukrativne odnose, tj. odnose koji „tipično nastaju bez obzira na lice u velikom broju slučajeva pod uporedivim uslovima ili gde je odnos sa licem od podređenog značaja u odnosu na obavezu a uporedivi uslovi nastaju u velikom broju slučajeva,” i na privatnopravno osiguranje. U st. 3. istog člana izuzimaju se od domašaja ovog zakona stambeni odnosi, tako što se dopušta različit tretman u okolnostima gde „služi da uspostavi i održi stabilne društvene strukture u pogledu stanovnika i balansirane strukture smeštaja, ekonomske, socijalne i kulturne uslove”. Drugi izuzetak u st. 4. odnosi se na porodično i nasledno pravo, koje se izuzima iz opšteg režima zabrane diskriminacije, a treći u st. 5. na „građanskopravne obaveze gde su strane i njihovi srodnici blisko povezani ili postoji odnos poverenja”, a naročito stanovanje na istoj parceli i iznajmljivanje manje od 40 stanova. U pogledu personalnog domašaja, u st. 2. čl. 19. se predviđa stroži režim zaštite u odnosu na rasnu i etničku diskriminaciju u području socijalne zaštite, obrazovanja i javnom pristupu robama i uslugama, dok su u čl. 20. određeni izuzeci od zabrane različitog postupanja po osnovu vere, invalidnosti, starosti, seksualnog opredeljenja ili pola, pod uslovom da su zasnovani na „objektivnim osnovama,” a navode se sledeći primeri: smanjenje rizika, sprečavanje štete ili druge svrhe uporedive prirode, zaštita privatnosti i lične bezbednosti, pružanje posebne prednosti ili nedostatak interesa u provođenju jednakog tretmana, zaštita verskog etosa, u st. 2. po osnovu pola u statističkim aktuarskim poslovima osiguranja života. U tom smislu idu i antidiskriminacione odredbe Poglavlja 2 nacrtu kodifikacije obligacionog prava EU (Draft Common Frame of Reference),

²⁶ Službeni glasnik RS br. 22/09.

²⁷ Rašević, Ž., *Ten Years of the ECHR Protocol 12: the Balkanisation of Non-Discrimination*. Central and Eastern European Legal Studies 1/2106, 2016, 37.

koje ograničavaju slobodu ugovaranja u prometu roba i usluga dostupnoj javnosti, tako što, između ostalog, ustanovljuju subjektivno građansko pravo da se ne bude diskriminisan po osnovu pola i etničkog/rasnog porekla u članu II-2: 101. I ovde je mogućnost javnopravne intervencije jasno ograničena na ugovorne odnose o prometu roba i usluga dostupnih javnosti i to samo na dva osnova, koji su nesumnjivo sadržaj evropskog, pa i međunarodnog *ius cogens*. Ostalo područje ugovornih odnosa se prepušta autonomiji volje, privatnosti i preduzetničkoj inicijativi. Navedeni primeri svakako nisu izneseni u nameri da se sugeriše transplantacija pozitivnopravnih rešenja primerenih ekonomski i pravno razvijenim sistemima država članica EU, nego da se ukaže na uloženi napor da se što preciznije ograniči područje javnopravne antidiskriminacione intervencije u privatnopravne odnose u traganju za optimumom odnosa privatnosti, slobode i poslovnog preduzetništva, sa jedne strane, i javnog interesa za borbu protiv diskriminacije sa druge.

DOMAĆA INSTITUCIONALNA PRAKSA

U literaturi je kao pozitivan primer borbe protiv diskriminacije često istican parnični postupak koji je vođen još pre donošenja ZZD pred Opštinskim i Okružnim sudom u Šapcu i Vrhovnim sudom u predmetu *Rustenov i dr. protiv preduzeća Jugent-SRC „Krsmanovača” Šabac*. Ponašanje zaposlenika tuženog preduzeća, koje se sastojalo u zabranjivanju ulaska u javni bazen tužiocima isključivo zbog toga što su Romi, utvrđeno je kao povreda prava ličnosti koja se sastojala u diskriminaciji u odnosu na druge posetioce, te je sistemskim tumačenjem čl. 157. i 199. ZOO u vezi sa odgovarajućim međunarodnim i ustavnim odredbama obavezan tuženi da se javno izvini putem medija i da prestane sa daljim takvim postupanjem. Vrhovni sud je u obrazloženju presude br. Rev. 229/04 od 21. 04. 2004. godine rezonovao: „Zbog ovog događaja tužiocima su trpeli duševne bolove zbog povrede prava ličnosti jer im nisu omogućena sva prava koja imaju lica koja nisu pripadnici romske etničke zajednice, zbog čega su trpeli osećaj povređenosti i poniženosti.” Ovakvoj oceni se nema šta prigovoriti, ali se mora istaknuti da u obrazloženju presude nisu jasno identifikovani poslovni interesi tuženog preduzeća koji se sastoje u maksimizaciji poseta javnom bazenu. Kao što je bilo govora u teorijskim razmatranjima, poslovanje u vidu javnog nudičenja usluga nije nužno moralno, a u ovom slučaju je pre moglo biti rukovođeno predrasudama drugih posetilaca nego manjkom tolerancije tuženog preduzeća prema Romima. Uskraćivanje pristupa javnom prostoru Romima se svakako ne može opravdati, ali treba primetiti da se u ovom slučaju teret predrasuda trećih lica prevalio na tuženo preduzeće. Kada

se ovo poslednje ima u vidu, moglo bi se postaviti pitanje koliko se ovakvom osudom postupaka tuženog preduzeća doprinosi borbi protiv diskriminacije, s obzirom da su preduzetnici razvili efikasne taktike ograničavanja pristupa javnom prostoru nepoželjnim gostima, npr. osnivanjem klubova u kojim je kriterijum za uclanjenje prividno nediskriminirajući ili pak nepoznat.²⁸

U dostupnoj praksi Poverenika za zaštitu ravnopravnosti može se naći nekoliko karakterističnih stavova o uticaju zabrane diskriminacije u sferi preduzetništva.²⁹ U prvom predmetu po pritužbi *E. P. protiv banke A.* ocenjeno je da je postupanje banke u vidu uskraćivanja bankarske pozajmice zbog starosti klijenta bilo diskriminatorско. Nije uvažena odbrana banke koja se pozivala na slobodu preduzetništva, odnosno na slobodu ugovaranja, koja je utvrđena opštim aktom banke i nije bila ograničena u tom smislu ni relevantnim prinudnim bankarskim propisima, ni javnim poretком niti dobrim običajima, te na rizičnost poslovanja sa starijim osobama utvrđenu kvantitativnim i kvalitativnim kriterijumima, s obzirom na ličnost klijenta. Poverenik je u Mišljenju i Preporukama broj 947/2011 od 01. 08. 2011. godine naložio banci da eliminiše starosnu granicu kao uslov za pružanje bankarskih usluga iz opštih akata banke i uzdržavanje od daljeg diskriminatorскоg postupanja, obrazlažući da „je delatnost ove, kao i drugih banaka, regulisana posebnim zakonskim propisima, ali ovi..., kao i njihova primena, ne smeju biti u suprotnosti sa ustavnim i zakonskim normama o zabrani diskriminacije”. Ovakvo tumačenje se čini pravičnim, ali nedovoljno argumentovanim. Naime, nije jasno identifikovana i vrednovana suprotstavljena i podjednako legitimna sloboda preduzetništva banke, u vidu prava na minimiziranje poslovnog rizika i ugovornu autonomiju (slobodu ugovaranja, slobodu određivanja sadržine ugovora i slobodu raspolaganja ugovorom). Osim toga, davanje prednosti u primeni norme o zabrani diskriminacije nije moglo biti opravdano samo pravno-pozitivističkim pozivanjem na koliziono pravilo *lex superior derogat legi inferiori*, jer je sloboda preduzetništva isto tako propisana ustavnom normom kao i zabrana diskriminacije. Kao što je već bilo govora, odnos dva neharmonizovana ustavna načela treba da bude predmet suptilnog ispitivanja i vrednovanja njihovih svrha u konkretnim okolnostima.

Drugi predmet se odnosi na diskriminaciju u zapošljavanju. U Mišljenju i Preporukama adresovanim na zdravstvenu ustanovu K.C.S. od 12. 09. 2011.

²⁸ O tome jedna kritika opšteg antidiskriminacionog zakona SR Nemačke: „Iznad svega, ova reforma će zato one pripadnike pravne zajednice koji su pod stalnom sumnjom da diskriminišu nedvosmisleno ohrabriti da kamufiraju svoje postupke, da namerno razvijaju prevaru i nepoštenje u budućnosti. Savezni ministar pravde dobro razume ovaj problem kada sumnja da postoji mogućnost da se društvo menja pravnom politikom i kada strahuje da će to samo voditi lažnim izgovorima i ponajpre učinjeno smešnim.” Picker, E., *Anti-discrimination as a Program of Private Law?*, *German Law Journal*, Vol. 04, No. 08, 2003, 778.

²⁹ *Zbornik mišljenja, preporuka u upozorenja Poverenika za zaštitu ravnopravnosti*, Beograd, UNDP, 2011, 181–195.

godine Poverenik je ocenio da je uslov postavljen u javnom oglasu za prijem u radni odnos da medicinski tehničari nisu stariji od 35 godina diskriminirajuće prirode. Zdravstvena ustanova je obrazlagala da ovaj starosni uslov, iako nije propisan opštim aktima, opravdan dugogodišnjim iskustvom da „mlađe osobe lakše, svrsishodnije i poletnije obavljaju poverene im radne zadatke, posebno ako su u pitanju teži poslovi”. Poverenik je našao da je ovakav stav zdravstvene ustanove nezakonit i zasnovan na stereotipima i predrasudama, te da imajući u vidu prirodu posla i uslove u kojim se obavlja, starost nije stvarni i odlučujući uslov za obavljanje posla medicinskog tehničara. Poverenik je, dakle, zbog postojanja predrasuda ograničio slobodu poslodavcu u izboru osoblja za pružanje zdravstvenih usluga, pristupajući ovom problemu uvažavanjem pravnih interesa potencijalnih kandidata za zaposlenje u vidu obezbeđenja jednakih mogućnosti bez obzira na starosnu dob. Međutim, postoji i druga strana medalje: trebalo je da podjednako uvaži interese zdravstvene ustanove, koji se sastoje u slobodi i odgovornosti da u uslovima tržišne utakmice, koja je inače sve izraženija i u sferi zdravstva, izabere one zaposlenike koji ne samo svojom stručnošću, nego i izgledom i fizičkom snagom najviše odgovaraju korisnicima usluga. Pored interesa zdravstvene ustanove podjednako su važna i prava pacijenata na zadovoljstvo pruženim medicinskim uslugama, koja uključuje čak i slobodu na izvesne moralno pogrešne predrasude. Zdravstvena ustanova izborom zaposlenih maksimizira taj osećaj zadovoljstva u svrhu što kompetitivnije pozicije na tržištu zdravstvenih usluga. Kada se svi navedeni pojedinačni interesi podjednako uvažavaju, ovaj problem se može posmatrati u trouglu prava i interesa starijih kandidata za zaposlenje, prava poslodavca na slobodu izbora zaposlenika i prava pacijenata na zadovoljstvo pruženim zdravstvenim uslugama. Posmatrano na ovaj način, zaista je teško iznaći objektivna merila za davanje srazmerne prednosti nekom od njih. Problem se stoga čini znatno komplikovanijim, a njegovo rešenje uslovljeno izborom ugla percepcije: izvesno je da bi velika većina pacijenata radije bila zbrinuta u onoj zdravstvenoj ustanovi u kojoj najteže poslove i dežurstva obavlja mlađe osoblje, a komplikovane zahvate starije i iskusnije. Ako se vratimo na problem iskorenjivanja društvenih predrasuda, i ovde se ponovo otvara teško pitanje ko treba da snosi teret odgovornosti za njih. Predrasude poslodavca i društvene predrasude mogu biti od uticaja na izbor zaposlenih,³⁰ ali izgleda da ustanova zabrane diskriminacije nije uvek najbolji način borbe protiv njih, naročito kada su u igri druga podjednako važna prava i interesi.

³⁰ Šimonović Einwalter, T., Uzelac, A., et. al. *Vodič uz zakon o suzbijanju diskriminacije*, Ured za ljudska prava Republike Hrvatske, Zagreb, 2009, 64.

DOMAŠAJ ZABRANE DISKRIMINACIJE U PREDUZETNIŠTVU

Kada se domaća rešenja i institucionalna praksa uporede sa pravnoteorijskim nalazima i uporednopravnim rešenjima naziru se određene manjkavosti u pozitivnom antidiskriminacionom pravu. Iako je u literaturi ukazano da se bojazan od sveprisutne arbitrarnosti javnih vlasti pokazala naročito osnovanom kada se one mešaju u odnose koji bi trebalo da budu regulisani tržištem, zakonodavac nije postavio jasne kriterijume za javnopravnu intervenciju antidiskriminacionih normi u privatnopravne odnose, kako bi se sačuvali temelji privatnog prava od štetnih uticaja. To ima za posledicu pravnu nesigurnost koja opterećuje pravni i ekonomski status privrednih subjekata novim neizvesnostima. Ovi argumenti očito ne idu u prilog primeni antidiskriminacionih normi u privatnopravnim odnosima, ali se ne sme doći u iskušenje da se ZZD praktično ignoriše. Kao temelj jedne nove, za sada nepotpuno razvijene grane domaćeg pravnog sistema, ZZD sadrži tek opšta pravila koja treba da se razrade posebnim zakonima za određene društvene društvene odnose. Ukoliko takvih posebnih zakona nema ili nisu dovoljno jasni u tom pogledu, društveno odgovorno sudijsko odlučivanje u konkretnim sporovima može metodološki korektnim, ustavno svrsishodnim i društveno oportunističkim tumačenjem neodređenih pravnih pojmova antidiskriminacionog i privatnog prava minimizirati razmere ovog problema.³¹

Imajući u vidu teorijski nalaz o širini i višesmislenoj prirodi zabrane diskriminacije u privatnopravnim odnosima (subjektivna obaveza/pravo, načelo i javni interes), ne može biti jednoznačan odgovor na pitanje o uticaju ove ustanove na pravne poslove u kojima se preduzetništvo ispoljava. Zato i praktična primena različitih teorijskih i hermeneutičkih pristupa ishoduje različitim pravnim posledicama na pravne poslove. Naime, ako se zabrana diskriminacije posmatra kao javni interes koji je legitiman da utiče na pravne poslove, onda građanski sud pazi po službenoj dužnosti na njegovu ništavost zbog diskriminacije primenom čl. 104, 105. i 109. ZOO, a utvrđenje ništavosti može uvek na osnovu čl. 109. i 110. ZOO da traži kako javni tužilac, tako i svako drugi. Opet, ako se zabrani diskriminacije pristupa kao građanskopravnom načelu ili pak obavezi/pravu, onda nije eksplicitno propisana mogućnost poništenja diskriminirajućeg pravnog posla, na diskriminaciju građanski sud ne pazi po službenoj dužnosti, a zaštita se uglavnom pruža *inter partes*.

Podsećajući se na opasnost da javnopravna intervencija u privatnopravnim odnosima napravi više štete nego koristi, obim upliva zabrane diskriminacije bi trebalo ograničiti na najvažnija pitanja od javnog interesa.³² Zato ustanovu zabrane diskriminacije ne bi trebalo smatrati *in abstracto* prinudnim propisom koji se *in toto* svrstava u razloge za poništenje pravnog posla, nego bi trebalo

³¹ Rašević, Ž., *Zabrana diskriminacije...*, 42–43, 56.

³² Picker, E., *nav. delo*, 774–780.

pažljivo i svestrano vagati intenzitet zastupljenosti javnog interesa u konkretnim privatnopravnim odnosima i zaštićenim svojstvima ličnosti u kojim se namera ili radnja različitog postupanja dešava. Pošto prag za stupanje u dejstvo antidiskriminacione norme ostaje nedefinisan, bliža uputstva tumačima prava bi bila sledeća. Prvo, pozitivistička paradigma nesporno nalaže da se sve antidiskriminacijske odredbe koje izričito sadrže izraze „zabrana”, „zabranjeno je” i sl. supsumiraju pod prinudne propise. Tako će poništenje pravnog posla nužno biti posledica nepogodnog postupanja iz čl. 21. st. 3. i 76. st. 2. Ustava (po osnovu rase, pola, nacionalne pripadnosti, društvenog porekla, rođenja, veroispovesti, političkog i drugog uverenja, imovnog stanja, kulture i jezika, starosti, psihičkog i fizičkog invaliditeta) i sledećih članova ZOZD: 9. (Zabrana pozvanja na odgovornost), 10. (Udruživanje radi vršenja diskriminacije), 11. (Govor mržnje), 12. (Uznemiravajuće i ponižavajuće postupanje), 16. (Diskriminacija u oblasti rada), 18. (Zabrana verske diskriminacije), 19. (Diskriminacija u oblasti obrazovanja i stručnog osposobljavanja), 20. (Diskriminacija po osnovu pola) itd. Izvan domašaja javnopravne intervencije bili bi onda svi oni odnosi i osnovi koji nisu regulisani izričitom odredbom o zabrani. U tom smislu, tu važi građanskopravna obaveza svima da ne diskriminišu iz čl. 4. st. 1. ZZD, a i poneko subjektivno pravo (npr. pravo na pravnozaštitni zahtev iz čl. 3. st. 1. ZZD i pravo na jednak pristup objektima u javnoj upotrebi iz čl. 17. st. 2. ZZD). Usko tumačenje je stoga nužno. Ako bi šire tumačili neodređene pojmove iz Ustava i zakona, domašaj zabrane diskriminacije bi bio znatno veći nego što se u teoriji privatnog prava opravdava, a uporednopravno dopušta. Uži pristup od ovog ipak nije moguć: ako slovo Ustava iz zakona nešto izričito zabranjuje, svako podvođenje takvih zabrana izvan prinudnih propisa bi bilo *contra legem*. Mnogo je teže doći do rezolutnog odgovora o podesnosti pojmova „javnog poretka” i „dobrih običaja” za antidiskriminacionu intervenciju u privatnopravne odnose. S obzirom da su metappravna vrednovanja ovde neizbežna, trebalo bi poći od vaganja intenziteta javnog interesa za suzbijanjem diskriminacije u konkretnim privatnopravnim odnosima i zaštićenim osnovima. Ovaj kriterijum omogućuje shodnu primenu testa srazmernosti iz čl. 20. st. 3. Ustava, kojim bi se u svakom konkretnom slučaju balansirala vrednost egalitarnog javnog interesa sa pravima i interesima subjekata privatnopravnog odnosa na ustavom određen i koliko-toliko objektiviziran i racionalan način.

Maksimizacija ekonomske i društvene koristi od primene antidiskriminacionih normi u preduzetništvu se postiže optimalnim balansom javnih i privatnih interesa. Zato bi tumačenju i primeni relevantnog prava trebalo pristupiti na sledeći način. Pre svega, područje legitimne intervencije zabrane diskriminacije u pravne poslove određuje se dvojako. Prvo, sve ustavne i zakonske norme koje eksplicitno zabranjuju diskriminaciju po nekom ličnom svojstvu, obliku ili pojavnosti u privatnopravnom odnosu, kao prinudni propisi derogiraju pravni posao kolizionim pravilom *lex superior derogat legi inferiori*, a posledica

je u prvom redu poništenje pravnog posla. Ostale antidiskriminacione norme propisuju građanskopravnu obavezu uzdržavanja od nepogodnog postupanja prema drugima koje se ne može objektivno i razumno opravdati, a pored toga, tamo gdje je to eksplicitno određeno, i korelativnog prava da se ne bude izložen takvom postupanju, tj. da se ne bude diskriminisan. Izuzetno, te se ostale antidiskriminacione norme mogu u konkretnim odnosima i pravnim pozicijama podvesti pod osnove za javnopravnu intervenciju, izraženu pojmovima „javnog poretka” ili „dobrih običaja,” ukoliko je tu identifikovan i izmeren tako visok intenzitet javnopravnog interesa koji preteže nad inače veoma važnim privatnopravnim interesima. Količinu naboja dovoljnog da se taj prag pređe određuje zakonodavac *in abstracto*, a sud *in concreto* shodnom primenom testa srazmernosti iz čl. 20. st. 3. Ustava. Dalje, zabrana diskriminacije kao građanskopravna obaveza i, izuzetno, kao ovlašćenje, utiče na privatnopravni odnos tako što ga menja ili ukida, odnosno zasniva novi, u okviru antidiskriminacionog sankcionisanja određenog čl. 43. ZZD. U tom slučaju obaveza da se ne diskriminiše nema nikakvo posebno mesto u odnosu na druge privatnopravne obaveze. Norma zabrane diskriminacije kao *lex superior* formalno derogira one norme čiji su izvori niži od Ustava i zakona, što izvesno uključuje pravne poslove. Ako se radi o privatnopravnim normama koje imaju i međunarodne, i ustavne, i zakonske izvore, ove norme mogu biti u istom rangu kao i antidiskriminacione, pa onda sledi postupak sistemskog tumačenja i materijalne derogacije neke od relevantnih normi primenom testa srazmernosti.

ZAKLJUČAK

Zbog svoje neodređenosti i širine, odnos zabrane diskriminacije i preduzetništva se ne može posmatrati ni jednoznačno, ni apstraktno, ni uopšteno. Formula za određivanje njihovog domašaja nalazi se u pažljivom ispitivanju i suptilnom vrednovanju njihovih interakcija, odnosno u vrednovanju intenziteta javnog interesa za suzbijanje diskriminacije u konkretnim privatnopravnim odnosima i svojstvima ličnosti koje antidiskriminacione norme štite. Identifikovanje, merenje i upoređivanje količine zastupljenosti javnog interesa u svakom konkretnom privatnopravnom odnosu podrazumeva multidimenzionalno, celovito vrednovanje životnih situacija putevima koji ponekad vode izvan sveta prava, u skladu sa pravilima praktičnog uma. Ovo donosi više praktičnih prednosti nego što čini štete pozitivističkoj doslednosti, jer odgovara nedovoljno određenoj, metapravnoj i moralizovanoj prirodi ustanove zabrane diskriminacije. Opasnost od arbitrarnosti onoga ko odlučuje u konkretnoj stvari može biti umanjena na podnošljivu meru garancijama nezavisnosti i nepristrasnosti i metodološki korektnim, progresivnim tumačenjem i odlučivanjem.

Međutim, javne vlasti treba da zadrže svoju javnopravnu odgovornost kada stupaju u privatnopravne odnose. Bez obzira koliko malo javni interes bio zastupljen u nekom odnosu, načelo vladavine prava ne dopušta da država u celosti upodobi svoj status onima koje imaju privatni subjekti. Naime, za razliku od privatnih lica, država nema svoja subjektivna prava i slobode, nego je vezana načelom zakonitosti. Moć povlači odgovornost, pa stoga odgovornost javnog subjekta kada stupa u privatnopravne odnose u ime i za račun države treba da bude stroža nego odgovornost privatnopravnih subjekata.

U odnosu na dejstvo antidiskriminacionog prava, ovako postavljeni kriterijumi omogućuju jasnije i pravičnije prilagođavanje strogosti obaveze i odgovornosti za poštovanje zabrane diskriminacije različitim subjektima: stroža obaveza i odgovornost države, koja odgovara bez obzira na krivicu svojih organa, a srazmerno blaža, u skladu sa intenzitetom zastupljenosti javnog interesa u poslovanju, svrhom, veličinom i stepenom društvene odgovornosti privatnopravnih lica.

LITERATURA

- Aristotel, *Nikomahova etika*, Globus, Zagreb, 1988.
- Barak, A., Constitutional Human Rights and Private Law, u: *Human Rights in Private Law*, Hart Publishing:Oxford-Portland Oregon, 2001.
- Cavanagh, M., *Against Equality of Opportunity*, Oxford University Press, Oxford, 2002.
- Cooray, M., *Equality Before the Law and Discrimination*, <http://www.ourcivilisation.com/cooray/rights/chap9.htm>, 1985.
- Dimitrijević, V., et al., *Međunarodno pravo ljudskih prava*, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd, 2007.
- Discrimination, *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, <http://plato.stanford.edu>.
- Dvorkin, R., Suština individualnih prava, *Službeni list SRJ i CID*, Beograd, Podgorica, 2002.
- Fredman, S., *Discrimination Law*. Oxford University Press, Oxford, 2002.
- Gajin, S., Pojam, oblici i slučajevi diskriminacije, *Antidiskriminacioni zakoni, vodič*, Centar za unapređivanje pravnih studija, Beograd, 2010.
- Guiding Principles on Business and Human Rights, New York and Geneva: United Nations HR/PUB/11/04, 2011.
- Hasnas, J., Equal Opportunity, Affirmative Action, and the Anti-Discrimination Principle: The Philosophical Basis for the Legal Prohibition of Discrimination. *Fordham Law Review* Vol. 71, 2002.
- Jakšić, A., *Evropska konvencija o ljudskim pravima – komentar*, Centar za publikacije Pravnog fakulteta u Beogradu, Beograd, 2006.
- Lüttringhaus J., D., *Grenzüberschreitender Diskriminierungsschutz-Das internationale Privatrecht der Antidiskriminierung*, Tübingen: Mohr Sibeck, 2010.
- Mansel, H. P., Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz-persönlicher und internationaler Anwendungsbereich, u: Heldrich, A. (Hrsg.): *Festschrift für Claus-Wilhelm Canaris zum 70. Geburtstag*, Band I, C. H. Beck, S. München, 2007. 810.

- Narveson, J., *Have We a Right to Non-Discrimination?* University of Waterloo. <http://www.arts.uwaterloo.ca/~jnarveso/articles/Discrimination.pdf>
- Nowak, M., *U.N. Covenant on Civil and Political Rights, CCPR Commentary*. Kehl, Arlington, N. P. Engel, Strasbourg, 2005.
- Pajvančić, M., *Komentar Ustava Republike Srbije*, Fondacija Konrad Adenauer, Beograd, 2009.
- Picker, E., Anti-discrimination as a Program of Private Law?, *German Law Journal* Vol. 04, No. 08, 2003.
- Priručnik o europskom antidiskriminacijskom pravu*, Agencija EU za temeljna prava, Beč, 2010.
- Rašević, Ž., *Zabrana diskriminacije u privatnom pravu*, Zadužbina Andrejević, Beograd, 2014.
- Rašević, Ž., Ten Years of the ECHR Protocol 12: the Balkanisation of Non-Discrimination. *Central and Eastern European Legal Studies* 1/2106, 2016.
- Ratković Njegovan, B., *Pravda i poslovanje*, Škola biznisa br. 4, 2008.
- Šimonović Einwalter, T. et. al., *Vodič uz zakon o suzbijanju diskriminacije*, Ured za ljudska prava Republike Hrvatske, Zagreb, 2009.
- Vodinić, V., *Građansko pravo*, Pravni fakultet Univerziteta Union i Službeni glasnik, Beograd, 2014.
- Zbornik mišljenja, preporuka i upozorenja Poverenika za zaštitu ravnopravnosti*, UNDP (United Nations Development Programme), Beograd, 2011,

THE DISCRIMINATION BAN VS. FREEDOM OF ENTREPRENEURSHIP IN THE SERBIAN LEGAL SYSTEM

Živorad Rašević, Ph.D.,
assistant professor

College for Business Economy and Entrepreneurship

S u m m a r y

This paper analyses relationship of discrimination ban vs. freedom of entrepreneurship from the legal-dogmatic and theoretical aspect. Since the discrimination ban belongs to the public law and the freedom of entrepreneurship to the private, they actually belong to the disparate areas of the Serbian legal system: However, their relation is complex and complicated, because many opportunities for public intervention in private relations have been prescribed in the Serbian effective law. In this paper certain conflicts and interdependencies between these two institutions are pointed out, and the possibilities of a harmonized approach in their interpretation and application are outlined as well. Having in mind the *lege lata*, case-law and theoretical findings about the significance and the nature of these institutions, there are two opposite risks in their common application: first, the excessive threat to privacy and the economic efficiency of entrepreneurship; second, the risk of evasion of the discrimination ban in private relations. In quest of a striking balance between maximization of the disparate social aspirations of these legal institutions, this paper suggests a course of interpretation that provides more certainty in determination of their real and personal scope.

Keywords: discrimination ban, freedom of entrepreneurship, legal principles, conflict of laws, balance

Милица Соврлић,
студент докторских студија
Правни факултет, Крагујевац

ПОЛОЖАЈ СТВАРИ КАО ОСНОВ ОДГОВОРНОСТИ ПО РИМСКОМ ЕДИКТУ *NE QUIS IN SUGGRUNDA**

САЖЕТАК: Стварна потреба заштите пролазника, а чији су живот и имовина били угрожени због сталне опасности од пада различитих предмета, добила је правно утемељење доношењем едикта *ne quis in suggrunda*.

Аутор у раду, а полазећи од одредаба овог едикта, анализира претпоставке одговорности за ствари постављене у одређени положај, односно за створену опасност, не бавећи се и последицом која настане њиховим падом, тј. штетом, с обзиром на то да се у том случају ради о другој правној ситуацији, тј. да су одговорност за само држање ствари у одређеном положају и одговорност за штетну последицу која настане њиховим падом две различите ситуације.

Кључне речи: квазиделикт, високо позициониране ствари, одговорност, *actio popularis*

УВОД

Римљани су едиктом *ne quis in suggrunda* установили позивање на одговорност оних који држе ствари у одређеном положају, тј. квазиделиктна одговорност за високо постављене ствари, да би тиме, с једне стране стали на пут устаљеној безобзирности грађана, а с друге, надоместили евидентне

* Рад примљен 17. 05. 2017. године.

инфраструктурне проблеме с којима су били суочени. Дакле, разлози да се предвиди ова врста одговорности донекле се налазе у начину живота, тј. у начину организовања стамбених и пословних просторија староримских грађана, а што је првенствено последица лоших социјалних и економских прилика. Наиме, опште је познато да су сиромашнији слојеви друштва углавном живели у вишеспратницама тј. инсулама, које не само да су биле саграђене од лошег материјала, што је доводило до честог и лаког урушавања, неретко и паљења, већ и онима који су у њима живели нису пружале нормалне услове за живот. Пре свега није било регулације канализације и водовода, а прилив градског становништва и недостатак потребних смештајних капацитета је до изградње или доградње нове инсуле решаван живљењем већег броја људи у већ скученим становима тих вишеспратница. С друге стране, богати Римљани су живели у домусима, чврсто саграђеним с једним до два спрата и нису се суочавали са сличним проблемима, премда се због тога не може претпоставити да се и они нису налазили у ситуацијама позивања на одговорност због високо постављених и обешених ствари, а које су сваког трена могле пасти на случајне пролазнике.

Овакав начин живота, тј. прилагођавање ономе што је постојало, а може се слободно рећи наметнуто, без сумње је утицало на то да се предвиди већ споменута врста одговорности. Наиме, замислимо је да један Римљанин који живи у таквом окружењу, лако може бити позван на одговорност због високо постављених или обешених ствари јер, како се чини, густо насељене четврти уских улица са вишеспратницама с којих висе различите ствари довољни су разлози за постојање страха и осећаја угрожености живота и имовине, а сходно томе и оправданости захтева за заштитом и пре него што наступи било каква штетна последица.

Да би се у потпуности разумела суштина ове одговорности нужно је било да се у процесу истраживања дотакнемо две сфере. Прва је она која представља друштвену стварност саздану од лоших социјалних и економских прилика, а друга је сфера права, тј. нормативног приступа у решавању свих релевантних питања везаних за дату одговорност.

ДРУШТВЕНА УСЛОВЉЕНОСТ ОДГОВОРНОСТИ

На почетку, потребно је кроз призму стања у друштву доћи до разлога који су условили нормативно уређење, а како би се касније у потпуности одгонетнула правна проблематика која се на предвиђену одговорност односи. С тога је неопходно упознати се са свакодневним животом грађана у старом Риму и то превасходно с оним аспектом свакодневног живота

који је био условљен стамбеним (не)приликама, јер су то околности на којима се заснивала нужност увођења одговорност за несмотреност и безобзирност приликом постављања ствари на стамбене и пословне објекте.

„Промене у римској привреди, прелазак на латифундијски начин привређивања и робноновчане односе, довео је до тога да је током I в. ст. е. велики број ситних поседника напустио поседе и доселио се у Рим.”¹ С тога, не само Рим, већ и остали велики градови су били веома примамљиви за оне који су желели да напусте своја места. Самим доласком у град раскидали су са дотадашњим начином живота, али су уједно почињали и нови, који је опет са собом носио решавање многих питања и здатака, а прво и најважније на тој листи приоритета било је проналажење простора за живот. Међутим, немогућност брзог запослења приморала је многе да живе у сиромашнијим деловима града у којима се стамбеним потребама људи није посвећивала потребна пажња, па основних услова за живот није било или су били веома лоши.

Већина економско угрожених римских грађана живела је у инсулама, јер домус постаје скуп „класни симбол”.² Сматра се да је већ око 150. године п. н. е. било више од 46.000³ оваквих стамбених објеката. Инсуле су имале од пет до седам спратова, а за време Августа и Трајана донети су и закони о томе колика може бити висина инсула. Већина од ових вишеспратница нису биле сигурно место за живот, па пожари, урушавање појединих делова или падање оронулих фасада или црепова нису били тако ретка појава.

Међутим, иако су инсуле биле место за живот сиромашнијих Римљана, ипак је међу њима било и оних који су више зарађивали. Сходно томе, спрат на којем су становали зависео је од личног дохотка. „Док су станови на првом спрату пространи и прилично скупи, што се више пење, станови су скромнији, све до малих соба, танких, крхких зидова у поткровљу.”⁴ Чињеница је да на вишим спратовима није било комфорно, а било је и случајева да цела породица живи у једној соби.

С обзиром на проблеме с којима су се сусретали, станари оваквих објеката су се једноставно, али никако на пригодан начин, прилагодили датим приликама и околностима – често су рутински бацали отпад на улицу, а у недостатку простора ствари су одлагали, тј. качили на прозоре, терасе, зидове. Пролазници су због тога морали стално бити обазриви, јер како сведочи Јувеналис: „Чини се да си немаран, као неко ко не мисли на

¹ Маленица, А., Деретић, Н., *Римско право*, Правни факултет Нови Сад, 2011, 426.

² Робер, Ж. Н., *Стари Рим*, Мима Александрић, Clío, 2009, 235.

³ <http://www.ancient.eu/article/637/>

⁴ Робер, Ж. Н., *нав. дело*, 235.

очекивано зло, ако журиш на вечеру, а пре тога ниси ни тестамент сачино. Јер ноћу вреба толико смрти...”⁵ Дакле, било је сасвим оправданих разлога да претор интервенише и предвиди одговорност за све оне који би постављањем ствари у одређени положај угрожавали живот пролазника.

Овакава слика живота у сиромашним римским четвртима с уским улицама несумњиво оправдава потребу за заштитом свих оних који су туда уобичајено пролазили, уосталом, „нико не негира да је корисно што је претор ово прописао у едикту: у општој је, наиме, користи да се путевима пролази без страха и опасности”.⁶

ОДГОВОРНОСТ ПРЕМА ЕДИКТУ *NE QUIS IN SUGGRUNDA*

У настојању да правно уреди ситуације које су настајале због непостојања одговарајуће инфраструктуре (уске улице, високе и оронуте зграде), уређености канализационе мреже, али и да стане на пут већој безобзирности, а мањој несмотрености људи, интервенција претора била је неопходна. У периоду републике донета су два едикта која су уређивала два различита чињенична стања, али су оба имала једнак циљ: заштиту и сигурност људи приликом уобичајених пролазака или шетњи, јер „претор води рачуна о онима који путују”⁷, што с друге стране указује на то да се претор путем свог едикта не бави искључиво јавним путевима као таквим. Реч је о едиктима *de is qui deiecerint vel effuderint* и *ne quis in suggrunda*, чије текстове је записао Улпијан.

Едикт, *de is qui deiecerint vel effuderint* гласио је: „Одакле год на оно место, где се обично буде пролазило или на којем се буде стајало, нешто буде избачено или просуто, колика штета буде нанета односно учињена у тој ствари, против оног који тамо буде становао, даћу тужбу на двоструки износ. Ако буде речено да је од тог ударца преминуо слободан човек, даћу тужбу на педесет златника. Ако буде речено да је жив али повређен, колико се у тој ствари судији буде учинило правично да осуди туженог, на толико ћу дати тужбу...”⁸

Едикт, *ne quis in suggrunda* гласио је: „Нека нико на кровним гредама или на крову, изнад оног места куда се обично пролази или где се стоји, нема постављено оно, што падом може нашкодити. Ко би учинио супрот-

⁵ Iuvenalis, 3, 268, превод: Сић, М., *Praktikum iz rimskog prava*, Pravni fakultet u Novom Sadu – centar za izdavačku delatnost, Novi Sad, 2002, 230.

⁶ Улпијан, D. 9. 3. 1., превод Алинчић, С., *Justinijanovа Digesta – deveta knjiga*, Tutin, 2013, 115.

⁷ D. 9. 3. 1.

⁸ D. 9. 3. 1.

но овоме, даћу против њега тужбу на основу чињеничног стања на десет златника...”⁹

Доношењем ових едиката створена је нормативна претпоставка одговорности не само за насталу штету, већ и за одређено стање које може довести до штете. Код оба едикта постоје кључни појмови, а који су и заједнички (просторија, радња, пасивна легитимација и основ одговорности), што ће у наставку свакако бити обрађено, али само кроз квазиделиктну одговорност за високо постављене и окачене ствари, јер је „основна повезница између ова два квазиделикта то што се одговара као из деликта (*non proprie ex maleficio*), а свако даље поистовећивање ове две засебне ситуације било би погрешно”.¹⁰

Претпоставке одговорности

Као што смо већ напоменули, овде је реч о одговорности за створену опасност, а да би одговорност заиста постојала треба да буду испуњене одређене претпоставке. Сматрамо да у овој ситуацији треба одредити који су објекти подобни да на њима буду постављене ствари, а што нам уједно одређују позицију ствари која се због тога квалификује као опасна, као и којим радњама одговорног лица се ствара опасност.

Објекти и делови грађевина на којима се могу налазити ствари

Из текста едикта несумњиво се уочава намера претора да обезбеди сигурност на местима где се обично пролази или стоји. „Сходно томе све грађевине које се налазе на таквим, прометним локацијама подобне су да из њих буде проузрокован штета.”¹¹

Међутим, везивање за грађевине као архитектонска решења стамбених или пословних питања, а са којих може да настане штета, исправно је само ако се ради о грађевинама које се налазе на прометним местима, са свакодневним и уобичајеним проласцима грађана. С друге стране, када се има у виду разлог позивања на одговорност због створене опасности, а самим тим и могуће штете, услед високо окачене и обешене ствари, онда се по природи ствари ради о спољашњим, саставним деловима грађевина, а

⁹ D. 9. 3. 5. 6.

¹⁰ Богуновић, М., Објективна одговорност у римском праву, *Годишњак Правног факултета* Универзитета у Бањој Луци, 206.

¹¹ Илић, В., Ресерција два римска едикта у *Srpski građanski zakonik*, *Гласник адвокатске коморе Војводине*, Књига 75, бр. 4, Нови Сад, 2015, 197.

које су подобне да се постави оно што падом може да нашкоди. Тако претор забрањује да се то чини на „кровним гредама или на крову...“¹², али се поред конкретних делова зграда оговорност проширује и за оно што је постављено у стану или спрату, магацину или каквој другој грађевини.¹³

Међутим, без обзира што је у едикту наведено на којим деловима објекта се не смеју постављати ствари, то не значи да се не може претпоставити да су и други делови зграда долазили у обзир, јер оно што је у овом случају опредељујуће јесте положај који ствар заузима. Сходно томе извор опасности су могле бити и ствари које се налазе на високим балконима или које висе са високих балкона, ствари које су окачене на спољашњим зидовима или прозорима, уз, морамо посебно истаћи, услов који се тиче тежине ствари.

Наиме, поред услова да ствар буде на одређеној висини, на већ одређеним деловима грађевина, нужно је било да ствари буду довољно тешке, јер се једино тада може оправдано очекивати проузроковање штете. Ово даље указује на то да се одговорност не предвиђа за све оно што је постављено, већ за све што је постављено тако да би могло да нашкоди.¹⁴ Као добар и сликовит пример реченог, можемо навести део Јувеналисовог сведочанства, „...јер како се високо дижу зграде, одатле те може убити свакојаки цреп, ако са прозора падају пробушене или изобличене посуде, којом тежином ударају тротоар скоро га пробуше...“¹⁵

Дакле, ствар која није незнатне тежине, која се налази високо и на спољашњим деловима пословних и стамбених објекта прометних улица, представља чињеничну подлогу поменути одговорности.

Радње којима се ствара опасност

Што се тиче радњи којима може бити проузрокована штета у едикту је предвиђена радња постављања. Заправо, прописана је забрана постављања ствари у такав положај због којег би ствар представљала опасност по пролазнике.

Међутим, шта се подразумева под положајем ствари и какав то положај ствари треба да заузимају, едиктом није прецизирано, али међу многим писцима се у преводу тужбе која се користи за овај квазиделикт говори о одговорности за постављене и обешене¹⁶ ствари, одговорност за по-

¹² D. 9. 3. 5. 6.

¹³ D. 9. 3. 1. 9.

¹⁴ D. 9. 3. 5. 11.

¹⁵ *Juvenalis*, 3, 268, превод Сић, М., *nav. delo*, 230.

¹⁶ Horvat, М., *Rimsko pravo*, Tisak Topografije, Zagreb 1958, 360; Станковић, Е., Владетић, С., *Римско право*, Правни факултет, Крагујевац, 2014, 329.

стављене и окачене¹⁷ ствари, или о одговорности која настане постављањем и вешањем ствари,¹⁸ па се на основу тога може извести закључак о томе у каквом се све положају ствари могу наћи. Дакле, радња постављања не изостаје као елемент одговорности, али зато положај који ствар заузима може бити различит, односно најчешће се ради о стварима које са одређених грађевина или делова грађевина висе.

Међутим, кад оно што је било обешено падне, али и ако оно што виси падне пре се има сматрати за избаченим, а ако се просуло нешто што је висило, мада га нико није просуо,¹⁹ биће основа да се лице које је одређено едиктом позове на одговорност, али се неће применити едикт *ne quis in suggrunda*, већ едикт *de is qui deiecerint vel effuderint*, из разлога што се по едикту *ne quis in suggrunda* не узима у обзир да ли је ствар нашкодила, већ се узима у обзир сама могућност да нашкоди.²⁰

Поред чињења, овај квазиделикт ће постојати и у случају нечињења. Таква ситуација постоји онда када неко није сам поставио ствар већ трпи оно што је постављено од стране неког другог, односно лице не само да није само поставило ствар, већ не предузима никакве мере да ствар уклони иако зна да ју је неко други поставио и да се налази у положају који предствала опасност по живот и имовину пролазника.

ОДГОВОРНА ЛИЦА

Тужба којом се остваривала заштита по основу овог квазиделикта била је *de positis et suspensis*. Ова тужба, коју је створио претор још пре Цицероновг времена,²¹ припадала је групи популарних тужби (*actiones populares*), што значи да ју је могао подићи било ко од грађана, али се предност давала лицу које је имало најјачи интерес да казна буде плаћена.²² Казна је била 10.000 сестерција односно 10 ауреа по Јустинијановом праву, а подизала се против власника објекта (зграда, кућа, пословна просторија) или станара тих објеката.

У едикту је круг лица на које се односи забрана постављања ствари у опасан положај изражен формулацијом „нека нико”. То значи да се забрана односи на све, било станаре, било власнике зграда, било да ту станују

¹⁷ Станојевић, О., *Римско право*, Досије студио, Београд, 2008, 322; Бујуклић, Ж., *Римско право*, Универзитет у Београду, Центар за издаваштво и информисање, Београд, 2005, 431; Милошевић, М., *Римско право*, Номос, Београд, 2005, 372.

¹⁸ Маленица, А., Деретић, Н., *нав. дело*, 426.

¹⁹ D. 9. 3. 1. 3.

²⁰ D. 9. 3. 1. 11.

²¹ Стојчевић, Д., *Римско право*, Савремена администрација, Београд, 1977, 299.

²² Маленица, А., Деретић, Н., *нав. дело*, 426.

било да не станују, али који имају нешто постављено на тим местима.²³ Међутим, иако текст едикта може да наведе на закључак да се радња постављања забрањује наведеним лицима, ипак се овде ради о онима који су пасивно легитимисани, јер се по едикту кажњавају они који држе нешто постављено, а то су управо ова лица. Радњу постављања ствари чини или може да учини неко други, нпр. роб или члан породице.

Власник или станар ће бити позвани на одговорност и у случају када сами нису ништа поставили, али не предузимају никакве мере да ствар уклоне и трпе оно што је постављено од неког другог. С тога, уколико роб постави, а господар трпи оно што је постављено, господар неће одговорати по основу ноксалне тужбе, већ у своје име.²⁴

С друге стране, у ситуацији када оно што је постављено падне и неком нашкоди, оштећени ће имати право да подигне аквилијанску тужбу за наканду настале штете, јер се *actio de positis et suspensis* даје како би се казнило само изазивање опасности, па је јасно због чега се захтев о проузрокованој штети није постављао. У оваквој ситуацији тужба ће бити усмерена против онога који је ствар поставио, а не против онога који је ту становао. Међутим, овде постоји проблем идентификације субјекта који је ствар поставио, „јер се не може са сигурношћу утврдити да је држао нешто постављено онај који је поставио, сем ако није био или власник зграде или станар”.²⁵

ПРАВНА ПРИРОДА ОДГОВОРНОСТИ

Извршиоци радње постављања ствари на спољашње стране зидова, на гредама или крововима могу бити чланови породице или робови. Међутим, без обзира на стварног извршиоца радње, пасивно легитимисан је власник објекта или станар, што се јасно закључује из едикта. С тога су, међу романистима ове одредбе биле основно полазиште за став да се у овим случајевима ради о објективној одговорности за кулпу било роба, било слободне особе.²⁶ Дакле, власник или купац ће бити одговорни независно од постојања кривице.

²³ D. 9. 3. 5. 8.

²⁴ Romac, A., *Izvori rimskog prava*, Informator, Zagreb, 1973, 461.

²⁵ D. 9. 3. 5. 12.

²⁶ Reskušić Jaramaz, I., Bukovski Simonoski, D., *Kvazidelikti u rimskom pravu: slučaj: iudex qui litem suam fecit*, *Pravnik*, 45, 2 (91), 2011, 67; Богуновић, М., *нав. дело*, 205; Descheemaeker, E., *Obligationes quasi ex delicto and Strict Liability in Roman Law*, University of Edinburgh School of Law Research Paper Series 3, 2012, 11; Polojac, M., *O dve vrste objektivne odgovornosti habitatora iz ugla pretorovog edikta de his qui effuderint vel deiecerint* (Ulpian, 9. 3. 1. pr-1), u: Dragan M. Mitrović, (urednik), *Perspektive impleментације evropskih standarda u pravni sistem Srbije*, zbornik radova, Beograd, Pravni fakultet univerziteta u Beogradu, 2011, 134.

Једино релевантно у погледу одређивања одговорног лица јесте да се ради о ономе који има нешто постављено, па се сходно томе не улази у питање о томе ко је заиста неку ствар поставио. Тако, уколико би роб нешто поставио, а господар трпео оно што је постављено, одговараће господар.²⁷ Дакле, нема места ноксалној одговорности, јер власник или станар који је знао да је нешто обешено и допустио да то остане, самостално је крив, без могућности факултативног ослобођења одговорности.²⁸ Ова одредба је била кључна да неки од теоретичара одступе од концепта објективне одговорности за овај квазиделикт. Најгласнији је био професор Алан Вотсон (Alan Watson), који закључује да се одговорност власника или станара на неки начин заснива на кривици, јер су имали сазнање о томе да је ствар постављена и могућност да је уклоне, али томе нису приступили.

Ипак, у одредби, која гласи „ако буде сазнања да је то учинио роб без знања господара, заповедићу да га преда у ноксу”²⁹ потврђује се став о заступљености објективне одговорности, јер је у римском праву ноксална одговорност била објективна.³⁰ С тога се став о заступљености субјективне одговорности не може сматрати правилом, јер се о постојању субјективне одговорности закључује само на основу једне одредбе едикта па је о субјективној одговорности исправније говорити као о изузетку.

Међутим, узимајући у обзир круг лица која се позивају на одговорност, поставља се питање због чега у едикту постоји недоследност односно две врсте објективне одговорности. Једна је одговорност *suo nomine*, лична и непосредна одговорност корисника стана, друга је ноксална, ограничена одговорност *servi nomine*.³¹

Што се тиче одговорности *suo nomine* могуће објашњење се заснива на разлозима јавног интереса. Неопходно је било заштитити имовину и личност свакодневних пролазника, а с тим у складу предвиђена је и популарна тужба чијим подизањем се угрожени пролазник налазио у повољнијем положају. У поступку није морао да доказује кривицу починиоца, јер је по едикту јасно предвиђено ко је пасивно легитимисан. С друге стране, ноксалном одговорношћу се штите власник или станар јер се њоме ограничава њихова одговорност. Ако буде осуђено, одговорно лице, може пре-

²⁷ D. 9. 3. 5. 10.

²⁸ Богуновић, М., *нав. дело*, 206.

²⁹ D. 9. 3. 5. 6.; Palmirski, T., *How the commentaries to de his qui deiecerint vel effuderint and ne quis in suggrunda edicts could be used on the ground of edictum de feris*, www2.ulg.ac.be/vinator/rida/2006/Palmirski.pdf, 322–334.

³⁰ Mirić Karanikić, M., *Objektivna odgovornost za štetu*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2013, 23.

³¹ Polojac, M., *O dve vrste objektivne odgovornosti...*, 134.

дајом роба да избегне плаћање суме новца, утврђене у спору.³² Циљ одговорности *suo nomine* је да учини одговорним надређеног за понашање у стану или згради над којим он има контролу, док је циљ ноксалних тужби да се омогући непосредна одговорност делинквента, а да се одговорност надређеног ограничи и олакша.³³

На крају разматрања о правној природи одговорности, треба навести једно интересантно и оригинално мишљење. Према Дишимекеру одговорност из овог едикта је ситуациона одговорност.³⁴ Суштински, то је синоним за објективну одговорност, али њена карактеристика је да се у први план не истиче питање кривице, већ се наглашава специфичност чиненичног стања на којем се темељи одговорност.

ЗАКЉУЧАК

Поједине ствари, иако су намењене да служе човеку и да му олакшају свакодневни живот, могу представљати опасност за друге људе и њихову имовину, не само због природе и структуре ствари, већ и због положаја који заузимају у простору. Са проблемима неопрезности и безобзирности приликом коришћења ствари и њене различите употребе суочавали су се и староримски грађани. Разлози јавног интереса захтевали су правно регулисање ових ситуација, а што је и учињено интервенцијом претора који је доношењем едикта *ne quis in suggrunda* у периоду републике предвидео одговорност због високо постављених ствари, односно одговорност за створену опасност.

Претор је овим поступком, тј. доношењем едикта, настојао да заштити све оне који су уобичајено пролазили уским улицама између високих зграда и пословних објеката, јер је опасност да ће њихово тело или имовина бити оштећени била реална. Наиме, могуће је замислити шта су све људи постављали и качили на балконе, кровове, греде или зидове ионако оронулих зграда и других грађевина изграђених од лошег материјала, које су се и саме лако урушавале. С тога, да би се предупредила штета која је могла настати падом тих ствари, претор је предвидео популарну тужбу, која се подизала против власника објекта (зграда, кућа, пословна просто-

³² D. 9. 4. 43.; коришћен превод: Danilović, J., Stanojević, O., *Tekstovi iz rimskog prava*, Javno preduzeće Službeni list SCG, Beograd, 2003, 153.

³³ Polojac, M., *nav. delo*, 135.

³⁴ Descheemaeker, E., *The Roman Division of Wrongs: A New Hypothesis*, Roman Legal Tradition, 5, Ames Foundation and the university of Glasgow School of Law, 2009, 2.

рија) или станара тих објеката. Казна за одговорно лице била је 10.000 сестерција односно 10 ауреа по Јустинијановом праву.

У прилог томе да су предвиђањем ове одговорности настојали заштити пролазнике и њихову имовину и да је та заштита била примарни циљ говори и чињеница о томе која су лица за овај кавзиделикт била одговорна. Наиме, пасивно легитимисан је био станар или власник објекта, иако би радњу постављања могао извршити неко од укућана што је с аспекта лица које подиже тужбу повољнији положај јер не мора да доказује ко је заиста ствар поставио у одређени положај.

На крају можемо додати и то да су Римљани за оно време, тј. за своје прилике и потребе имали овакав правни изум, а да је као и већина њихових института нашло примену и данас, с тим што је дошло до незнатне трансформације, те једино можемо говорити о одговорности за опасну ствар.

ЛИТЕРАТУРА

- Alinčić, S., *Justinijanov Digesta – deveta knjiga*, Tutin, 2013
- Богуновић, М., *Објективна одговорност у римском праву*, Годишњак Правног факултета Универзитета у Бањој Луци.
- Бујуклић, Ж., *Римско право*, Универзитет у Београду, Центар за издаваштво и информисање, Београд, 2005.
- Danilović, J., Stanojević, O., *Tekstovi iz rimskog prava*, Javno preduzeće Službeni list SCG, Beograd, 2003.
- Descheemaeker, E., *Obligaciones quasi ex delicto and Strict Liability in Roman Law*, University of Edinburgh School of Law Research Paper Series 3, 2012.
- Descheemaeker, E., *The Roman Division of Wrongs: A New Hypothesis*, Roman Legal Tradition, Ames Foundation and the university of Glasgow School of Law, 2009, 5.
- Плић, В., *Recepcija dva rimska edikta u Srpski građanski zakonik*, Гласник адвокатске коморе Војводине, Књига 75, бр. 4, Нови Сад, 2015.
- Маленица, А. Деретић, Н. *Римско право*, Правни факултет Нови Сад, 2011.
- Милошевић, М., *Римско право*, Номос, Београд, 2005.
- Mirić Karanikić, M., *Objektivna odgovornost za štetu*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2013.
- Palmirski, T., *How the commentaries to de his qui deiecerint vel effuderint and ne quis in suggrunda edicts could be used on the ground of edictum de feris*, www2.ulg.ac.be/vinitor/rida/2006/Palmirski.pd.
- Polojac, M., *O dve vrste objektivne odgovornosti habitatora iz ugla pretorovog edikta de his qui effuderint vel deiecerint (Ulpian, 9. 3. 1. pr–1)*, u: Dragan M. Mitrović, (urednik), *Perspektive impleментације evropskih standarda u pravni sistem Srbije, zbornik radova*, Beograd, Pravni fakultet univerziteta u Beogradu, 2011.

- Reskušić Jaramaz, I., Bukovski Simonoski, D., Kvazidelikti u rimskom pravu: slučaj: *iudex qui litem suam fecit*, *Pravnik*, 45, 2 (91), 2011.
- Робер, Ж. Н., *Сѡару Рим*, Мима Александрић, Слио 2009.
- Ромас, А., *Izvori rimskog prava*, Informator, Zagreb, 1973.
- Сић, М., *Praktikum iz rimskog prava*, Pravni fakultet u Novom Sadu – centar za izdavačku delatnost, Novi Sad, 2002.
- Станковић, Е., Владетић, С., *Римско ѓраво*, Правни факултет, Крагујевац, 2014.
- Станојевић, О., *Римско ѓраво*, Досије студио Београд, 2008.
- Стојчевић, Д., *Римско ѓраво*, Савремена администрација, Београд, 1977.
- Horvat, M., *Rimsko pravo*, Tisak Topografije, Zagreb, 1958.
- <http://www.ancient.eu/article/637/>

POSITION OF ITEMS AS THE BASIS OF LIABILITY IN THE ROMAN EDICT NE QUIS IN SUGGRUNDA

Milica Sovrlić

Ph.D. student, major in Roman Law

S u m m a r y

A real need to protect passers-by whose lives and property were endangered because of the constant danger of falling of various items created a legal basis for the adoption of the edict *Ne quis in suggrunda*.

Author of the work, starting from the provisions of this edict analyzes the assumption of liability for the items placed in a certain position or for the created risk not dealing with the consequence that occurs to their fall i.e. damages, considering that in this case the other legal situation that is not the liability of just keeping items in a certain position and responsibility for the detrimental consequences resulting from their decline are two different situations.

Keywords: quasi delict, elevated objects, responsibility, *actio popularis*

Danijela Tošić, diplomirani pravnik
Predškolska ustanova „Lane”, Doljevac

TRGOVINA ŽENAMA KAO JEDAN OD OBLIKA NASILJA NAD ŽENAMA*

SAŽETAK: Trgovina ljudima predstavlja jedan od mnogobrojnih vidova nasilja nad ženama. Iako se kao žrtve trgovine ljudima mogu javiti i druga lica, najčešće se kao žrtve pojavljuju žene. Trgovina ljudima predstavlja najunosniji posao, odmah iza trgovine drogom. Tamna brojka kod ovog vida kriminaliteta je veoma velika, a trgovina ljudima predstavlja ne problem jedne zemlje, već čitave međunarodne zajednice. Upravo iz tog razloga na nivou Ujedinjenih nacija donet je čitav niz konvencija koje za cilj imaju sprečavanje i suzbijanje trgovine ljudima. Faktori koji dovode do trgovine ženama su različiti, počev od siromaštva, korupcije, nasilja u porodici, seksualnog nasilja, nade za boljim životom. U radu će biti data analiza najvažnijih međunarodnih dokumenata donetih u ovoj oblasti, kao i pregled faza kroz koje trgovina ljudima prolazi i faktori koji doprinose ili mogu doprineti trgovini ljudima.

Ključne reči: trgovina ljudima, Ujedinjene nacije, faktori viktimizacije, prostitucija, trgovina ženama

UVOD

Trgovina ljudima je unosan „posao”. Procenjuje se da se od trgovine ljudima godišnje na globalnom nivou zaradi 60 milijardi dolara.¹ Samo u Rusiji postoji preko 5.000 bandi, 3.000 kriminalaca, 300 mafijaških bosova i 150

* Rad primljen 5. 2. 2018. godine.

¹ Sve više žrtava trgovine ljudima – članak, <http://www.politika.rs/rubrike/Hronika/Sve-vishe-zrtava-trgovine-ljudima.lt.html>, pretraženo 23. 10. 2016.

ilegalnih organizacija sa međunarodnim vezama koji se bave organizovanim kriminalom dok je prihod 10 milijardi dolara godišnje.² U Zapadnoj Evropi između 5.000 i 150.000 žena postanu žrtve trgovine, dok se preko Balkanskih zemalja godišnje proda između 10.000 i 200.000 žrtava. Prema podacima UN 79 % slučajeva za svrhu ima seksualno iskorišćavanje.³ Onima koji se bave trgovinom ljudima ljudski život ništa ne znači. Žena nije osoba, već roba koju treba prodati i na tome zaraditi. Trgovina ljudima je „visoko profitabilna – nisko rizična kriminalna aktivnost, koja uništava kvalitet života, a ponekad i sam život njenih žrtava”.⁴ Ona je na drugom mestu po zaradi i to odmah iza trgovine drogom.⁵ Upravo zbog dobre organizacije kriminalnih grupa teško je doći do tačnih podataka o rasprostranjenosti ove pojave, zbog čega se veruje da je tamna brojka ovog oblika kriminaliteta mnogo veća.

POJAM TRGOVINE LJUDIMA I NAJVAŽNIJI MEĐUNARODNI DOKUMENTI

Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, trgovinu ljudima određuje kao „vrbovanje, prevoženje, prevođenje, prebacivanje, skrivanje i primanje lica, putem pretnje silom ili upotrebom sile ili drugih oblika prisile, otmice, prevare, obmane, zloupotrebe ovlašćenja ili teškog položaja, davanja ili primanja novca ili drugih koristi da bi se dobio pristanak lica koje ima kontrolu nad drugim licem, u cilju eksploatacije. Eksploatacija obuhvata, kao minimum, eksploataciju prostitucije drugih lica ili druge oblike seksualne eksploatacije, prinudni rad ili službu, ropstvo ili odnos sličan ropstvu, servitut ili uklanjanje organa.”⁶

Organizovani kriminalitet predstavlja najopasniji vid kriminaliteta. Kao najvažnija obeležja ovog kriminaliteta navode se: univerzalnost delatnosti i pojava, specifičnost načina i metoda (stroga pravila ponašanja, hijerarhija), povezanost sa uticajnim centrima moći (postojanje posebnih obaveštajnih izvora u policiji, pravosuđu i drugim državnim organima), kombinacija koruptivnih i nasilnih metoda u radu, kriminalni profit kao krajnji cilj.⁷

² Konstantinović-Vilić, S., Petrušić, N., Žunić, N., *Sex trafficking – putevi seksualne eksploatacije žena*, Niš, 2002, 6.

³ Matak, Š., Vargek, A., *Trgovanje ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja – utječe li legalizacija prostitucije na smanjenje trgovanja ljudima?*, *Pravnik*, Vol. 46., No 92, 2012, 70.

⁴ *Rodna ravnopravnost i rodno zasnovano nasilje – Priručnik*, op. cit., 28.

⁵ Konstantinović-Vilić, S., Petrušić, N., Žunić, N., op. cit., 3.

⁶ *Rodna ravnopravnost i rodno zasnovano nasilje*, op. cit., 28–29.

⁷ Bošković, M., *Kriminologija*, Pravni fakultet Novi Sad, 2012, 165–167.

Trgovina ljudima podrazumeva i vršenje niza kriminalnih radnji kao što su: vrbovanje i regrutacija žrtava, koje, bežeći od gladi i siromaštva, od ratnih stradanja i razaranja poveruju u istinitost lažnih obećanja o ugodnom životu na nekom drugom mestu, u nekoj drugoj zemlji; odvođenje, prebacivanje i smeštaj žrtava koje su, dobrovoljno ili prinudno, započele svoje pakleno putovanje u obećani „raj“; posredovanje između prodavca i kupca – trgovaca ljudskom nesrećom; prodaja i kupovina ljudskog bića na „tržištu ljudske patnje“; dovođenje žrtve u stanje ropstva, u zavistan i bezizlazan položaj; sistematsko podvrgavanje žrtve najsirovijim oblicima prinudnog rada i seksualne eksploatacije radi sticanja što veće zarade.⁸

Žrtvama trgovine uskraćena su osnovna ljudska prava koja pripadaju svakom biću, kao što su pravo na život, slobodu, fizički i moralni integritet, pravo na zdravlje i još čitav niz drugih prava. Najbitnije je da žrtva nije slobodna. Ona ne može da izađe iz situacije u kojoj se nalazi i da se vrati u raniji život. Od strane „vlasnika“ ona trpi različita poniženja, ali i premlaćivanje, zastrašivanje, ponižavanje, ograničavanje kretanja, oduzimanje ličnih dokumenata.

Organizovani kriminal predstavlja jedan od opasnijih vidova kriminaliteta u društvu. On podrazumeva uključenost velikog broja ljudi, razgranatu mrežu zločinačkih organizacija, u kojoj svako ima svoj deo posla koji mora da obavi. Lica koja se bave organizovanim kriminalom ne vrše samo krivično delo trgovine ljudima, već su ta dela često povezana i sa ubistvima, teškim telesnim povredama, otmicama, silovanjem.⁹ Grupe koje trguju ženama, često trguju i oružjem i drogom. Za razliku od oružja ili droge koji se jednom prodaju, žena može biti „prodana“ više puta, zbog čega je trgovina ženama koje mogu biti „prodate“ više puta, unosniji „posao“ od trgovine oružjem ili drogom.

Prepoznavši trgovinu ženama i decom kao problem međunarodnih razmera, Ujedinjene nacije donele su čitav niz dokumenata i konvencija u cilju borbe protiv ove pojave. Kao značajniji dokumenti navode se: Konvencija o pravima deteta i Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima deteta o prodaji dece, dečjoj prostituciji i dečjoj pornografiji, Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena, Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organizovanog kriminaliteta i dva protokola: Protokol za sprečavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovanja ljudi, posebno žena i dece (Palermo protokol) i Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i vazduhom. Zatim, Konvencija o izručenju između država članica Evropske unije iz 1996. godine i Zajednička akcija Veća iz 1997. o akcijama za borbu protiv trgovanja ljudima i seksualnog iskorišćavanja, Okvirna odluka Evropskog veća iz 2002. o borbi protiv trgovanja ljudskim bićima, rezolucija Evropskog veća iz 1995. o zaštiti svedoka u borbi protiv međunarodnog organizovanog kriminaliteta, iz

⁸ Konstantinović-Vilić, S., Petrušić, N., Žunić, N., *op. cit.*, 1–2.

⁹ *Ibid.*, 6.

1996. o osobama koje saraduju u sudskom postupanju u borbi protiv međunarodnog organizovanog kriminaliteta i iz 2001. o doprinosu civilnog društva o pronalaženju nestale ili seksualno izrabljivane dece.¹⁰

Međunarodne organizacije, u cilju sprečavanja trgovine ljudima, njenog prepoznavanja i pravilnog reagovanja uputile su državama određene preporuke:¹¹

- izradu smernica i procedura za relevantne državne organe i službenike, kao što su pripadnici policije, granične službe, službenici za imigraciju i drugi uključeni u otkrivanje, pritvaranje, prihvata i procesuiranje neregularnih migranata, kako bi omogućili brzu i tačnu identifikaciju lica koja su žrtve trgovine;
- obezbeđivanje adekvatnog treninga za identifikaciju lica koja su žrtve trgovine ljudima i pravilnu primenu pomenutih smernica i procedura za relevantne državne organe i službenike;
- obezbeđivanje saradnje između odgovarajućih organa vlasti, službenika i nevladinih organizacija da bi se omogućilo identifikovanje i oblici pomoći licima s kojima se trgovalo. Organizacija i sprovođenje takve saradnje treba da dobije formalni okvir u cilju postizanja maksimalnih uspeha;
- identifikovanje odgovarajuće intervencije kako bi se migranti i potencijalni migranti upozorili na moguće opasnosti i posledice trgovine, dobili informacije koje im omogućavaju da traže pomoć ako im je potrebna;
- osiguravanje da lica koja su bila žrtve trgovine ne budu kažnjena za kršenje imigracionih zakona i za aktivnost u koju su uključena, kao posledice svog položaja;
- obezbeđivanje da lica koja su bila žrtve trgovine ne budu u bilo kojim okolnostima zadržana u pritvoru ili na drugi način lišena slobode.
- obezbeđivanje procedura za prijem i razmatranje zahteva za azil, kako lica kojima se trgovalo, tako i krijumčarenih lica, tako da se uvek poštuje princip nevratanja.

Da bi se pomoglo žrtvama trgovine ljudima Konvencija Saveta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima obavezuje države da obezbede najmanje 30 dana kao period za oporavak i razmišljanje. U ovom periodu žrtva treba da se oporavi i oslobodi uticaja trgovaca ljudima ili da odluči o saradnji sa nadležnim organima. Takođe, država treba da preduzme mere kojima će žrtvi obezbediti 1) životni standard koji može da im obezbedi egzistenciju putem takvih mera kao što

¹⁰ Matak, Š., Vargek, A., *op. cit.*, 61.

¹¹ Simeunović-Patić, B., *Prepoznavanje viktimizacije trgovinom ljudima*, Temida, 2008, 72–73.

su: prikladan i siguran smeštaj, psihološka i materijalna pomoć; 2) pristup hitnoj medicinskoj zaštiti; 3) usluge prevođenja i tumačenja, u slučaju potrebe; 4) savetovanje i informisanje, posebno o njihovim zakonskim pravima i uslugama koje su im dostupne, na jeziku koji razumeju; 5) pomoć koja će im omogućiti da se njihova prava i interesi iznesu i razmotre u odgovarajućim fazama krivičnog postupka koji se vodi protiv izvršilaca; 6) pristup obrazovanju za decu.¹²

Kao poseban problem kod otkrivanja ovih krivičnih dela javlja se sama identifikacija žrtava. Postupak identifikacije žrtve ima četiri faze:¹³ 1) početna identifikacija radi utvrđivanja prisustva jednog ili više indikatora trgovine ljudima, 2) naknadno prikupljanje informacija radi potvrđivanja prisustva indikatora, 3) dalja aktivnost koja može uključivati nuđenje žrtvi usluga podrške i pomoći i vođenje intervjua i 4) ponovno razmatranje aktivnosti koje su preduzete radi utvrđivanja prisustva indikatora viktimizacije trgovinom ljudima.

Kako je pitanje identifikacije žrtava trgovine ljudima veoma značajno, radi uspešnog ostvarivanja identifikacije u praksi kancelarija Ujedinjenih nacija za drogu i kriminal (UN Office on Drugs and Crime) napravila je liste opštih i specifičnih indikatora eksploatacije (seksualne, radne...)¹⁴ Kao opšti indikatori navode se sledeća ponašanja:

- veruju da moraju da rade protiv svoje volje,
- nemaju mogućnost da napuste svoje radno okruženje,
- postoje znaci da su izloženi kontroli kretanja,
- osećaju da ne mogu otići,
- manifestuju strah ili anksioznost,
- izloženi su nasilju ili pretnji nasiljem nad njima, članovima njihovih porodica ili voljenim osobama,
- imaju povrede za koje izgleda da su rezultat fizičkog napada,
- imaju povrede ili poremećaje tipične za određene poslove ili mere kontrole,
- imaju povrede za koje izgleda da su rezultat primene mera kontrole,
- pokazuju nepoverenje prema vlastima,
- pokazuju znake da su zastrašeni predajom vlastima,
- strahuju od otkrivanja svog imigracionog statusa,
- nemaju pri sebi pasoš ili druge putne ili lične isprave, jer im je ta dokumenta zadržao neko drugi,
- imaju falsifikovane lične ili putne isprave,
- pronađeni su na ili u vezi sa takvom lokacijom koja se najverovatnije koristi za eksploataciju ljudi,
- ne poznaju lokalni jezik,

¹² *Rodna ravnopravnost i rodno zasnovano nasilje – Priručnik, op. cit., 46.*

¹³ *Simeunović-Patić, B., op. cit., 72–73.*

¹⁴ *Ibid., 77.*

- ne znaju adresu stanovanja ili posla,
- dozvoljavaju drugima da govore u njihovo ime kada im se obrati direktno,
- postupaju kao da su dobili instrukcije od nekog drugog,
- prisiljeni su da rade pod određenim uslovima,
- disciplinovani su kažnjavanjem,
- nisu u stanju da pregovaraju o uslovima rada,
- primaju malu ili nikakvu naknadu za rad,
- nemaju pristup svojoj zaradi,
- rade izuzetno veliki broj sati tokom dugog perioda,
- nemaju slobodne dane,
- žive u oskudnim ili nestandardnim uslovima,
- nemaju pristup medicinskoj nezi,
- imaju ograničene ili nikakve socijalne interakcije,
- imaju ograničene kontakte sa svojim porodicama ili drugim ljudima izvan svog neposrednog okruženja,
- nisu u stanju da slobodno komuniciraju sa drugima,
- opažaju se kao vezani dugovima,
- nalaze se u stanju zavisnosti,
- dolaze iz mesta koje je poznato kao mesto porekla kod trgovine ljudima,
- troškove njihovog transporta u zemlju destinacije platili su učinioci kojima moraju da vrate dug radom ili pružanjem usluga u toj zemlji,
- postupali su na osnovu lažnih obećanja.

Pored opštih, navode se i specifični indikatori viktimizacije dece žrtve trgovinom ljudima, dopunski indikatori trgovine decom, indikatori seksualne eksploatacije lica koja su žrtve trgovinom ljudima u cilju seksualne eksploatacije, dopunski indikatori viktimizacije trgovinom ljudima u cilju seksualne eksploatacije, indikatori i dopunski indikatori radne eksploatacije, indikatori i dopunski indikatori trgovine ljudima u cilju prosjačenja i vršenja lakših krivičnih dela.

Kada su u pitanju indikatori seksualne eksploatacije lica,¹⁵ kao mogući pokazatelji navode se sledeća obeležja:

- imaju manje od 30 godina, ali uzrast može varirati zavisno od lokacije i tržišta,
- da žrtve budu premeštane iz jednog bordela u drugi ili rade na različitim lokacijama,

¹⁵ Budući da se žene najčešće javljaju kao žrtve trgovine ljudima u cilju seksualne eksploatacije biće navedeni samo indikatori za prepoznavanje žrtava trgovine ljudima u cilju seksualne eksploatacije.

- imaju tetovaže ili druge oznake „pripadništva” svojim eksploatorima,
- rade veliki broj sati ili imaju malo ili nimalo slobodnih dana,
- spavaju tamo gde rade,
- žive ili putuju u grupi, ponekad sa ženama koje ne govore isti jezik,
- imaju svega nekoliko komada garderobe,
- imaju garderobu koja je uglavnom predviđena za seksualni rad,
- znaju svega nekoliko reči na lokalnom jeziku ili jeziku klijenata, i to onih sa seksualnom konotacijom,
- nemaju sopstveni novac,
- nemaju pri sebi lične isprave.

Dopunski indikatori viktimizacije trgovinom ljudima u cilju seksualne eksploatacije su:

- postoje indikacije da je osoba za koju se sumnja da je žrtva imala seks bez zaštite i/ili nasilni seks,
- postoje indikacije da osoba za koju se sumnja da je žrtva ne može odbiti seks bez zaštite i/ili nasilni seks,
- postoje indikacije da je neka osoba kupljena i prodana,
- postoje indikacije da je grupa žena pod kontrolom drugih lica,
- postoje reklame bordela ili sličnih mesta koje nude usluge žena određene etničke pripadnosti ili nacionalnosti,
- prijavljeno je da seksualne usluge radnice pružaju klijenteli određene etničke pripadnosti ili nacionalnosti i
- prijavljeno je od strane klijenata da su seksualne radnice potištene i da ne saraduju.

TRGOVINA LJUDIMA U POZITIVNOPRAVNOM ZAKONODAVSTVU SRBIJE

Kao posebno krivično delo u naše zakonodavstvo, trgovina ljudima uvedena je 2003. godine. Delo se nalazi u grupi krivičnih dela protiv čovečnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom. Trgovina ljudima postoji kada neko silom ili pretnjom, dovođenjem u zabludu ili održavanjem u zabludi, zloupotrebom ovlašćenja, poverenja odnosa zavisnosti, teških prilika drugog, zadržavanjem ličnih isprava ili davanjem ili primanjem novca ili druge koristi, vrbuje, prevozi, prebacuje, predaje prodaje, kupuje, posreduje u prodaji, sakriva ili drži drugo lice, a u cilju eksploatacije njegovog rada, prinudnog rada, vršenja krivičnih dela, prostitucije ili druge vrste seksualne eksploatacije, prosjačenja, upotrebe u pornografske svrhe, uspostavljanja ropskog ili njemu sličnog odnosa, radi oduzimanja organa ili dela tela ili radi korišćenja u oružanim sukobima.

U našoj zemlji 1. marta 2004. godine počela je sa radom Služba za koordinaciju zaštite žrtava trgovine ljudima. Njena ovlašćenja su takva da ona prva stupa u kontakt sa žrtvama nakon primljenog obavještenja od strane policije ili drugih o otkrivanju žrtava, vrši identifikaciju, procenu potreba, upućivanje, obezbeđivanje dalje pomoći i nadgledanje zaštite prava lica koja su žrtve trgovine ljudima.

FAZE TRGOVINE LJUDIMA I FAKTORI VIKTIMIZACIJE

Često se trgovina ljudima i krijumčarenje izjednačavaju. Međutim, razlika postoji. Krijumčarenje ljudi podrazumeva posredovanje, odnosno učestvovanje u obezbeđivanju ilegalnog ulaska u drugu zemlju osobama koje su sa tim saglasne, sa ciljem ostvarivanja direktne ili indirektno materijalne koristi, ali bez namere eksploatacije tih osoba. Upravo ta namera eksploatacije je ono što razlikuje krijumčarenje ljudi od trgovine ljudima. Krijumčarenje je uži pojam od pojma trgovine ljudima i može predstavljati samo fazu u procesu trgovine ljudima.¹⁶

Prostitucija se često izjednačava s trgovinom ženama. Međutim, između ovih pojava postoji razlika. Prostitucija može biti i dobrovoljna i prinudna, dok trgovina ženama uvek podrazumeva ropski odnos, tj. potpuno odsustvo slobode odlučivanja i kretanja. Žena žrtva je samo roba kojom se trguje na ilegalnom tržištu, ona je vlasništvo onoga koji ju je kupio i nema mogućnost da bira hoće li se baviti prostitucijom ili ne. S druge strane, moguće je da žena sama pristane na prostituciju, ali da vremenom bude dovedena u ropski odnos i uvučena u lanac trgovine ljudima. U slučaju *Ribai protiv države Izrael* Vrhovni sud je zauzeo stanovište da krivično delo trgovanja ljudima postoji uprkos tome što je žrtva pristala na prostituciju. Trgovina ljudima često se označava i kao „trgovina ljudskom bedom”.

U slučaju kada oteta žena odbije da se bavi prostitucijom, ona biva izložena različitim vidovima zastrašivanja od strane nasilnika. Izolacija i nasilje koriste se kako bi se žrtva pripremila za rad u prostituciji. Često premeštanje žrtava sprečava uspostavljanje bliskih odnosa sa klijentima, poverenja u društvene službe i drži ih izolovanim od okruženja.¹⁷

Svi vidovi trgovine ljudima mogu se podeliti u nekoliko grupa:¹⁸

- seksualno ropstvo,
- radno ropstvo,

¹⁶ *Ibid.*, 29.

¹⁷ Bjerkan, L., Dyrliid, L., Nikolić-Ristanović, V., Simeunović-Patić, B., *Samo moj život. Rehabilitacija žrtava trgovine ljudima u cilju seksualne eksploatacije*, Beograd, 2005, 100–101.

¹⁸ *Ibid.*

- ilegalno usvojenje,
- prinudni brak,
- uzimanje ljudskih organa i delova tela,
- prinudno vršenje kriminalnih radnji,
- prinudno učešće u oružanim sukobima i
- trgovina ljudima u užem smislu.

U okviru trgovine ljudima, izdvaja se trgovina ženama, kao najčešćim žrtvama ovog oblika krivičnog dela. Iako i deca i muškarci mogu biti žrtve, često se radi o ženama, koje vođene pričama o velikoj zaradi i lepšoj budućnosti odlaze u inostranstvo i postaju žrtve čak i od strane njima poznatih osoba.

Trgovina ženama (trgovina belim robljem) danas ima dva pravca i to iz azijskih i istočnoevropskih zemalja prema zapadnoj Evropi i Americi i iz Evrope prema zemljama Bliskog i Srednjeg istoka.

Trgovina ljudima ima tri svoje faze i to: fazu vrbovanja, fazu tranzita i fazu eksploatacije. Prva faza, faza vrbovanja ili namamljivanja ima više oblika. To može biti ponuda za rad u domaćinstvima, u ugostiteljstvu, čuvanje dece, manekenstvo, ples, studiranje, brak, turizam. U novije vreme, sa razvojem tehnologije i brojnih društvenih mreža, pojavljuju se i novi oblici vrbovanja i to preko interneta. Kao namamljivači pored muškaraca javljaju se i žene i to one koje su već i same postale žrtve trgovine ljudima.¹⁹ Prema nekim podacima, vodeći makro u Ohridu, jednom od centara prostitucije, jeste žena srpske nacionalnosti.²⁰

U literaturi se najčešće navode tri načina vrbovanja žrtava i to: 1) otmica, 2) potpuna prevara koja se može javiti u više oblika (namamljivači traže devojke u barovima, kafićima, klubovima i diskotekama i nude posao dadilje, konobarice uz primamljivu zaradu; vrbovanje preko neslužbene mreže porodice i poznanika; oglasi kojima se nudi posao ili studiranje u inostranstvu; agencije koje nude posao, studije ili putovanje u inostranstvo, bračne agencije) i 3) delimična prevara kada devojke svesno odlaze u drugu zemlju da bi se bavile prostitucijom, ali je prevara u okolnostima pod kojima će se to obavljati.²¹ Kao jedan od načina vrbovanja javlja se i happy trafficking ili metod drugog vala, kada se žena žrtva vraća u svoju sredinu da bi vrbovala druge žene.

Faza tranzita obuhvata prevoz žrtve, obezbeđivanje smeštaja, fizičko zlostavljanje za vreme putovanja. Prevoz može biti u okviru jedne zemlje, ali i van granica kada govorimo o međunarodnoj trgovini ljudima. Oni koji prevoze

¹⁹ Prema jednom istraživanju kao namamljivači su se podjednako javljali i muškarci i žene. Videti više o tome: Z. Ilić, *op. cit.*,

²⁰ Konstantinović-Vilić, S., Petrušić, N., Žunić, N., *Sex trafficking – putevi seksualne eksploatacije žena*, Niš, 2002, 8.

²¹ Matak, Š., Vargek, A., *op. cit.*, 64–65.

žrtve, najčešće im oduzmu pasoš kao sredstvo obezbeđenja, kako one ne bi bile u prilici da se za pomoć obrate policijskim i drugim državnim organima, čime ih zapravo kontrolišu. Žene ponekad nisu ni svesne da su postale žrtve, jer za vreme putovanja one veruju da putuju radi obećanog posla, a ne radi uključivanja u trgovinu ljudima.

Poslednja faza je faza eksploatacije u kojoj se žene prisiljavaju na prinudni rad, prostituciju, prinudni brak. One su već postale žrtve.

Prema jednom istraživanju²² utvrđeno je da je polovina devojaka bila mlađa od 18 godina kada su postale žrtve, dok je više od polovine već bilo uključeno u prostituciju. Sve žrtve imale su osnovno ili srednje, dok nijedna nije imala fakultetsko obrazovanje. Među žrtvama ima nezaposlenih, ali i onih koje su u radnom odnosu, ali ono što im je zajedničko jeste teška ekonomska situacija u kojoj se nalaze. 80 % žrtava trgovine ljudima dolazi iz razorenih porodica, dok u mnogima od njih postoji problem nasilja.

Jedan od najvažnijih faktora koji doprinosi ovoj pojavi jeste siromaštvo. Međutim, pored siromaštva, postoji još čitav skup makro i mikro faktora koji doprinose pojavi trgovine ljudima. Kao najvažniji makro faktori²³ navode se: politička destabilizacija, rat, ekonomske sankcije i militarizacija delova bivše Jugoslavije, globalizacija tržišta, komunikacija, tehnologija, produbljivanje razlika između bogatih i siromašnih zemalja, ekspanzija migracije i marginalizacija migranata, ekspanzija seks industrije i komodifikacija seksualnosti.

Mikro faktori koji doprinose ovoj pojavi su: nezaposlenost, smanjivanje mogućnosti za legalno zarađivanje, profit, ponuda „posla” u okviru ilegalnog tržišta, potražnja za „proizvodima” koji mogu da se ponude ilegalno, razlike u pravnoj regulativi, razlike u riziku i sopstvena viktimizacija.

Kao viktimogeni faktori u literaturi²⁴ se razlikuju faktori guranja i faktori privlačenja. Kao faktori guranja, pored siromaštva, javljaju se nezaposlenost, ratna viktimizacija, izbeglištvo, rodna diskriminacija, nasilje u porodici i seksualno nasilje. Teška situacija u kojoj se osoba nalazi čini je pogodnijom potencijalnom žrtvom trgovine ljudima. Sa druge strane faktori privlačenja su snažni i smanjuju opreznost kod osoba koje već imaju neke viktimogene predispozicije. Kao najvažniji faktori privlačenja navode se mogućnost zapošljavanja, mitovi o dobrom životu i lakom dolaženju do posla i zarade u zemljama destinacije, prisustvo vojske i međunarodnih organizacija, odnosno ponude posla u seks industriji.

Kao faktori koji doprinose trgovini ženama navode se još i: geografski položaj Srbije na raskršću Zapada i Istoka; otvaranje granica prema Istočnoj Evropi nakon završetka hladnog rata; mitovi o Zapadu koji postoje kako u

²² Bjerkan, L., Dyrlić, L., Nikolić-Ristanović, V., Simeunović-Patić, B., *op. cit.*, 79–88.

²³ Konstantinović-Vilić, S., Nikolić-Ristanović, V., Kostić, M., *op. cit.*, 210.

²⁴ *Ibid.*, 212.

Srbiji tako i u drugim istočnoevropskim zemljama, a koji podstiču žene da traže način da migriraju na Zapad i dosegnu ono što vide kao „bolji život”; ekonomski faktori, naročito siromaštvo, nezaposlenost u zemljama porekla i samoj Srbiji; raširena korupcija; siva ekonomija; opšta nesigurnost u uslovima tranzicije; dezorijentisanost mladih; marginalizovanost nekih socijalnih grupa, prvenstveno romske populacije; seksualno nasilje, nasilje u porodici i poremećaj porodičnih odnosa u širem smislu; nejasne granice između legalnih i ilegalnih aktivnosti i ponašanja i slabo funkcionisanje pravne države.²⁵

Faktore koji mogu dovesti do trgovine ljudima, Obradović²⁶ deli u dve grupe i to push i pull faktore. Prvi deluju kao faktori koji guraju devojke da krenu u potragu za boljim životom, dok ih drugi privlače idejom o boljem životu u bogatijim zemljama. Tako se kao push faktori navode: nezaposlenost, siromaštvo, nedostatak obrazovanja, diskriminacija polova, nasilje u porodici. Kao pull faktori navode se: očekivanje zaposlenja i finansijske naknade, za žene koje se prostitušu očekivanje velike zarade, pristup materijalnim dobrima Zapada, poboljšanje socijalnog položaja i tretmana, zamišljeni „glamurozni život” svakodnevne Zapadne Evrope, zahtevanje od žena da budu reproduktivne, zahtevanje „egzotičnih žena” kao prostitutki, zahtevanje jeftinog rada.

Iljkić²⁷ kao uzroke trgovine ljudima smatra uzroke ekonomske prilike, socijalne okolnosti u kontekstu nezaposlenosti, siromaštvo i nasilje nad ženama.

Stejt department SAD-a kao uzroke navodi: siromaštvo, privlačnu snagu zamišljenog višeg standarda, slabo socijalno ekonomsko uređenje, nedostatak prilika za zaposlenje, organizovani kriminal, nasilje nad ženama i decom, diskriminaciju nad ženama, korupciju, političku nestabilnost, oružani sukob.²⁸

Loša materijalna situacija, obećanje boljeg života i lake zarade dovodi do toga da veliki broj žena tražeći bolji život, zapravo upadnu u mrežu trgovine u cilju seksualne eksploatacije.

Drugi autori²⁹ faktore viktimizacije dele na makrosocijalne, psihološke i psihosocijalne, endogene i kulturološke faktore i rodnu socijalizaciju. Kao makrosocijalni faktori navode se tržište i ratna ekonomija, ekspanzija seks industrije, ekonomske promene u periodu tranzicije, siromaštvo i povećana razlika između bogatih i siromašnih zemalja, povećano prisustvo vojske. Psihološki i psihosocijalni faktori su disfunkcionalna primarna porodica žrtve, rana razvojna traumatizacija, niski socijalno-ekonomski nivo. Endogeni faktori su biolo-

²⁵ Bjerkan, L., Dyrlić, L., Nikolić-Ristanović, V., Simeunović-Patić, B., *op. cit.*, Beograd, 2005, 15.

²⁶ Matak, Š., Vargek, A., *op. cit.*, Pravnik, Vol. 46., No 92, 2012, 63.

²⁷ *Ibid.*

²⁸ *Ibid.*

²⁹ Ilić, Z., *Seksualno i rodno zasnovano nasilje i potreba da se ova tema pokrene u izbegličkoj i raseljeničkoj populaciji*, Trgovina ženama, Grupa 484, Beograd, 2004, 24.

ška vulnerabilnost žena i poremećaji ličnosti (emocionalna labilnost, čest doživljaj praznine i dosade, nezreli mehanizmi odbrane, difuzija identiteta, potraga za novim, nizak nivo obrazovanja i niska inteligencija). Kulturološki faktori i rodna socijalizacija pogoduju razvoju trgovine ljudima. Patrijarhalni stav društva, nedostupnost svih poslova ženama, dovode ženu u nepovoljniju situaciju u odnosu na muškarce i u situaciju da bolje uslove potraži u drugoj zemlji, usled čega iz neopreznosti postaje žrtva trgovine ljudima.

Načini kojima se vrši namamljivanje žena i uvlačenje u lanac trgovine su različiti, ali neretko su to ponude za posao u inostranstvu i za obavljanje poslova bebisiterke, konobarice, igračice, a ponekad se radi i o bračnim ponudama. Zabrinjavajuća je i činjenica da su partneri žrtava u velikom broju slučajeva ti koji ih dovode u ovakvu situaciju i odlučuju da „prodajući” ženu poboljšaju svoje finansijsko stanje.

ZAKLJUČAK

Svi indikatori koje je međunarodna zajednica stavila na listu u cilju pomoći državnim organima u borbi protiv trgovine ljudima, morali bi da se koriste u radu državnih organa kojima je zadatak borba protiv trgovine ljudima, da se ne bi izjednačavali krijumčarenje ljudi i trgovina ljudima, kao i seksualna eksploatacija i prostitucija, budući da se to često dešava u praksi. Žrtve trgovine ljudima su osobe koje žive na margini društva i kao takvima policija im ne daje adekvatan kredibilitet, dok sa druge strane kod samih žrtava postoji strah da će u slučaju obraćanja policiji oni kao emigranti biti vraćeni u svoju zemlju, koja će ih opet dočekati najverovatnije osuđujući ih, i smatrajući ih krivim za ono što im se dogodilo.

LITERATURA

- B. Simeunović-Patić, *Prepoznavanje viktimizacije trgovinom ljudima*, Temida, 2008.
- L. Bjerkan, L. Dyrliđ, V. Nikolić-Ristanović, B. Simeunović-Patić, *Samo moj život. Rehabilitacija žrtava trgovine ljudima u cilju seksualne eksploatacije*, Beograd, 2005.
- M. Bošković, *Kriminologija*, Pravni fakultet Novi Sad, 2012.
- Matak, Š., Vargek, A., *Trgovanje ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja – utječe li legalizacija prostitucije na smanjenje trgovanja ljudima?*, Pravnik, Vol. 46., No 92, 2012.
- Nikač, Ž., Simović, D., Žarković, M., Vukašinović-Radojčić, Z., Simeunović-Pantić, B., Spasić, D., *Rodna ravnopravnost i rodno zasnovano nasilje – priručnik, Kriminalističko-policajska akademija*, Beograd, 2012.

- S. Konstantinović-Vilić, N. Petrušić, N. Žunić, G. Đorić, *Ljudska prava za žene*, Odbor za građansku inicijativu, Niš, 2004.
- S. Konstantinović-Vilić, N. Petrušić, N. Žunić, *Sex trafficking – putevi seksualne eksploatacije žena*, Niš, 2002.
- S. Konstantinović-Vilić, V. Nikolić-Ristanović, M. Kostić, *Kriminologija*, Pelikan print, Niš, 2009.
- Sve više žrtava trgovine ljudima – članak, <http://www.politika.rs/rubrike/Hronika/Sve-vishe-zrtava-trgovine-ljudima.lt.html>, pretraženo 23. 10. 2016.
- Z. Ilić, *Seksualno i rodno zasnovano nasilje i potreba da se ova tema pokrene u izbegličkoj i raseljeničkoj populaciji*, Trgovina ženama, Grupa 484, Beograd, 2004.

TRADE OF WOMEN AS ONE OF THE FORMS OF VIOLENCE AGAINST WOMEN

Danijela Tošić, Bachelor of Laws
Preschool institution "Lane" Doljevac (secretary)

S u m m a r y

Trafficking is one of the many forms of violence against women. Although other victims may also be victims of trafficking in human beings, women are most often victims. Trafficking in human beings is the most profitable business, immediately behind drug trafficking. The dark figure in this type of crime is very high, and trafficking in human beings is not a problem for a country, but for the entire international community. For this reason, at the United Nations level, a number of Conventions have been adopted aimed at preventing and combating trafficking in human beings. Factors that lead to trafficking in women are different, ranging from poverty, corruption, domestic violence, sexual violence, hopes for a better life. This paper will provide an analysis of the most important international documents adopted in this field, as well as an overview of the phases through which trafficking in persons passes and factors that contribute or can contribute to trafficking in human beings.

Keywords: trafficking in human beings, United Nations, victimization factors, prostitution, trafficking in women

Др Гордана Љубојевић, професор
Висока пословна школа струковних студија, Нови Сад
Јована Томић, асистент,
Висока пословна школа струковних студија, Нови Сад

УЛОГА НАДЗОРНОГ ОДБОРА У КОРПОРАТИВНОМ УПРАВЉАЊУ КОМПАНИЈА У СРБИЈИ*

САЖЕТАК: Надзорни одбор као орган управљања карактеристичан је за континентални модел корпоративног управљања и има три основне улоге – стратешку, контролну и повезујућу. Неки од фактора који се сматрају кључним за успешно остваривање улога надзорног одбора су величина одбора, независност, композиција, разноликост, остваривање исте функције чланова у више привредних друштава и др. Међутим, уочава се да државе примењују различита правила у погледу организације и функционисања надзорног одбора, што утиче и на остваривање улога надзорног одбора. У раду ћемо настојати да покажемо како се све поменуте улоге надзорног одбора манифестују у надзорним одборима акционарских друштава у Србији. Очекујемо да ћемо користећи резултате спроведеног истраживања потврдити да надзорни одбори у акционарским друштвима у Србији функционишу у складу са законима и добром пословном праксом.

Кључне речи: надзорни одбор, корпоративно управљање, акционарска друштва у Србији

* Рад примљен 27. 11. 2017. године.

УВОД

Надзорни одбор нема јединствени облик у свим моделима корпоративног управљања. Класификација ових модела у теорији корпоративног управљања своди се на унитарни (енгл. one-tier) и дуални модел (енгл. two-tier), иако је у литератури присутан и тзв. нордијски модел (енгл. Nordic model)¹. Може се рећи да је дуални систем управљања континентални модел корпоративног управљања, те да за разлику од англоамеричког модела корпоративног управљања, у којем јединствен одбор директора сачињен од извршних и неизвршних директора остварује улогу управе и надзора, надзорни одбор као орган управљања карактеристичан за континентални модел корпоративног управљања, постоји уз управни одбор, а са основним циљем да носи функцију контроле, надзора и праћења пословања друштва.

Надзорни одбор може се посматрати кроз призму различитих елемената. Поводом његове структуре, надлежности, независности и др. спровођена су различита истраживања, на основу чијих резултата се може закључити да постоји различит приступ у погледу организације и функционисања овог органа управљања у државама које су усвојиле исти модел корпоративног управљања. Такође, постоји и различит приступ у начину регулисања надзорног одбора. На позитивноправном пољу, надзорни одбор је предмет регулисања Закона о привредним друштвима, док се на пољу комунитарног права надзорни одбор појављује не само у обавезујућим изворима права, него и у тзв. меким изворима права, чак и у већој мери него у првобитно поменутих изворима. Посебан легислативни значај у овој области имају кодекси корпоративног управљања, који су такође необавезујућег карактера, али са великим утицајем у пракси.

ТЕОРИЈСКИ ОСВРТ НА ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ НАДЗОРНОГ ОДБОРА – ПОЗИТИВНОПРАВНИ И МЕЂУНАРОДНОПРАВНИ АСПЕКТ

У праву Републике Србије надзорни одбор је орган управљања, који се као обавезан орган јавља код дводомног модела управљања друштвима капитала. У складу са чл. 441. Закона о привредним друштвима Републике Србије из 2011.² (у даљем тексту, Закон), надлежност надзорног одбора је установљена као јединствен скуп надлежности одбора директора који

¹ О овом моделу видети код: Lekvall, P., ed. *The Nordic Corporate Governance, Model*. Förlag, Stockholm: SNS, 2014.

² *Службени гласник РС*, бр. 36/2011, 99/2011, 83/2014 – др. закон и 5/2015.

се установљава при опредељењу друштва за монистичким (унитарним) моделом управљања, изузев оних питања која спадају у надлежност извршног одбора, а уз додатак надлежности надзора над радом извршних директора и надлежности утврђивања финансијских извештаја друштва, те подношења истих скупштини на усвајање.

Како би надзорни одбор могао успешно да остварује своје надлежности, неопходно је да његови чланови имају, као и одбор у целини, својство независности. Ово се пре свега односи на независност од утицаја менаџера, тј. чланова извршног одбора, што често није нимало лак задатак, а наше право пружа основне претпоставке таквог статуса. Пре свега, чланове надзорног одбора бира скупштина акционара или бивају кооптирани, у складу са чл. 434, 435. и 436. Закона. Надзорни одбор има најмање три члана, а јавно акционарско друштво има најмање једног члана надзорног одбора који је независан од друштва, у смислу чл. 392. Закона. Значи да су најмање два члана неизвршни чланови, у смислу чл. 391. Закона. Чланови надзорног одбора не могу бити извршни директори друштва, као ни прокуристи, а број чланова одбора мора бити одређен статутом, као непаран.³ Чињеница да члан надзорног одбора може бити разрешен те дужности и пре истека мандата на који је именован, а у складу са чл. 439. и 395. Закона, без навођења разлога, чини, по нашем мишљењу, потенцијално дискутабилним својство независности истог. Мишљења смо да би евентуално уношење у статут одредби о квалификованој већини приликом одлучивања о опозиву члана надзорног одбора у скупштини друштва, могло бити добро решење ради превазилажења евентуалних притисака власника. Чланови надзорног одбора могу поднети писмену оставку у свако доба осталим члановима одбора, што даје поље слободе истима, у смислу повлачења за случај евентуалног неслагања са политиком коју води надзорни одбор у целини, или одбор директора, или власници на скупштини. Питања из надлежности надзорног одбора не могу се пренети на извршни одбор, као ни обрнуто, о чему је горе већ споменуто, али се не могу пренети ни на скупштину акционара, осим на основу одлуке самог надзорног одбора,⁴ ако није другачије одређено статутом. Констатујемо да је законски обезбеђено несметано, независно обављање функција надзорног одбора, како од власника, акционара заступљених на скупштини, тако и од извршних директора присутних у извршном одбору.

У праву Европске уније корпоративно управљање предмет је регулација неколико извора комунитарног права. То су не само тзв. обавезујући извори права, попут директива, него и извори „меког права” (енгл.

³ В. чл. 433. Закона.

⁴ В. чл. 441, у вези са чл. 398. Закона.

soft law),⁵ од којих су најзначајнији кодекси корпоративног управљања. У свих 28 држава чланица ЕУ донет је или ревидиран кодекс корпоративног управљања у претходних десет година.⁶ У овој области смернице у погледу корпоративног управљања најчешће су даване препорукама. Од највећег значаја за рад надзорног одбора је Препорука 2005/162/EZ,⁷ а питања корпоративног управљања у ЕУ регулисана су и другим изворима.⁸ Значајно је поменути и Акциони план Европске комисије из 2003. године о модернизацији компанијског права и побољшању корпоративног управљања у Европској унији (Action Plan 'Modernising Company Law and Enhancing Corporate Governance in the European Union — A Plan to Move Forward'), као и Акциони план о европском компанијском праву и корпоративном управљању из 2012. године (Action Plan on European company law and corporate governance).

Од 2003. године Европска комисија је активна на пољу доношења акционих планова, препорука, директива о корпоративном управљању, а од 2006. године све компаније које се котирају на берзи су обавезне да објављују податке о корпоративном управљању у редовним годишњим извештајима. Обавеза извештавања о финансијским и осталим питањима у годишњим извештајима друштва, те солидарна одговорност чланова, уведена је Директивом 2006/46/EZ.⁹ У циљу побољшања извештавања о корпоративном управљању, Европска комисија је 2014. године донела Препоруку 2014/208/EU, која се односи на извештавање о корпоративном управљању по принципу „comply or explain”.¹⁰

⁵ Меки извори могу се дефинисати као скуп необавезујућих правила, тј. норми без правних санкција, које не настају кроз уобичајене легислативне процедуре, а које су као квазилегални инструменти различитих појавних облика све учесталије примењивани. Мркшић, М., Ђуричић, Ј., Примена *soft law* извора на регулисање јавно-приватних партнерстава у Европској унији, *Право и привреда*, 4–6, 2013, 621.

⁶ A Guide to Corporate Governance Practices in the European Union, IFC, 2015, 5, link: http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/c44d6d0047b7597bb7d9f7299ede9589/CG_Practices_in_EU_Guide.pdf?MOD=AJPERES

⁷ Commission Recommendation 2005/162/EC of 15 February 2005 on the role of non-executive or supervisory directors of listed companies and on the committees of the (supervisory) board, link: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:052:0051:0063:EN:PDF>.

⁸ Значајно је поменути следеће: Директива 2007/36/EZ (коју је заменила Директива EU2017/828), Директива 2004/25/EZ, Препорука 2009/385/EZ, Препорука 2009/384/EZ, Препорука 2004/913/EZ, Препорука 2014/208/EU, Директива 2013/34/EU (којом су начињене кључне измене Четврте директиве: Директива 78/660/EEZ), Директива 2013/36/EU и Препорука (EU) бр. 575/2013 (примена на банке и инвестиционе фирме). Више о овим изворима на сајту Европске комисије (линк: http://ec.europa.eu/justice/civil/company-law/corporate-governance/index_en.html).

⁹ Претходнице ове Директиве су биле Четврта 78/660/EEZ и Седма 83/349/EEZ директива, а тренутно важећа директива је Директива 2013/34/EU.

¹⁰ Принцип „comply or explain” у вези је посебно са применом правила из кодекса корпоративног управљања – ако компанија одлучи да одступи од кодекса корпоративног

Према одредбама из Препоруке 2005/162/EZ, неизвршни директори или чланови надзорног одбора имају разне улоге у компанијама, од којих је од посебне важности надгледање извршних директора и решавање ситуација које укључују сукоб интереса органа управљања. То су посебно ситуације које се односе на именовање директора, награђивање директора и ревизију, што надзорни одбор може да врши путем комисија.¹¹ Такође, надзорни одбор је одговоран да финансијски извештаји и друге сродне информације које објављује компанија представљају „тачну и потпуну слику положаја компаније”, у чему надзорном одбору углавном пружа помоћ комисија за ревизију (чији састав треба да одреди надзорни одбор). Надзорни одбор је одговоран и за праћење процедуре утврђене за процену и управљање ризицима.¹²

Већ Акционим планом ЕУ из 2003. било је предвиђено да је пожељна доступност финансијских и нефинансијских извештаја и онда када матично друштво није акционарско друштво чијим се акцијама тргује на организованом тржишту хартија од вредности. Доступност података се сматра најважнијим питањем у погледу повезаних друштава.¹³

Неколико је фактора о којима се може дискутовати да ли су кључни за успешно остваривање функција надзорног одбора. У том смислу се и врше разна истраживања. Неки од њих су свакако величина одбора, композиција, разноликост, састав одбора. Такође, може бити значајан и податак о томе да ли члан надзорног одбора у једном привредном друштву остварује исту функцију и у неколико других привредних друштава. У ЕУ је 2013. године спроведено истраживање о вишеструким функцијама неизвршних директора у државним предузећима, а резултати су посведочили о томе да на нивоу ЕУ у 11 % случајева директори имају улогу неизвршних директора у три или више поменутих предузећа.¹⁴ У Србији, у складу са чл. 75. и 61. Закона, једно лице не може бити члан више од једног надзорног одбора у компанијама које се баве истом или сличном делатношћу.

Састав лидерства указује на дуалну функцију лидера, који поред тога што је главни извршни директор, може бити и председник одбора дирек-

управљања, мора у свом годишњем извештају да објасни акционарима од којих делова је одступила и зашто. Примена овог принципа (или приступа) може се проширити на све soft law изворе па тако се државе чланице ЕУ могу обавезати да преузму неопходне мере за увођење у национални правни систем одредаба из soft law извора (нпр. препорука), а уколико то не учине, обавезни су да објасне разлоге за такво поступање.

¹¹ В. део II, т. 5. и 6. Препоруке 2005/162/EZ.

¹² Препорука 2015/62/EZ, предговор, т. 14.

¹³ Horak, H, et. al., *Uvod u europsko pravo društava*, Školska knjiga, Zagreb, 2010, 99.

¹⁴ A Guide to Corporate Governance Practices in the European Union, IFC, 2015, pp. 44.
link: http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/c44d6d0047b7597bb7d9f7299ede9589/CG_Practices_in_EU_Guide.pdf?MOD=AJPERES

тора. У праву Републике Србије то је изричито забрањено у остварењу функције члана надзорног одбора.¹⁵

У погледу величине надзорног одбора, у праву Републике Србије предвиђа се да број чланова треба да буде непаран и да јавно акционарско друштво које се определи за дводомни модел корпоративног управљања мора имати надзорни одбор од најмање три члана, о чему смо горе писали. Међутим, нека права везују величину надзорног одбора за величину основног капитала акционарског друштва (Аустрија, Немачка, и др.), а у неким се правима одређује и максимални број чланова (Немачка, Хрватска – двадесет један члан). Истраживања показују да се оптимални број чланова надзорног одбора креће између шест и четрнаест, при чему велике корпорације изискују и већи број чланова због сложености послова који се од њих очекује да буду обављани.¹⁶ Кодексом корпоративног управљања Привредне коморе Србије из 2012. (у даљем тексту, Кодекс ПКС), (Принцип 6) предвиђено је да величина и састав одбора треба да одговарају величини друштва и делатностима које друштво обавља, а дате су препоруке да приликом одређивања броја чланова надзорног одбора треба посебно водити рачуна о неопходности брзог и ефикасног доношења одлука. Опасност релативно малог одбора је у евентуалном наметању ставова од стране менаџмента, а недостатак гломазних одбора је у мањку флексибилности и брзини одлучивања, која често, с обзиром на динамику тржишта, може бити пресудна.

Препоруком 2005/162/EZ није предвиђено колико чланова треба да има надзорни одбор, већ само да надзорни одбор треба да има довољан број чланова за постизање њихове независности.¹⁷ С друге стране, наводи се да комисије које се формирају у оквиру надзорног одбора треба да имају минимум три члана, осим у компанијама са мањим надзорним одборима, када је довољно да комисија има два члана.¹⁸

У погледу композиције надзорног одбора Закон је јасан и не оставља било какву дилему, о чему смо већ говорили. Извршним директорима, наиме, нема места у надзорном одбору, а ако се ради о јавним акционарским друштвима, неопходно је присуство најмање једног независног директора. И у комунитарном праву постоји принцип да надзорни одбор мора бити сачињен од чланова који су независни (*free of any material conflict of interest*) у односу на органе који врше функцију управљања друштвом те не смеју имати било какву улогу у управљању друштвом.¹⁹ Приликом

¹⁵ В. чл. 433. Закона.

¹⁶ Malik, Albach, Sadžak, преузето од Типурић, Д., *Надзорни одбор и корпоративно управљање*, Синергија напредништво д. о. о., Загреб, 2007, 148; такође, в. Типурић, Д. et al., *Корпоративно управљање у Хрватској*, ЦИРУ, Загреб, 2015, 36.

¹⁷ В. део II, т. 4.

¹⁸ В. Анекс I, т. 1, подтачка 1.1

¹⁹ Препорука 2005/162/EZ, уводна разматрања, т. 8; такође и Анекс II, т. 1, (а).

оцењивања независности чланова надзорног одбора узимају се у обзир различити односи и околности (независност у односу на бизнис (лице које није било извршни директор, запослено у компанији, примило значајну додатну накнаду од компаније и др.), као и независност у односу на породичне и друге односе (лице које није члан уже породице лица које је било извршни директор, запослено у компанији и др.)), а критеријуме које узима у обзир у овом случају свака држава одређује понаособ.²⁰

Када је реч о разноликости надзорног одбора, мисли се на старосну, родну, интелектуалну, социјалну структуру, као и на друге особине чланова. Несумњиво је да присуство својства различитости потенцијално доприноси доношењу квалитетнијих одлука, јер се исте могу сагледавати из различитих углова. Знања, искуства, вештине чланова надзорног одбора чине људски капитал. У погледу родне равноправности, многа права прописују минималне границе заступљености оба пола у саставу надзорних одбора (Норвешка,²¹ Шпанија, Белгија, Француска и др.). У ЕУ 2012. године жене су чиниле 16,8% од укупног броја неизвршних директора у највећим компанијама чије се акције котирају на берзи, што је иницирало да Европска комисија предложи доношење директиве којом ће бити предвиђена обавеза да до 2020. године жене чине минимум 40% од укупног броја неизвршних директора у компанијама које се котирају на берзи у Европи, односно до 2018. године у јавним предузећима која се котирају на берзи. Ово се неће односити на компаније са мање од 250 запослених и чији је укупан годишњи обрт мањи од 50 милиона евра.²² У складу са чл. 32. Закона о равноправности полова Републике Србије из 2009,²³ овлашћени предлагач предлаже најмање 30% представника мање заступљеног пола приликом именовања чланова управних и надзорних одбора у јавним службама, а Нацртом Закона о родној равноправности,²⁴ у чл. 27. предвиђа

²⁰ В. део III, тачка 13, а посебно Анекс II Протокола.

²¹ У Норвешкој, жене представљају 42% од укупног броја директора, у Шведској и Финској 27%, а у Данској 16%. Нордијски борд директора састављен је превасходно од неизвршних директора. A Guide to Corporate Governance Practices in the European Union, IFC, 2015, 38. link: http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/c44d6d0047b7597bb7d9f7299ede9589/CG_Practices_in_EU_Guide.pdf?MOD=AJPERES

²² V. Women on Boards: Commission proposes 40% objective, European Commission, Press Releases, 2012, link: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-1205_en.htm

²³ *Službeni glasnik RS*, br. 104/2009.

²⁴ Нацрт Закона о родној равноправности због противљења Репрезентативних синдиката и Уније послодаваца Србије, није подржан на седници Социјално-економског савета 12. септембра 2017. године и враћен је Министарству рада на дораду, уз коментар да Нацрт садржи решења која је тешко имплементирати у пракси. С обзиром на то да се ова решења у право Републике Србије уводе као последица свеобухватних реформи у циљу хармонизације домаћег законодавства са правом ЕУ, сматрамо да у складу са већ поменутом тенденцијом да жене чине 40% у органима управљања и надзора у ЕУ, последично ће слично решење морати наћи своје место и у домаћем законодавству.

се да се у органима управљања и надзора код послодавца обезбеђује подједнака заступљеност жена и мушкараца, уз уважавање специфичности које произлазе из природе посла, службе или делатности, или места и услова рада, прописаних мерила за избор, односно именовање, и других објективних разлога утврђених у складу са законом. Такође, у складу са чл. 39. овог Нацрта, важно је обезбедити родну равноправност у органима управљања и надзора у установама и другим облицима организовања у области образовања, науке, културе, информисања и спорта, која се према овој одредби Нацрта постиже обезбеђивањем најмање 40% представника мање заступљеног пола у поменутиим органима управљања и надзора, као и у њиховим телима, уз уважавање специфичности које произлазе из одређене области друштвеног живота, као и природе посла, службе или делатности, места и услова рада, прописаних мерила за избор, односно именовање и других објективних разлога утврђених у складу са прописима којима се уређују радни односи у тим областима. Све у свему, тенденција је, што се регулативе тиче, да се положај жена побољшава. Ово није нимало случајно, јер су резултати истраживања показали да друштва која имају већу заступљеност жена у одборима и вишим менаџерским позицијама, имају боље финансијске показатеље пословања.²⁵

Разноликост социјалне и интелектуалне структуре надзорног одбора не може, а да не помогне успостављању повезаности одбора са спољним релевантним чиниоцима (владом, стручним независним институцијама, медијима и др.), чиме одбор реализује повезујућу улогу која доприноси позиционирању акционарског друштва на тржишту и тиме потенцијално бољој пословној перформанси.

У складу са чл. 445. Закона, а у вези са чл. 405. Закона, седницама надзорног одбора могу присуствовати и чланови комисија надзорног одбора ако су на дневном реду питања из надлежности одређене комисије, а затим на позив председника надзорног одбора и друга стручна лица ако су потребна за расправљање по појединим питањима која су на дневном реду седнице надзорног одбора. Уколико се расправља о финансијским извештајима друштва, обавезно је присуство ревизора друштва. Иако није посебно у Закону речено, сасвим је логично да, уколико чланови надзорног одбора сматрају за потребно, буду позвани да присуствују и поједини извршни директори, односно извршни одбор у целини, како би се тиме промптно и целовито могло допринети разматрању и одлучивању о питању са дневног реда седнице надзорног одбора. Штавише, у литератури се истиче да се учествовање чланова управе на седницама надзорног одбора сматра добром праксом корпоративног управљања.²⁶

²⁵ Типурић, Д. et. al. (2015). *Корпоративно управљање...*, 40.

²⁶ Јакшић, Т., Петровић, С., Могући правци измјена и допуна хрватскога права друштва, *Зборник Правног факултета Свеучилишта у Ријеци*, 3, 2016, 1138.

С обзиром на чињеницу да у надзорном одбору могу, а у неким правима и морају бити заступљени носиоци различитих интереса, они сви скупа јачају улогу власника, принципала у односу према извршним директорима, односно извршном одбору, који наспрам њих иступају као агенти. У мери у којој је надзорни одбор својом структуром сложенији и представља шири круг носилаца интереса, теоријски оквир за његово разумевање пружа стејкхолдерска (steikholder) теорија, а уколико се у надзорном одбору доминантно налазе акционари, тада су нам за разумевање довољни основни постулати агенцијске теорије. Међутим, у литератури се уочава да се надзорни одбор, заправо, јавља у двострукој улози: као агент принципалу (власницима и носиоцима других интереса, као што су представници запослених, локалне заједнице и државе, независни стручњаци, представници финансијских институција, као што су банке, фондови, осигуравајућа друштва и др.), посебно када су у скупштини присутни бројни хетерогени власници, чији се интереси тиме профилирају у надзорном одбору. Надаље, надзорни одбор је и у улози принципала менаџменту, када обавља функције именовања чланова извршног одбора, одређивања истима смерница, када предлаже скупштини политику накнада за њихов рад, те врши надзор над њиховим радом.²⁷

С обзиром на све ово, разумљив је и захтев законодавца у смислу дужности које се налажу члановима надзорног одбора, као што су: дужност пажње,²⁸ дужност пријављивања послова и радњи у којима постоји лични интерес,²⁹ дужност избегавања сукоба интереса (енгл. the no-conflict rule),³⁰ дужност чувања пословне тајне,³¹ дужност поштовања забране конкуренције.³²

Чланови надзорног одбора су одговорни друштву за штету коју му проузрокују кршењем одредаба Закона, статута или одлуке скупштине.³³ Реч је, дакле, о имовинској одговорности чланова надзорног одбора. Чланови су одговорни за ту штету ако је она настала као последица пропуста надзорног одбора, односно његових чланова у вршењу надзора, јер они не одговарају за вођење послова друштва.³⁴ Реч је о одлукама којима дају

²⁷ Типурић, Д., *Корпоративно управљање...*, 128.

²⁸ В. чл. 63. Закона.

²⁹ В. чл. 65. Закона.

³⁰ В. чл. 69. Закона.

³¹ В. чл. 72. Закона.

³² В. чл. 75. Закона. А о свим дужностима више код: Васиљевић, М., *Корпоративно управљање, правни аспекти*, Правни факултет Универзитета у Београду, Профинвест д.о.о., Београд, 2007, 141–172.

³³ В. чл. 447. и 415. Закона.

³⁴ Барбић, Ј., *Право друштва, књига друга – Друштва калитала, свезак први, Деоничко друштво*. Организатор, Загреб, 2010, 922; Васиљевић, М., *Компанијско право. Право привредних друштва*, Правни факултет у Београду, Београд, 2011, 393.

сагласност на одлуке извршног одбора и при томе услед пропуста у надзору, извршењем одлуке извршног одбора настане штета за друштво, а уз доказану несавесност чланова надзорног одбора, исти су саодговорни за њу.³⁵

Кодекс ПКС садржи принципе и препоруке које могу помоћи компанијама у формулисању конкретних обавеза извршних директора према члановима надзорног одбора, као и њих самих. У том смислу, а у контексту горе написаног, чини нам се посебно важан принцип којим се налаже обавеза члановима надзорног одбора да буду адекватно информисани пре доношења одлука из њихове надлежности.³⁶

Са друге стране, неопходност је да се члановима надзорног одбора омогући доступност жељених информација, а то је редовно задатак менаџмента. Надзорном одбору би требало гарантовати да ће регуларно примати извештаје неопходне за мериторно одлучивање, те да ће му у том смислу стајати на располагању одговарајући инструменти мониторинга. У немачком праву надзорном одбору стоји на располагању широк дијапазон средстава ради остварења својих задатака. То укључује право да стекну информације које су неопходне како би утицали на одлуке извршног одбора, у смислу остварења функције превентивног надзора, али и да имају овлашћења за посредовање при доношењу одлука у извршном одбору у случајевима када је друштво изложено претњи и штети.³⁷ Благовременом и целовитом информисаношћу чланови надзорног одбора могу избећи своју одговорност за штету привредном друштву јер је информисаност један од кључних елемената у процени да ли су приликом одлучивања поступали с дужном пажњом, тј. с пажњом доброг привредника. Наиме, уколико се докаже да су своје поступање заснивали и на информацијама и мишљењима других стручних лица за одговарајућу област, за која разумно верују да су у том случају савесно поступала, као и када одлуку доносе на основу сопствених знања, вештина и искустава, која се основано могу очекивати за обављање те дужности и уколико се утврди да су поступала савесно и у разумном уверењу да делују у најбољем интересу друштва, та лица неће одговарати за штету која из таквог поступања настане за друштво.³⁸

³⁵ М. Васиљевић прави разлику између одговорности чланова надзорног одбора за своју „кривицу” и делимичне одговорности чланова надзорног одбора за „туђу кривицу”, када поступајући несавесно не скрену пажњу скупштини на неку одлуку директора, односно одбора директора којом се проузрокује штета привредном друштву. Више о томе код: Васиљевић, М., *нав. дело*, 393–394.

³⁶ Принцип 8. Кодекса ПКС.

³⁷ Fleischer, H., Lau Hansen, J., Ringe, W-G., *German and Nordic Perspectives on Company Law and Capital Markets Law*, Mohr Siebeck, Tubingen, Germany, 2015, 148.

³⁸ В. чл. 63. Закона.

УЛОГЕ НАДЗОРНОГ ОДБОРА

Анализом свеукупних надлежности надзорног одбора закључујемо да постоје три његове основне улоге, а то су: стратешка, контролна и повезујућа.³⁹

Стратешка улога надзорног одбора се изражава кроз одобравање предложених стратешких одлука извршног одбора директора, у смислу потврђивања пословне стратегије и пословних циљева друштва, и установљавања рачуноводствених политика и политика управљања ризицима, те кроз примену усвојене стратегије. У смислу овог последњег, надзорни одбор издаје одобрене акције, ако је на то овлашћен статутом или одлуком скупштине друштва; утврђује емисиону цену акција и других хартија од вредности, у складу са законом који уређује привредна друштва; доноси одлуку о стицању сопствених акција, у складу са законом.

Стратешке одлуке органа управљања често се поистовећују с инвестиционим одлукама.⁴⁰ У свету, а и код нас, инвестициони пројекти све више се развијају кроз модел јавно-приватног партнерства, који у свом институционалном облику подразумева оснивање посебног привредног друштва у заједничком власништву јавног и приватног партнера. У контексту овог рада важно је указати на специфичан положај надзорног одбора у овом привредном друштву, чије чланове именује јавно тело или његови представници директно учествују у надзорном одбору заједничког привредног друштва, имајући у виду да држава има потребу да задржи део контроле или надзора над испоруком производа, односно пружањем услуга од стране ове тзв. хибридне творевине.

Именовањем чланова извршног одбора, надаље, пружајући подршку извршним директорима кроз давање сагласности на обављање послова или радњи, у складу са прописима и актима органа друштва (нпр. на одлуке о стицању, отуђењу и оптерећењу непокретности, затим удела и акција које друштво поседује у другим правним лицима, одлуке о узимању кредита, узимању и давању зајмова, гаранција за обавезе трећих лица и др.), као и приликом давања одобрења на послове у којима је присутан сукоб интереса извршног директора, односно са њим повезаног лица и интереса друштва, надзорни одбор остварује улогу контролног органа. Такође, надзирајући рад извршних директора и остварујући надзор над укупним пословањем друштва. Како би успешно остваривали ову своју функцију, чланови надзорног одбора морају имати својство независности од чланова

³⁹ Типурић, Д., *Надзорни одбор и...*, 2007, 120.

⁴⁰ В. Стошић, И. et. al. Унапређење корпоративног управљања у предузећима у државном власништву ради подизања ефикасности и ефективности пословања Србије, *Пословна економија*, 2 (XI), 2012, 41.

извршног одбора. Целине ради, питања из надлежности извршног одбора не могу се пренети у надлежност надзорног одбора.⁴¹

Повезујућа улога надзорног одбора се манифестује кроз односе са власницима акција, на једној страни, и члановима извршног одбора, на другој, односно са извршним директорима, ако нема оформљеног одбора. Ова се улога надовезује на већ поменути контролну функцију и надограђује је, омогућујући акционарима да преко надзорног одбора контролишу менаџмент. Поред власника као акционара, надзорни одбор повезује и носиоце других интереса – стејкхолдере, као што су запослени, повериоци, локална заједница и шира друштвена заједница, али и купци/корисници услуга, те добављачи.

Ово се повезивање остварује на различите начине. У том смислу познато је нпр. да је у Немачкој присутна велика улога банака у саставу надзорних одбора акционарских друштава. Банке се, наиме, јављају или као непосредни акционари компанија, те су својим представницима заступљени у скупштини акционара и остваривањем изборног права, у надзорним одборима компанија чији су акционари, или се јављају као пуномоћници компанија, акционара корисника њихових услуга, у надзорним одборима других компанија. Банке, као моћни стејкхолдери, остварују свој утицај и као непосредни повериоци, кредитори компанија, те се њихови интереси не могу занемарити приликом одлучивања на седницама надзорног одбора.

Надаље, Немачка је једна од ретких земаља у којој су запослени обавезно заступљени у надзорним одборима компанија. Примера ради, на основу Закона о саодлучивању из 1976. у Немачкој је предвиђено да половину чланова надзорног одбора акционарских друштава са преко 2.000 запослених чине представници запослених, а морају бити заступљени, зависно од броја запослених и у надзорним одборима осталих акционарских друштава.⁴² Све ово што је наведено говори у прилог томе да надзорни одбор стварно обавља повезујућу улогу у корпоративном управљању компанијом. У нашем праву, с обзиром на то да чланови надзорног одбора не могу бити извршни директори, нити прокуристи,⁴³ запосленима у друштву нема места у самом надзорном одбору тог друштва.

⁴¹ В. чл. 427. Закона.

⁴² Хорак, Х., *et. al.*, *нав. дело*, 55.

⁴³ В. чл. 433. Закона.

НАДЗОРНИ ОДБОР У КОМПАНИЈАМА У СРБИЈИ

Полазећи од претпоставки изнетих у уводном делу овог рада, настојали смо да у нашем раду покажемо како се све поменуте улоге надзорног одбора манифестују у надзорним одборима компанија у Србији и у циљу тога спровели смо истраживање, користећи метод анкетирања. Наше истраживање је имало ограничење у смислу да смо се обрађали само акционарским друштвима. Нажалост, на прослеђену анкету нисмо добили ниједан повратан одговор. Стога смо закључке могли да стекнемо једино увидом у податке које компаније у Србији објављују на свом сајту, као и податке који су доступни на сајту АПР-а.

Користећи доступне податке, настојали смо да закључимо да ли се у компанијама у Србији примењује различит приступ у погледу организације и функционисања надзорног одбора, иако се пословање поменутих компанија одвија под велом истих правних правила. Такође, настојали смо да утврдимо у којој мери компаније у Србији дају значај кодексима корпоративног управљања и у том смислу их доносе, односно позивају се на њих као стуб корпоративног управљања. Сумирајући резултате истраживачког рада, дошли смо до одређених закључака, које ћемо таксативно изнети у наставку рада.⁴⁴

У погледу бројности чланова, надзорни одбори компанија у Србији веома су слични. Преко 95 % компанија у Србији има између пет и седам чланова надзорног одбора. Сличност се уочава и у погледу родне структуре чланова надзорних одбора. Претежно су ангажовани чланови мушког пола, било да је реч о већинском односу или чак, што није реткост, они чине надзорни одбор у целини. Закључили смо да мање од 30 % компанија у Србији поштује захтев за родном равноправношћу. Жене, као мање заступљен пол у надзорним одборима компанија у Србији, чине једног или највише два члана надзорног одбора. Сматрамо да ће надзорни одбори овакве структуре бити на удару таласа који надолази из Европске уније, ношен крилатицом „жене у бордовима”.

Закључили смо, такође, да компаније у Србији воде рачуна о корпоративном управљању и у том смислу доносе кодексе корпоративног управљања. Више од половине посматраних компанија има објављене кодексе корпоративног управљања на свом сајту. Готово свака од ових компанија донела је свој кодекс. Појединачни су и занемарљиви случајеви у којима су компаније одлучиле да прихвате Кодекс корпоративног управљања Привредне коморе Србије уместо да донесу свој кодекс.

⁴⁴ Подаци се односе на компаније које своје податке објављују на сајту и којима смо у истраживачком раду могли да приступимо.

Извештаји надзорних одбора о пословању друштва и спроведеном надзору над радом извршног одбора нису видљиви на сајтовима компанија у Србији које имају обавезу доношења ових извештаја, а ради се о јавним акционарским друштвима. Свега неколико анкетираних компанија има објављен извештај надзорног одбора на сајту и то за неку од претходних година, не водећи рачуна о континуитету у објављивању поменутих извештаја, а самим тим занемарујући потребу за актуелношћу. Ипак, компаније у Србији изузетан значај придају објављивању финансијских извештаја, односно биланса стања и биланса успеха.

Увидом у податке објављене на сајтовима компанија, углавном се не може спознати колики број чланова надзорних одбора задовољава статус независних. Компаније које објављују податке о независним члановима представљају раритет.

Запазили смо, такође, да акционарска друштва у Србији у мањој мери нису прилагодили организацију свог надзорног одбора правилима које предвиђа Закон о привредним друштвима и у том смислу бележи се неусклађеност са овим Законом. Пре свега, лица која су у радном односу у одређеном друштву не могу бити чланови надзорног одбора тог друштва (што је одређено Законом, а потврду овом ставу даје и правна теорија⁴⁵). Међутим, уочили смо да у великим акционарским друштвима у Србији одређени број чланова чине лица која су у радном односу у том друштву. Осим ове неусклађености, важно је нагласити да постоји још једна, која се тиче броја чланова надзорног одбора поменутих компанија. Иако према Закону број чланова надзорног одбора мора бити непаран, компаније у Србији неретко имају шест или осам чланова, што је супротно чл. 433. Закона.

ЗАКЉУЧАК

На основу сагледавања позитивноправних норми и резултата истраживања, дошли смо до закључка да у Србији законска решења прате тренд у компанијском праву држава ЕУ у погледу регулативе надзорног одбора. Међутим, констатовали смо да је у пракси укупан број чланова надзорног одбора релативно мали у односу на надзорне одборе акционарских друштава у ЕУ. Такође, не поштује се законски захтев за укупним бројем чланова надзорног одбора јер је присутан паран број чланова у надзорним одборима акционарских друштава у Србији. У структури члан-

⁴⁵ „Чланови надзорног одбора не могу бити запослени у друштву у коме врше ту дужност.” Васиљевић, М., *нав. дело*, 393.

ства појављују се запослени, што је супротно одредбама Закона. Податке о заступљености неизвршних, односно независних чланова, компаније у Србији углавном не објављују. Мање заступљен пол у надзорним одборима су жене, а проценат у ком оне чине чланове надзорног одбора је испод минимума који се захтева у ЕУ, са тенденцијом увођења истог принципа у домаће законодавство. У вези са применом кодекса корпоративног управљања, може се констатовати да је ова пракса у компанијама у Србији прихваћена.

ЛИТЕРАТУРА

- A Guide to Corporate Governance Practices in the European Union*, IFC, 2015, link: http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/c44d6d0047b7597bb7d9f7299ede9589/CG_Practices_in_EU_Guide.pdf?MOD=AJPERES
- Барбић, Јакша, *Право друштва, књижа дружа – Друштва књижала, свезак први, Деоничко друштво*, Организатор, Загреб, 2010.
- Васиљевић, Мирко, *Корпоративно управљање, правни аспекти*, Правни факултет Универзитета у Београду, Профинвест д.о.о., Београд, 2007.
- Васиљевић, Мирко, *Компанијско право – Право привредних друштва*. Београд, 2011.
- Јакшић, Томислав, Петровић, Сениша, Могући правци измјена и допуна хрватскога права друштва, *Зборник Правног факултета Свеучилишта у Ријеци*, 3, 2016, 1101–1148.
- Мркшић, М., Ђуричић, Ј., Примена *soft law* извора на регулисање јавно-приватних партнерстава у Европској унији, *Право и привреда*, 4–6, 2013, 621.
- Нацрт Закона о родној равноправности Републике Србије.
- Препорука 2005/162/EZ (*Commission Recommendation 2005/162/EC of 15 February 2005 on the role of non-executive or supervisory directors of listed companies and on the committees of the (supervisory) board*).
- Стошић, Иван, et. al., Унапређење корпоративног управљања у предузећима у државном власништву ради подизања ефикасности и ефективности пословања Србије, *Пословна економија*, 2 (xi), 2012, 33–48.
- Типурић, Дарко, et. al., *Корпоративно управљање у Хрватској*, ЦИРУ, Загреб, 2015.
- Типурић, Дарко, *Надзорни одбор и корпоративно управљање*, Синергија напредништво д.о.о., Загреб, 2007.
- Holger Fleischer, Jesper Lau Hansen, Wolf-Georg Ringe, *German and Nordic Perspectives on Company Law and Capital Markets Law*, Mohr Siebeck, Tubingen, Germany, 2015.
- Хорак, Хана, et. al., *Увод у еуропско право друштва*, Школска књига, Загреб, 2010.
- Закон о привредним друштвима, *Службени гласник РС*, бр. 36/2011, 99/2011, 83/2014 – др. закон и 5/2015).
- Закон о равноправности полова (*Службени гласник РС*, бр. 104/2009).
- Кодекс корпоративног управљања Привредне коморе Србије.

ROLE OF SUPERVISORY BOARD IN CORPORATE GOVERNANCE OF COMPANIES IN SERBIA

Summary

Gordana Ljubojević, Ph.D.

Jovana Tomić, LL.M.

Novi Sad School of Business

Supervisory board as managing authority is characteristic of the continental model of corporate governance and has three basic roles - strategic, controlling and interconnected. Some of factors that are considered crucial for the successful realization of supervisory board's roles are size of the board, independence, composition, diversity, realization of the same function of members in several companies, etc. However, it is noted that states apply different rules regarding the organization and functioning of the supervisory board, which also affects roles of the supervisory board. In this paper, we will try to show that all aforementioned supervisory board's roles are manifested in supervisory boards of joint-stock companies in Serbia. We expect that using results of the conducted research, we will confirm that supervisory boards in joint-stock companies in Serbia operate in accordance with the laws and good business practice.

Key words: supervisory board, corporate governance, joint-stock companies in Serbia

SKIDANJE I POVREDA SLUŽBENOG PEČATA I ZNAKA (čl. 327. KZ) U SUDSKOJ PRAKSI*

U okviru Glave XXIX Krivičnog zakonika (*Službeni glasnik RS* 85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14 i 94/16), pod nazivom „Krivična dela protiv državnih organa”, nalazi se i krivično delo skidanje i povreda službenog pečata i znaka, predviđeno u čl. 327. KZ.

Radi se o važnom i značajnom krivičnom delu, koje je malo zastupljeno u sudskoj proceduri.

Istorijski gledano, na šta je nužno ukazati, navedeno krivično delo je bilo normirano u čl. 222. KZRS, koje je bilo u važnosti do stupanja na snagu Krivičnog zakonika dana 1. januara 2006, ali u Glavi XX pod nazivom „Krivična dela protiv javnog reda i pravnog saobraćaja”.

Smatram da je pravilan stav zakonodavca da navedeno krivično delo nije više u grupi krivičnih dela protiv javnog reda i pravnog saobraćaja, već u grupi krivičnih dela protiv državnih organa.

Razlog je jasan: službene pečate i znake postavljaju službena lica određenih državnih organa.

Navedeno krivično delo onako kako je normirano, ima svoj osnovni oblik (čl. 327. st. 1. KZ) i normu o pokušaju krivičnog dela (čl. 327. st. 2. KZ).

Osnovni oblik, predviđen u čl. 327. st. 1. KZ glasi: „Ko skine ili povredi službeni pečat ili znak koji je ovlašćeno službeno lice stavilo radi osiguranja predmeta ili prostorija ili ko, bez skidanja ili povrede pečata ili znaka uđe u takvu prostoriju ili otvori predmet na kojoj je bio stavljen pečat ili znak, kazniće se...”

Osnovni elementi navedenog krivičnog dela jesu:

1. skidanje ili povreda službenog pečata ili znaka,
2. postavljanje istih od strane službenog lica radi osiguranja predmeta ili prostorije,

* Rad primljen 12. 1. 2018. godine.

3. ulazak u prostoriju ili otvaranje predmeta na koje je bio stavljen službeni pečat ili znak.

Sušтина ovog krivičnog dela je u radu državnih organa u delu osiguranja predmeta i prostorija, a da se ne bi otvarali odnosno da se u njih ne ulazi. Faktički, određeno službeno lice – određenih državnih organa na pomenuti način, stavljanjem službenog pečata ili znaka, zaštićuje određene prostorije ili predmete, odnosno oni postaju uočljivi za ostala lica, koja ne mogu u njih da ulaze ili da dodiruju te predmete, a na osnovu Zakona ili podzakonskih akata.

Objekat radnje jesu službeni pečati ili znaci, a objekti zaštite su predmeti odnosno prostorije.

Službeni pečati ili znaci su, u stvari, određeni simboli koje postavljaju službena lica na određene predmete ili prostorije. Takvi simboli su uočljivi i upravo imaju za cilj da budu vidljivi za javnost, a u cilju da ih niko ne povređuje, niti da dodiruje, niti da ulazi u prostorije u kojima su postavljeni.

Takvi simboli mogu biti vrlo različitih oblika i napravljeni od različitih materijala.

To su najčešće pečati utisnuti u vosak (crveni – poštanski i drugi), plombe (na električnom brojilu, vodomeru i drugim predmetima).

Takav pečat ili plomba na sebi obično ima oznaku državnog organa.

Pravilnim tumačenjem, plomba se ima smatrati pečatom, a znak kao simbol jeste svaki drugi način označavanja da se predmet ili prostorija ne diraju. To su: pismena obaveštenja „zakačena” na ulaznim vratima prostorije ili ostavljeni na određenim predmetima, to je „žuta traka” postavljena na gradilištu ili na kolovozu gde je došlo do saobraćajne nezgode ili drugo.

Najčešće, a nije nužno, pored znaka ili pečata bude i pismeno obaveštenje zašto su „zapečaćeni” prostorija ili predmet, i uz upozorenje, da se ne smeju dirati.

Pečat ili znak se stavlja na određene prostorije ili predmete, a u cilju njihovog osiguranja, a u određenim postupcima, u kojima postupaju službena lica (sudski, upravni i drugi).

Kao predmet može biti svaka stvar koja je individualno određena, a prostorija se ima shvatiti kao građevinski objekat u smislu Zakona o stanovanju. Naravno, to može biti i svaka druga prostorija, određena i za druge namene, a ne samo za stanovanje.

Zakonodavac je u sadašnjem čl. 327. st. 1. KZ, upotrebio pravu formulaciju označivši „prostor” a ne „prostoriju”, kako je to bilo predviđeno u čl. 222. st. 1. KZRS. To znači, da prostor u sebi obuhvata i prostoriju.

Radnje izvršenja su alternativno određene kao skidanje ili povreda službenog pečata ili znaka. Skidanje službenog pečata ili znaka je, u stvari, njegovo uklanjanje sa mesta na kome se nalazilo, a povreda službenog pečata ili znaka je njegovo oštećenje. Za postojanje navedenog krivičnog dela nije bitno da li je pečat ili znak oštećen u potpunosti ili delimično.

Nužno je da se skine ili povredi službeni pečat ili znak koji se nalazi na predmetima ili na prostoriji – prostoru, u cilju njihovog osiguranja.

Takvim radnjama se dezavuiše, umanjuje ugled i rad državnih organa, čiji službenici su postavili pečat ili znak.

Skidanjem službenog pečata ili znaka apsolutno se omogućuje ulaženje u takvu prostoriju ili prostor, odnosno slobodno raspolaganje predmetom na kom se nalazi pečat ili znak.

Za postojanje krivičnog dela iz čl. 327. KZ nije nužno na koji način je učinilac koristio prostoriju ili predmet sa kojih je skinut službeni pečat ili znak.

Da bi postojalo navedeno krivično delo, znak ili pečat je morao biti postavljen od strane službenog lica određenog državnog organa (npr. inspekcije, policijske uprave, sudskih organa, javnih izvršitelja, službenih lica javnih preduzeća i drugih).

Za službena lica i njihov pojam važi ono što je predviđeno u čl. 112. st. 3. i 4. KZ u delu „značenje izraza”.

Sledeća radnja izvršenja jeste ulaženje u takve prostorije i prostore, otvaranje predmeta na kojima su stavljeni službeni pečat ili znak. Takva radnja, a da bi postojalo krivično delo mora biti realizovana bez skidanja ili povrede službenog pečata ili znaka. To bi bila situacija kada se u takvu prostoriju – prostor, uđe kroz nezaključan prozor, kroz dimnjak, ili se pocepa cerada od kamiona na koju je stavljen službeni pečat ili znak, ili se razbije, ošteti predmet na kojem se nalazi službeni pečat ili znak.

Podrazumeva se da, kada je na prostor – prostoriju stavljen službeni pečat ili znak, ali ne od službenog lica, a preduzmu se navedene radnje izvršenja, tada ne postoji navedeno krivično delo.

Kada se na predmet ili prostor – prostoriju stavi službeni pečat ili znak, to ne znači njegovo fizičko obezbeđenje i zaštitu u tehničkom smislu.

Izvršilac može biti svako lice, a njegovo postupanje mora da je umišljajno, što znači da mora da je svestan da skida ili povređuje službeni pečat ili znak koji su postavljeni na određenom prostoru, određenoj prostoriji, ili na određenom predmetu, ili ulazi u takve prostorije, ili otvara predmet bez skidanja ili povrede službenog pečata ili znaka.

Krivično delo je svršeno preduzimanjem neke od alternativno predviđenih radnji izvršenja.

U čl. 327. st. 2. KZ je predviđen i pokušaj krivičnog dela iz st. 1. navedenog člana.

Kako je za st. 1. predviđena novčana kazna ili zatvor do jedne godine, to znači da pokušaj nije moguć, a prema zaprečenoj kazni, a s obzirom da je zakonski predviđena mogućnost pokušaja krivičnog dela u st. 2. istog člana, to je upravo zbog značaja navedenog krivičnog dela čija suština je u zaštiti državnih organa, i rada njihovih službenih lica.

Interesantan je sticaj ovog krivičnog dela i drugih krivičnih dela, a što će biti prikazano u daljem tekstu rada.

Prema našem istraživanju, mali je broj sudskih odluka u vezi sa ovim krivičnim delom, što se može tumačiti zaista malim brojem sudskih predmeta u vezi sa ovim krivičnim delom, ali i, sa druge strane, činjenicom da građani poštuju rad državnih organa i njihovih službenih lica koja, između ostalog, i postavljaju službene pečate ili znake na određene prostorije ili predmete.

Nezavisno od toga, u ovom radu su prikazane karakteristične sudske odluke po sledećim oblastima:

- I. Elementi krivičnog dela iz čl. 327. KZ – službeni pečat i znak,
- II. Radnje izvršenja krivičnog dela iz čl. 327. KZ,
- III. Krivično delo iz čl. 327. KZ i instituti opšteg dela KZ,
- IV. Krivično delo iz čl. 327. KZ i krivično procesno pravo,
- V. Krivično delo iz čl. 327. KZ i odnos sa drugim krivičnim delima.

I. Elementi krivičnog dela iz čl. 327 KZ – službeni pečat i znak

1. Neosnovano je isticanje branioca okrivljenog u žalbi izjavljenoj protiv presude prvostepenog suda kojem je okrivljeni oglašen krivim zbog krivičnog dela skidanje i povreda službenog pečata i znaka iz čl. 327. st. 1. KZ, da je Zakon pogrešno primenjen.

Iz obrazloženja: Naime, uklanjanje sa prostora gradilišta tzv. „žute trake” sa natpisom: „zastvoreno gradilište – građevinska inspekcija” jeste skidanje službenog znaka koje je ostavljeno od strane službenog lica u cilju osiguranja prostora, pa su u radnjama okrivljenog ostvareni elementi krivičnog dela iz čl. 327. st. 1. KZ.

Presuda Osnovnog suda u Čačku K 987/12 od 4. oktobra 2013. i presuda Apelacionog suda u Kragujevcu Kž 474/14 od 14. marta 2014.

2. Kada inspektor za zaštitu životne sredine stavi službeni pečat na štamparsku mašinu okrivljenog, a on taj pečat skine, time čini krivično delo iz čl. 327. st. 1. KZ.

Presuda Okružnog suda u Beogradu Kž 718/95 od 27. januara 1995.

3. Kao službeni pečat smatra se i plomba postavljena na električnom brojlilu od strane radnika Elektrodistribucije.

Iz obrazloženja: Nepravilna je odluka prvostepenog suda kojom je odbačen optužni predlog protiv okrivljenog zbog krivičnog dela skidanje ili povreda službenog pečata ili znaka iz čl. 222. st. 1. KZRS.

U konkretnom slučaju Elektrodistribucija je javno preduzeće čiji je osnivač Republika Srbija, pa je jasno da se ovo preduzeće može podvesti pod pojam preduzeća iz čl. 46. st. 1. tačka v KZRS.

S obzirom da je elektrodistributivna plomba koja se nalazi na električnom brojilu postavljena od strane službenog lica – radnika Elektrodistribucije, na osnovu naloga za obustavu električne energije, nesumnjivo je da se lice koje je postavilo navedenu plombu može smatrati službenim licem, a pečat koji je stavio na električno brojilo službenim pečatom.

Rešenje Okružnog suda u Beogradu Kž 114/98 od 22. januara 1998.

4. U situaciji kada okrivljeni skine plombe sa ventila na grejnim telima u svom stanu postavljene od strane ovlašćenih radnika JKP, tada je izvršio krivično delo skidanje i povreda službenog pečata ili znaka iz čl. 327. st. 1. KZ.

Presuda Opštinskog suda u Čačku K 448/07 od 3. decembra 2007. i presuda Okružnog suda u Čačku Kž 200/08 od 27. marta 2008.

5. Plomba na električnom brojilu predstavlja službeni znak u smislu čl. 222. KZRS.

Presuda Okružnog suda u Beogradu Kž 2339/85.

II. Radnje izvršenja krivičnog dela iz čl. 327. KZ

1. Biće krivičnog dela skidanje i povreda službenog pečata i znaka iz čl. 327. st. 1. KZ je skidanje službenog pečata koje je službeno lice postavilo u cilju nemogućnosti daljeg korišćenja stvari na koju je službeni pečat stavljen.

Iz obrazloženja: Zaštitni objekat pomenutog krivičnog dela predstavlja službeni pečat ili znak, pomenuto krivično delo se nalazi u grupi krivičnih dela protiv državnih organa, pa kako je u konkretnom slučaju skinut službeni pečat sa mašina, a u postupku izvršenja, uz činjenicu da je okrivljeni imao jasnu predstavu o tome zašto je pečat postavljen, to je pravilan zaključak prvostepenog suda da skidanjem takvog pečata ostvarena je realizacija krivičnog dela koje se okrivljenom stavlja na teret.

Presuda Osnovnog suda u Čačku K 1070/11 od 9. aprila 2012. i presuda Apelacionog suda u Kragujevcu Kž 3489/12 od 29. avgusta 2012.

2. Radnja izvršenja ovog krivičnog dela iz čl. 27. st. 1. KZ ne može se odrediti alternativno, odnosno da je okrivljeni sam ili preko trećeg lica skinuo distributivnu plombu sa brojila.

Rešenje Apelacionog suda u Nišu Kž 1356/12 od 8. februara 2013.

3. Neophodan uslov za postojanje krivičnog dela skidanje i povreda službenog pečata i znaka jeste da je radnja krivičnog dela izvršena od strane službenog lica.

Rešenje Višeg suda u Kraljevu Kž 380/15 od 15. septembra 2015.

4. Krivično delo skidanje i povreda službenog pečata i znaka predstavlja vlastoručno delo i može ga izvršiti samo lice koje neposredno skine ili povredi službeni pečat ili znak.

Rešenje Apelacionog suda u Nišu Kž 3595/13 od 3. februara 2014.

III. Krivično delo iz čl. 327. KZ i instituti opšteg dela KZ

1. Ako je okrivljenom stavljeno na teret izvršenje krivičnog dela gde je krivičnopravna radnja preduzeta neutvrđenog dana u određenom vremenskom periodu, kao vreme izvršenja krivičnog dela mora se uzeti dan koji je najpovoljniji za okrivljenog, a to je datum kojim počinje taj vremenski period i sledstveno tome protekom roka koji se traži za apsolutnu zastarelost krivičnog gonjenja, nastupa apsolutna zastarelost na dan kada započinje taj vremenski period, a koja okolnost trajno isključuje krivično gonjenje za to krivično delo, a imajući u vidu da je okrivljeni oglašen krivim zbog krivičnog dela iz čl. 327. st. 1. KZ kao i odredbe čl. 104. t. 6. KZ.

Presuda Višeg suda u Novom Sadu Kž 133/14 od 26. maja 2014.

2. Pre nego što odluči o žalbenom predlogu OJT da se okrivljeni koji je izvršio produženo krivično delo – povreda službenog pečata i znaka, umesto uslovne osude izrekne kazna zatvora ili novčana kazna, Apelacioni sud će uzeti u obzir okolnosti pod kojima je delo izvršeno, porodične i materijalne prilike okrivljenog, kao i to da li je priznao izvršenje krivičnog dela.

Presuda Apelacionog suda u Beogradu Kž 5977/10. od 9. novembra 2010.

3. Kada okrivljeni skine službeni pečat sa ulaznih vrata magacina postavljen od strane stečajnog upravnika nema mesta donošenju oslobadajuće presude primenom čl. 355. t. 1. ZKP u vezi čl. 8. st. 2. KZJ jer se ne može govoriti o neznatnoj društvenoj opasnosti dela zbog malog značaja i zbog neznatnosti ili odsutnosti štetnih posledica.

Presuda Opštinskog suda u Čačku K 156/02 od 18. septembra 2002. i rešenje Okružnog suda u Čačku Kž 14/03 od 30. januara 2003.

4. Moguće je produženo krivično delo skidanje i povreda službenog pečata i znaka u situaciji kada okrivljeni u više navrata povredi isti službeni pečat, nakon što ga je službeno lice vraćalo.

Presuda Apelacionog suda u Beogradu Kž 5977/10 od 9. novembra 2010.

IV. Krivično delo iz čl. 327. KZ i krivično procesno pravo

1. Presudom prvostepenog suda okrivljeni je oglašen krivim zbog dva krivična dela skidanje i povreda službenog pečata i znaka iz čl. 327. st. 1. KZ.

Iz obrazloženja: Presudom drugostepenog suda, presuda prvostepenog suda je preinačena tako da se okrivljeni primenom čl. 355. t. 1. ZKP oslobađa od optužbe da je izvršio navedena krivična dela.

Presudom najviše sudske instance, usvojen je zahtev za zaštitu zakonitosti Republičkog javnog tužioca pa se utvrđuje da je pravnosnažnom presudom drugostepenog suda povređen Zakon u korist okrivljenog.

Drugostepeni sud u obrazloženju svoje presude smatra da u radnjama okrivljenog nema elemenata pomenutog krivičnog dela jer je prvobitnim optužnim predlogom stavljeno na teret krivično delo iz čl. 159. Zakona o energetici koji je u međuvremenu prestao da važi.

Prema stanju u spisima predmeta imajući u vidu prvobitno optuženje, OJT je tokom postupka preinačio – izmenio svoj optužni akt stavljajući na teret okrivljenom krivično delo iz čl. 327. st. 1. KZ, pa u takvoj situaciji ako je sud utvrdio da ima mesta donošenju oslobađajuće presude, okrivljenog mogao osloboditi od optužbe za delo odnosno za radnje onako kako je optužen, a drugostepeni sud je okrivljenog i oslobodio od optužbe za krivična dela za koje je optužen ali je u razlozima presude naveo da okrivljenog oslobađa od optužbe zbog dekriminalizacije sasvim drugog krivičnog dela – čl. 159. Zakona o energetici, pri čemu uopšte ne ocenjuje da li u radnjama okrivljenog postoje elementi krivičnog dela koje mu se stavlja na teret izmenjenim optužnim predlogom.

Presuda Vrhovnog kasacionog suda Kzz 111/13 od 3. oktobra 2013.

2. Ukoliko je Zakonom predviđeno da se izvršilac dela ima kazniti novčanom kaznom ili kaznom zatvora, pa okrivljeni bude osuđen na kaznu zatvora, sud je dužan da obrazloži zašto okrivljeni nije osuđen na kaznu koja je propisana kao prvoredna, jer će u suprotnom postojati bitna povreda odredaba krivičnog postupka koja se sastoji u tome što presuda nema razloga o odlučnim činjenicama u delu odluke o krivičnoj sankciji, a inače okrivljeni je oglašen krivim zbog krivičnog dela iz čl. 327. st. 1. KZ.

Presuda Opštinskog suda u Čačku K 876/08 od 18. septembra 2009. i rešenje Apelacionog suda u Kragujevcu Kž 2965/10 od 5. maja 2010.

V. Krivično delo iz čl. 327 KZ i odnos sa drugim krivičnim delima

1. Kada je okrivljeni sa električnog brojila skinuo plombu pa se priključio na elektromrežu i koristio električnu energiju bez evidentiranja preko brojila, tada je izvršio pored krivičnog dela iz čl. 327. st. 1. KZ i krivično delo oduzimanje tuđe stvari iz čl. 211. st. 1. KZ u sticaju, pa se prvo krivično delo ne može smatrati fazom pri izvršenju drugog krivičnog dela.

Presuda Opštinskog suda u Čačku K 574/04 od 8. decembra 2006. i presuda Okružnog suda u Čačku Kž 104/07 od 14. marta 2007:9.

2. Drugostepeni sud nalazi da se za sada ne može uzeti da je u konkretnom slučaju Krivični zakon pravilno primenjen kada je okrivljeni oglašen krivim da je izvršio u sticaju krivično delo iz čl. 327. st. 1. KZ i krivično delo iz čl. 159. st. 1. Zakona o energetici.

Iz obrazloženja: S obzirom da nije jasno da li je okrivljeni izvršio navedena krivična dela u sticaju ili se radi o prividnom sticaju, potrebno je u ponovnom postupku dati potpune razloge u pogledu primene Krivičnog zakona, te da li se eventualno u radnjama okrivljenog stiču elementi krivičnog dela iz čl. 159. Zakona o energetici u produženom trajanju s obzirom da je pouzdano utvrđeno da je okrivljeni u više navrata izvršio priključenje svog domaćinstva na elektrosistem.

Presuda Opštinskog suda u Čačku K 103/09 od 13. oktobra 2009. i rešenje Apelacionog suda u Kragujevcu Kž 1971/10 od 26. februara 2010.

3. Ne postoji sticaj krivičnog dela skidanje i povreda službenog pečata i znaka iz čl. 327. st. 1. KZ i krivičnog dela iz čl. 159. st. 1. Zakona o energetici, kada je okrivljeni, da bi se samovlasno priključio na elektromrežu skinuo plombu postavljenu od službenog lica Elektrodistribucije i izvršio samovlasno priključenje, već samo krivično delo iz čl. 159. st. 1. Zakona o energetici.

Presuda Apelacionog suda u Nišu Kž 1166/10 od 27. avgusta 2010.

4. I kod osude na krivično delo iz čl. 327. st. 1. KZ, kao i u odnosu na sva druga krivična dela, uračunljivost izvršioca krivičnog dela se ne može utvrđivati na osnovu iskaza svedoka, već je potrebno obaviti neuropsihijatrijsko veštačenje.

Rešenje Apelacionog suda u Nišu Kž 1273/12 od 2. aprila 2012.

5. Kada okrivljeni samovlasno se priključi na elektrosistem uz prethodno skidanje pečata – plombe onda se radi o izvršenju krivičnog dela iz čl. 159. st. 1. Zakona o energetici, a ne o tom krivičnom delu u sticaju sa krivičnim delom skidanje službenog pečata i znaka iz čl. 327. st. 1. KZ.

Presuda Okružnog suda u Subotici Kž 184/09 od 15. aprila 2009.

6. Presudom prvostepenog suda okrivljeni je oglašen krivim zbog krivičnog dela skidanje ili povreda službenog pečata ili znaka iz čl. 222. st. 1. KZRS, a oslobođen je od optužbe primenom čl. 355. t. 1. ZKP da je izvršio krivično delo samovlašće iz čl. 225. st. 1. KZRS.

Iz obrazloženja: Presudom drugostepenog suda odbijena je kao neosnovana žalba, pa se presuda prvostepenog suda potvrđuje.

Presudom trećestepenog suda usvojen je zahtev za zaštitu zakonitosti Republičkog javnog tužioca pa se utvrđuje da je donošenjem pravnosnažnih presuda i prvostepenog i drugostepenog suda povređen Zakon u korist okrivljenog.

Krivično delo samovlašće iz čl. 225. st. 1. KZRS se vrši samovlasnim pribavljanjem svog postojećeg ili pretpostavljenog prava pri čemu pribavljanje prava ne znači sticanje prava već pribavljanje prava može postojati samo uz pretpostavku da je učinilac već subjekat tog prava, stvarni

ili pretpostavljeni, a za postojanje navedenog dela bitan je subjektivni elemenat – svest izvršioca da je već stekao neko pravo ali ne može da ga vrši, pa preduzetom radnjom se i omogućava vršenje toga prava.

U konkretnom slučaju okrivljeni od momenta dobijanja priključka na električnu energiju stekao je pravo korišćenja električne energije, koju je i trošio preko brojila čega je bio svestan, odnosno kod okrivljenog je postojala svest da je već stekao pravo da koristi električnu energiju, ali da to pravo ne može da vrši jer je od strane radnika oštećenog isključen sa gradske elektromreže zbog duga za električnu energiju, pa neovlašćenim priključenjem svog brojila na gradsku mrežu omogućava sebi vršenje tog prava – korišćenje električne energije.

Umišljaj okrivljenog se u konkretnom slučaju posmatra kao njegova svest da je već stekao neko pravo da koristi električnu energiju, ali da samo to pravo ne može da vrši jer su radnici oštećenog dovod električne energije isključili na električnom brojilu usled čega okrivljeni to pravo ne može da vrši, tako da preduzetim radnjama sebi omogućava vršenje tog prava – priključenjem svoje električne instalacije na gradsku elektromrežu radi korišćenja električne energije. Njegovim umišljajem obuhvaćeni su svi elementi krivičnog dela iz čl. 225. st. 1. KZRS pa u konkretnom slučaju postoji povreda Krivičnog zakona u korist okrivljenog.

Presuda Vrhovnog suda Srbije Kzz 42/05 od 2. novembra 2005.

Dragan U. Kalaba,
zamenik Višeg javnog tužioca u Čačku

**СА СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА
одржане 05. 03. 2018. године**

1. КОМЛЕНОВИЋ ТИЈАНА, дипломирани правник, рођена 13. 02. 1991. године УПИСУЈЕ СЕ 09. 03. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Петра Драпшина 48.

– Брише се из Именика адвокатских приправника КОМЛЕНОВИЋ ТИЈАНА, адвокатски приправник код Гуцуња Милана, адвоката у Новом Саду, са даном 08. 03. 2018. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

2. ПОЊЕВИЋ МИЛОШ, дипломирани правник, рођен 21. 03. 1988. године УПИСУЈЕ СЕ 09. 03. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Бечеју, Соње Маринковић 1/П, улаз 1, стан 5.

– Брише се из Именика адвокатских приправника ПОЊЕВИЋ МИЛОШ, адвокатски приправник код Кравић Милоша, адвоката у Новом Саду, са даном 08. 03. 2018. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

3. АМИЦИЋ БИЉАНА, дипломирани правник, рођена 04. 05. 1990. године УПИСУЈЕ СЕ 09. 03. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Сивцу, Маршала Тита 162.

4. ЕТИНСКИ АЛЕКСАНДРА, дипломирани правник, рођена 10. 12. 1982. године УПИСУЈЕ СЕ 09. 03. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Зрењанину, Војводе Петра Бојовића 21/22.

5. БАБОВИЋ СТЕФАН, дипломирани правник, рођен 07. 12. 1989. године УПИСУЈЕ СЕ 09. 03. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Дунавска 14.

6. ЗАГОРЧИЋ ДАНКО, дипломирани правник, рођен 14. 04. 1971. године УПИСУЈЕ СЕ 09. 03. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Ловћенска 10.

7. МИЛОШЕВИЋ БРАНИСЛАВ, дипломирани правник, рођен 14. 12. 1984. године УПИСУЈЕ СЕ 09. 03. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Вршцу, Жарка Зрењанина 29.

8. ИВИЋ ЈЕЛЕНА, дипломирани правник, рођена 02. 07. 1988. године УПИСУЈЕ СЕ 09. 03. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Далматинска 35.

9. ВИШЊИЋ МЕЛИНДА, дипломирани правник, рођена 17. 09. 1985. године УПИСУЈЕ СЕ 09. 03. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Вардарска 9.

10. ЕРЦЕГОВИЋ РАДМИЛА, дипломирани правник, рођена 02. 05. 1980. године УПИСУЈЕ СЕ 09. 03. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Радничка 10.

11. МИХАЈЛОВИЋ САВА, дипломирани правник, рођен 01. 09. 1982. године УПИСУЈЕ СЕ 09. 03. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Зрењанину, Краља Александра Карађорђевића 31.

12. ПАРОВИЋ КАТАРИНА, дипломирани правник, рођена 04. 06. 1983. године УПИСУЈЕ СЕ 09. 03. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Сремској Митровици, Стари шор 105 А, локал 1.

13. ГЛУШАЦ ТАТЈАНА, дипломирани правник, рођена 25. 01. 1991. године УПИСУЈЕ СЕ 09. 03. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Булевар ослобођења 109, стан 6.

14. ЂЕРИЋ СРЂАН, дипломирани правник, рођен 31. 01. 1984. године УПИСУЈЕ СЕ 09. 03. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Гогољева 13 А.

15. СТАНИШИН ГОРАН, дипломирани правник, рођен 12. 06. 1990. године УПИСУЈЕ СЕ 09. 03. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Зрењанину, Гундулићева 2.

16. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ЗАРУБИЦА ИВАН, рођен 24. 09. 1993. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Јаковљевић Стевана, адвоката у Панчеву, дана 08. 03. 2018. године, у трајању од две године.

17. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду СТАНИЋ АЛЕКСАНДАР, рођен 10. 12. 1987. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Станић Новака, адвоката у Панчеву, дана 08. 03. 2018. године, у трајању од две године.

18. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ПЕТРОВ ДАРКО, рођен 15. 03. 1992. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Романовић Трајана, адвоката у Алибунару, дана 08. 03. 2018. године, у трајању од две године.

19. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ЋЕРАН ДРАГАНА, рођена 06. 03. 1991. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Ћеран Анке, адвоката у Руми, дана 08. 03. 2018. године, у трајању од две године.

20. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду МАЉБАША БРАНИСЛАВ, рођен 08. 07. 1992. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Јовановић Зорана, адвоката у Старој Пазови, дана 08. 03. 2018. године, у трајању од две године.

21. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ДЕЛИЋ НЕВЕНА, рођена 14. 01. 1993. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Марићевић Миодрaга, адвоката у Кикинди, дана 08. 03. 2018. године, у трајању од две године.

22. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду СРДИЋ МИЛИЦА, рођена 03. 11. 1989. године, на адвокатско-при-

правничку вежбу код Марићевић Миодрага, адвоката у Кикинди, дана 08. 03. 2018. године, у трајању од две године.

23. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду СИЋЕВИЋ ТАМАРА, рођена 31. 01. 1992. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Карановић Милице, адвоката у Новом Саду дана 08. 03. 2018. године, у трајању од две године.

24. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду МИШКОВИЋ САРА, рођена 07. 03. 1992. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Мараш Иване, адвоката у Новом Саду, дана 08. 03. 2018. године, у трајању од две године.

25. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ЛОВРИЋ ЈЕЛЕНА, рођена 26. 10. 1993. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Мараш Иване, адвоката у Новом Саду, дана 08. 03. 2018. године, у трајању од две године.

26. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ТАТИЋ ВАЊА, рођена 25. 03. 1993. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Мараш Иване, адвоката у Новом Саду, дана 08. 03. 2018. године, у трајању од две године.

27. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ШВРАКА ЈОВАНА, рођена 20. 01. 1994. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Мараш Иване, адвоката у Новом Саду, дана 08. 03. 2018. године, у трајању од две године.

28. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ТОМАШЕВИЋ НЕМАЊА, рођен 13. 10. 1994. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Нешић Радомира, адвоката у Бечеју, дана 08. 03. 2018. године, у трајању од две године.

29. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду КЛИНЦОВ МИЛАН, рођен 23. 11. 1983. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Огњеновић Благоја, адвоката у Новом Саду, дана 08. 03. 2018. године, у трајању од две године.

30. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду МАЛБАШКИ ГОРАН, рођен 22. 01. 1990. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Шево Наде, адвоката у Новом Саду, дана 08. 03. 2018. године, у трајању од две године.

31. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ВАСИЉЕВИЋ МИЛАН, рођен 05. 07. 1985. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Савин Соње, адвоката у Новом Саду, дана 08. 03. 2018. године, у трајању од две године.

32. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду СТУДЕН АНКИЦА, рођена 25. 03. 1983. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Јоксовић др Марије, адвоката у Кули, дана 08. 03. 2018. године, у трајању од две године.

33. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду КРАЉ ДУБРАВКА, рођена 27. 08. 1994. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Бељански Владимира, адвоката у Новом Саду, дана 08. 03. 2018. године, у трајању од две године.

34. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ФИЈАЛА МАРСЕЛА, рођена 13. 02. 1994. године, на адвокатско-

-приправничку вежбу код Поповић Срђана, адвоката у Новом Саду, дана 08. 03. 2018. године, у трајању од две године.

35. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ВЛАИСАВЉЕВИЋ ВЛАДАНА, рођена 16. 04. 1994. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Дринчић Будимира, адвоката у Новом Саду, дана 08. 03. 2018. године, у трајању од две године.

36. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду БИБИЋ МИЛИЦА, рођена 28. 06. 1991. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Пекић Марка, адвоката у Новом Саду, дана 08. 03. 2018. године, у трајању од две године.

37. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду СТОЈАКОВИЋ МИЛИЦА, рођена 19. 04. 1990. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Малетић Владислава, адвоката у Руми, дана 08. 03. 2018. године, у трајању од две године.

38. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ЧИМБУРОВИЋ МАРИНА, рођена 16. 11. 1988. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Мараш Иване, адвоката у Новом Саду, дана 08. 03. 2018. године, у трајању од две године.

39. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ЧАВИЋ ЈОВАНА, рођена 07. 04. 1992. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Радовић Небојше, адвоката у Новом Саду, дана 08. 03. 2018. године, у трајању од две године.

40. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ЈОВИШИЋ МИЛОШ, рођен 21. 05. 1989. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Радојчић Радмиле, адвоката у Суботици, дана 08. 03. 2018. године, у трајању од две године.

41. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине КРАЈНОВИЋ ОЛГА, адвокат у Кули са даном 28. 02. 2018. године, ради пензионисања.

– Прекајац Зоран, адвокат у Кули, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

42. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине СЕКЕЉ ЈОВАН, адвокат у Зрењанину са даном 19. 02. 2018. године, услед смрти.

– Михајлов Татјана, адвокат у Зрењанину, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

43. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине ИВАНЧИН НИКОЛА, адвокат у Новом Саду са даном 30. 01. 2018. године, услед смрти.

– Караћ Милан, адвокат у Новом Саду, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

44. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине БЛАГОЈЕВИЋ ДЕЈАНА, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Поповић Срђана, адвоката у Новом Саду, са даном 31. 01. 2018. године.

45. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине ВЕСЕЛИНОВИЋ МИЛИЦА, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Перић Маје, адвоката у Новом Саду, са даном 10. 02. 2018. године.

46. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине ДИМИТРИЈЕВИЋ НИКОЛА, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Савин Соње, адвоката у Новом Саду, са даном 26. 02. 2018. године.

47. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине КОЛАРИЋ МАЈА, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Савин Соње, адвоката у Новом Саду, са даном 01. 02. 2018. године.

48. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине КАПЛАРЕВИЋ ИВАНА, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Мараш Иване, адвоката у Новом Саду, са даном 12. 01. 2018. године.

49. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине НИКОЛИЋ МИЛЕНА, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Стојковић Ајше, адвоката у Новом Саду, са даном 12. 01. 2018. године.

50. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине СТАНКОВИЋ ДАНИЈЕЛА, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Алексић др Немање, адвоката у Новом Саду, са даном 01. 01. 2018. године.

51. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине ЛЕПОТИЋ МАРКО, адвокатски приправник у Руми, на адвокатско-приправничкој вежби код Грбић Младена, адвоката у Руми, са даном 11. 01. 2018. године.

52. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине КАДАР БРИГИТА, адвокатски приправник у Суботици, на адвокатско-приправничкој вежби код Нађ Чабе, адвоката у Суботици, са даном 31. 10. 2017. године.

53. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине WIST ANNA-MARIA, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Стипанчевић Винка, адвоката у Новом Саду, са даном 26. 02. 2018. године.

54. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине ШМРКИЋ МАЈА, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Шмркић Миливоја, адвоката у Новом Саду, са даном 01. 03. 2018. године.

55. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да ШИМАН ИГОРУ, адвокату у Новом Саду, привремено престаје право на бављење адвокатуром због постављења за вршиоца дужности помоћника покрајинског секретара за спорт и омладину, почев од 29. 01. 2018. године, до постављења службеника на положај по спроведеном јавном конкурсу.

– Челекетић Вељко, адвокат у Новом Саду, одређује се за привременог заменика.

56. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да СИТНИЋ ВАЛЕНТИНИ, адвокату у Бачу, привремено престаје право на бављење адвокатуром због постављења за вршиоца дужности начелника општинске управе Бач, почев од 15. 01. 2018. године, до постављења начелника општинске управе.

– Трифуновић Александар, адвокат у Бачкој Паланци, одређује се за привременог заменика.

57. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да СПАСИЋ ПРЕДРАГУ, адвокату у Новом Саду, привремено престаје право на бављење адвокатуром због стручног усавршавања у иностранству, у периоду од 01. 03. до 31. 08. 2018. године.

– Скенцић Јован, адвокат у Новом Саду, одређује се за привременог заменика.

58. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да ПЕШУТ МАЈИ, адвокату у Новом Саду, привремено престаје право на обављање адвокатуре због боловања почев од 07. 02. 2018. године.

– Етински Вељко, адвокат у Новом Саду, одређује се за привременог заменика.

59. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да ЈАНЕВСКИ АЛЕКСАНДРУ, адвокату у Новом Саду, привремено престаје право на обављање адвокатуре због боловања почев од 20. 01. 2018. године.

– Мартиновић Драгољуб, адвокат у Новом Саду, одређује се за привременог заменика.

60. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да ШАРЧЕВИЋ ТАМАРИ, адвокату у Суботици, привремено престаје право на обављање адвокатуре због боловања почев од 24. 01. 2018. године.

– Опачић Лидија, адвокат у Суботици, одређује се за привременог заменика.

61. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да КУЗМАН САНДРИ, адвокату у Новом Саду, привремено престаје право на обављање адвокатуре због боловања од 15. 03. до 15. 09. 2018. године.

– Зечевић Ненад, адвокат у Новом Саду, одређује се за привременог заменика.

62. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да ће ПЕТКОВИЋ БРАНИСАВЉЕВИЋ ЈОВАНА, адвокат у Панчеву, наставити са радом дана 31. 03. 2018. године, након што јој је привремено било престало право на бављење адвокатуром због породилског одсуства и неге детета.

– Ранчић Мирјана, адвокат у Панчеву, разрешава се дужности привременог заменика.

63. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је БАЈИЋ ДОБРОСЛАВ, адвокат у Суботици, наставио са радом дана 01. 02. 2018. године, након што му је привремено било престало право на бављење адвокатуром због боловања.

– Бајић Бранко, адвокат у Суботици, разрешава се дужности привременог заменика.

64. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је МИЛИЋЕВИЋ МИЛОРАД, адвокат у Панчеву, наставио са радом дана 27. 03. 2018. године, након што му је привремено било престало право на бављење адвокатуром због обављања функције.

65. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је Радошевић Јована, адвокат у Новом Саду, променила презиме, које сада гласи Миловановић.

66. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је Проданов Милана, адвокат у Бечеју, променила презиме, које сада гласи Свирчев.

67. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је Јутић З. Драгана, адвокат у Инђији, променила презиме, које сада гласи Обрадовић-Јутић.

68. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је Мијић Снежана, адвокатски приправник у Сомбору, променила презиме, које сада гласи Бркић.

69. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је Ракић Тамара, адвокат у Новом Саду, променила презиме, које сада гласи Протић.

70. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је КОРОЛИЈА МАРИЈАНА, адвокатски приправник у Новом Саду прекинула адвокатско-приправничку вежбу код Мараш Иване, адвоката у Новом Саду дана 30. 01. 2018. године, те да исту наставља код Миљковић Срђана, адвоката у Новом Саду, дана 31. 01. 2018. године.

71. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је НЕДИЋ СРЂАН, адвокатски приправник у Новом Саду прекинуо адвокатско-приправничку вежбу код Савин Соње, адвоката у Новом Саду дана 31. 01. 2018. године, те да исту наставља код Карановић Милице, адвоката у Новом Саду, дана 01. 02. 2018. године.

72. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ИВАТОВИЋ НЕМАЊА, адвокатски приправник у Новом Саду прекинуо адвокатско-приправничку вежбу код Рајачић Јелене, адвоката у Новом Саду дана 12. 02. 2018. године, те да исту наставља код Симић Драгана, адвоката у Новом Саду, дана 13. 02. 2018. године.

73. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ГУЛКА ТАМАРА, адвокатски приправник у Суботици прекинула адвокатско-приправничку вежбу код Крстајић Бранка, адвоката у Суботици дана 21. 02. 2018. године, те да исту наставља код Лојпур Дејана, адвоката у Суботици, дана 22. 02. 2018. године.

74. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је БЛАЖЕВИЋ ВЛАДИМИР, адвокатски приправник у Новом Саду прекинуо адвокатско-приправничку вежбу код Савин Соње, адвоката у Новом Саду дана 26. 02. 2018. године, те да исту наставља код Ристић Бојана, адвоката у Новом Саду, дана 27. 02. 2018. године.

75. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да су Мајсторовић Ж. Бранислав и Мајсторовић Катарина, адвокати у Новом Саду, основали Заједничку адвокатску канцеларију „Мајсторовић & Партнерс“ са седиштем у Новом Саду, Дунавска 8, почев од 19. 02. 2018. године.

76. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да су Кутањац Јована и Рамач Тамара, адвокати у Новом Саду, приступили Заједничкој адвокатској канцеларији „Алексић са сарадницима“ са седиштем у Новом Саду, Грчкошколска 1, почев од 27. 02. 2018. године.

77. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је Перовић Светлана, адвокат у Новом Саду, иступила из „Заједничке адвокатске канцеларије Алексић са сарадницима“, са седиштем у Новом Саду, Грчкошколска 1, са даном 31. 01. 2018. године.

78. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је СУБОТИН С. БРАНИСЛАВ, адвокат у Новом Кнежевцу преселио седиште адвокатске канцеларије у Нови Сад, Максима Горког 7/1, почев од 01. 02. 2018. године.

79. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ТУЦАКОВ ЂОРЂЕ, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Браће Рибникар 63, почев од 01. 02. 2018. године.

80. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ПЕРИЋ ЖИВКА, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Косте Рацина 15/3, почев од 01. 02. 2018. године.

81. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је СТОШИЋ БОЈАНА, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Народног фронта 24/2, почев од 15. 01. 2018. године.

82. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ВУКАШИНОВИЋ ЕВА, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Војводе Мишића 1/IV, почев од 01. 02. 2018. године.

83. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је БАБИЋ НАТАША, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Васе Стајића 28, почев од 05. 02. 2018. године.

84. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ПЕРОВИЋ СВЕТЛАНА, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Шумадијска 9, почев од 14. 02. 2018. године.

85. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је СТЕВАНОВИЋ ГОРДАНА, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Футошка 1а/310, почев од 01. 02. 2018. године.

86. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је МАРЈАНОВИЋ МИЛИЦА, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Радничка 12/2, почев од 12. 02. 2018. године.

87. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ТАНЦИК ЈАРОСЛАВ, адвокат у Оцацима, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Школска 16, почев од 01. 02. 2018. године.

88. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ПРОДАНОВИЋ ЖАРКО, адвокат у Врбасу, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Маршала Тита бб, ТЦ „Базар”, локал 7, почев од 01. 03. 2018. године.

89. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је МИЛИЋЕВИЋ МИЛОРАД, адвокат у Панчеву, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Димитрија Туцовића 3, почев од 27. 03. 2018. године.

90. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ПАВЛИЦА ДУШАН, адвокат у Панчеву, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Војводе Радомира Путника 15, локал 9, почев од 01. 03. 2018. године.

91. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ЉУБИЧИЋ СЕНИША, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Максима Горког 8б, почев од 28. 02. 2018. године.

92. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ЖИГИЋ ВЕДРАНА, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Максима Горког 8Б, почев од 28. 02. 2018. године.

93. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ШАКИЋ САНДРА, адвокат у Старој Пазови, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Светосавска 13–15, улаз I, стан 4, почев од 26. 02. 2018. године.

94. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ВУЛИЋ МИОНА, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Гогољева 34/4, почев од 01. 03. 2018. године.

95. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ЧЕРОВИЋ СВЕТЛАНА, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Гогољева 34/4, почев од 01. 03. 2018. године.

САОПШТЕЊА СА СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА одржане 03. 04. 2018. године

1. ЉУБЉАНАЦ ВАЊА, дипломирани правник, рођен 11. 01. 1988. године УПИСУЈЕ СЕ 12. 04. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Душана Васиљева 22/3/15.

– Брише се из Именика адвокатских приправника ЉУБЉАНАЦ ВАЊА, адвокатски приправник код Мадих Оливера, адвоката у Новом Саду, са даном 11. 04. 2018. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

2. КРКЉЕШ ЂУРА, дипломирани правник, рођен 31. 12. 1984. године УПИСУЈЕ СЕ 12. 04. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Јована Ђорђевића 11.

– БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника КРКЉЕШ ЂУРА, адвокатски приправник код Ковачевић Александра, адвоката у Новом Саду, са даном 11. 04. 2018. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

3. ВИДИЋ АЛЕКСАНДРА, дипломирани правник, рођена 14. 07. 1988. године УПИСУЈЕ СЕ 12. 04. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Максима Горког 26.

– БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника ВИДИЋ АЛЕКСАНДРА, адвокатски приправник код Арсић Тање, адвоката у Новом Саду, са даном 11. 04. 2018. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

4. ШОВЉАНСКИ ИВАНА, дипломирани правник, рођена 03. 04. 1990. године УПИСУЈЕ СЕ 12. 04. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Војводе Мишића 17.

– БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника ШОВЉАНСКИ ИВАНА, адвокатски приправник код Добросављево Срђана, адвоката у Новом Саду, са даном 11. 04. 2018. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

5. ПЕЈИЋ НЕБОЈША, дипломирани правник, рођен 11. 06. 1989. године УПИСУЈЕ СЕ 12. 04. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Суботици, Матије Корвина 11.

– БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника ПЕЈИЋ НЕБОЈША, адвокатски приправник код Матић Мирослава, адвоката у Суботици, са даном 11. 04. 2018. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

6. ШИЈАН СЕНИША, дипломирани правник, рођен 20. 12. 1977. године УПИСУЈЕ СЕ 12. 04. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Данила Киша 15/II, стан 14.

7. АЛЕКСИЋ ДРАГОСЛАВ, дипломирани правник, рођен 29. 03. 1960. године УПИСУЈЕ СЕ 12. 04. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Вршцу, Жарка Зрењанина 38.

8. КАРАЛИЋ СВЕТЛАНА, дипломирани правник, рођена 29. 05. 1975. године УПИСУЈЕ СЕ 12. 04. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Руми, ЈНА 190.

9. САЈИЋ БРАНИСЛАВА, дипломирани правник, рођена 21. 01. 1987. године УПИСУЈЕ СЕ 12. 04. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Дунавска 8.

10. ШУМОЊА МАТОВИНА ИВАНА, дипломирани правник, рођена 19. 04. 1986. године УПИСУЈЕ СЕ 12. 04. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Васе Стајића 6.

11. СТОЈИЋ ЈЕЛЕНА, дипломирани правник, рођена 26. 07. 1990. године УПИСУЈЕ СЕ 12. 04. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Булевар ослобођења 66.

12. БЛАГОЈЕВИЋ МИРКО, дипломирани правник, рођен 06. 07. 1988. године УПИСУЈЕ СЕ 12. 04. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Мирослава Антића 5.

13. БЕНОВИЋ ИВАН, дипломирани правник, рођен 08. 05. 1989. године УПИСУЈЕ СЕ 12. 04. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Футошка 1А.

14. ШАЛДИЋ ТИЈАНА, дипломирани правник, рођена 09. 02. 1991. године УПИСУЈЕ СЕ 12. 04. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Кеј жртвава рације 8/5.

15. ВОЈНОВИЋ БРАНКА, дипломирани правник, рођена 05. 01. 1987. године УПИСУЈЕ СЕ 12. 04. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Темерину, Новосадска 41.

16. ДУЛАНОВИЋ МИЛИЦА, дипломирани правник, рођена 01. 10. 1980. године УПИСУЈЕ СЕ 12. 04. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Сомбору, Мите Поповића 38–38 А.

17. ДИМИЋ ДУЊА, дипломирани правник, рођена 07. 08. 1991. године УПИСУЈЕ СЕ 12. 04. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Зрењанину, Јеврејска 3.

18. ШТАВЉАНИН НАЂА, дипломирани правник, рођена 18. 05. 1988. године УПИСУЈЕ СЕ 12. 04. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Суботици, Ђуре Ђаковића 7а.

19. ОСТОЈИЋ МАРКО, дипломирани правник, рођен 25. 01. 1981. године УПИСУЈЕ СЕ 26. 04. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Хоповска 4/23.

20. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду СИНЂИЋ ДАНКА, рођена 14. 03. 1991. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Баришић Жарка, адвоката у Новом Саду, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

21. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ЂУРИЋ ЛУКА, рођен 23. 12. 1992. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Ђурић Биљане, адвоката у Старој Пазови, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

22. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ВУЈИН ЈЕЛЕНА, рођена 17. 03. 1993. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Ћетојевић Душана, адвоката у Старој Пазови, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

23. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду БАЈИЋ ГОРДАНА, рођена 06. 02. 1985. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Унковић Милана, адвоката у Новом Саду, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

24. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ЛОНЧАР КОСТА, рођен 09. 09. 1991. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Новак Петра, адвоката у Темерину, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

25. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду НЕНАДИЋ ТАМАРА, рођена 25. 10. 1991. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Стокић Милоша, адвоката у Руми, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

26. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду БОГДАНОВИЋ ЛАЗАР, рођен 30. 10. 1993. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Гуцуња Милана, адвоката у Новом Саду, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

27. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду МАРИНКОВИЋ МИЛАН, рођен 22. 04. 1991. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Гуцуња Милана, адвоката у Новом Саду, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

28. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду БУЛАТ МИЋО, рођен 19. 08. 1987. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Чобанов Јањош Иване, адвоката у Новом Саду, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

29. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду МЕСАРОШ ИЗАБЕЛА, рођена 09. 07. 1993. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Крстајић Бранка, адвоката у Суботици, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

30. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ИГИЋ АЛЕКСАНДРА, рођена 21. 07. 1994. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Жунић Витомира, адвоката у Новом Саду, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

31. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ЈОВЕШКОВИЋ ДРАГАНА, рођена 30. 01. 1995. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Шокић Стаменковић Душанке, адвоката у Новом Саду, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

32. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду БАСТА НИНА, рођена 04. 06. 1993. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Поповић Срђана, адвоката у Новом Саду, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

33. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ЗЕКАВИЦА БИЉАНА, рођена 12. 10. 1980. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Мараш Иване, адвоката у Новом Саду, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

34. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ЊЕГОВАН ИВАНА, рођена 19. 02. 1992. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Стипанчевић Винка, адвоката у Новом Саду, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

35. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ЈОВАНОВИЋ СИНИША, рођен 23. 04. 1992. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Гаврић Чуквас Славенке, адвоката у Новом Саду, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

36. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ЛУКИЋ ДАРКО, рођен 12. 01. 1995. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Мараш Иване, адвоката у Новом Саду, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

37. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ШИЛИЋ САНДРА, рођена 30. 07. 1994. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Гуцуња Милана, адвоката у Новом Саду, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

38. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду СТАНИЋ РАДМИЛА, рођена 20. 12. 1994. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Гуцуња Милана, адвоката у Новом Саду, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

39. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ШКОРО БРАНКА, рођена 03. 10. 1985. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Гуцуња Милана, адвоката у Новом Саду, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

40. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ВАСИЋ АЛЕКСАНДАР, рођен 28. 06. 1987. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Мاستиловић Јелене, адвоката у Новом Саду, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

41. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ГЊАТИЋ НАДА, рођена 25. 01. 1993. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Штајнер Бориса, адвоката у Новом Саду, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

42. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ФАРКАШ ФИЛИП, рођен 11. 01. 1992. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Маровић Желјка, адвоката у Новом Саду, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

43. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ЈАНКОВИЋ ЈОВАНА, рођена 17. 07. 1987. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Павлов Горана, адвоката у Новом Саду, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

44. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду РАЈКОВИЋ ТИЈАНА, рођена 17. 11. 1992. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Трифковић Ненада, адвоката у Петроварадину, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

45. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду РАКОВИЋ НИКОЛА, рођен 20. 12. 1991. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Славковић Немање, адвоката у Новом Саду, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

46. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду БРКЉАЧ ДУШИЦА, рођена 30. 10. 1987. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Остојић Живка, адвоката у Новом Саду, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

47. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ТЕШИЋ НАТАША, рођена 04. 07. 1990. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Мудић Оливера, адвоката у Новом Саду, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

48. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ПОПОВИЋ НАТАША, рођена 09. 04. 1992. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Перески Славка, адвоката у Новом Саду, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

49. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ДИМОВИЋ СИЛВАНА, рођена 21. 04. 1994. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Мараш Иване, адвоката у Новом Саду, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

50. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ШАВИЈА МИЛОШ, рођен 20. 02. 1990. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Мараш Иване, адвоката у Новом Саду, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

51. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду БЈЕЛОТОМИЋ ЈОВАН, рођен 04. 06. 1993. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Станић Дејана, адвоката у Старој Пазови, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

52. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ЧОЛАКОВИЋ ЈОВАНА, рођена 12. 12. 1991. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Јоксовић др Марије, адвоката у Кули, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

53. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ВИДАКОВИЋ АНДРЕЈ, рођен 12. 05. 1994. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Сабо Лалић Доре, адвоката у Суботици, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

54. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду МИЛИЋ НЕНАД, рођен 30. 08. 1992. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Попов Горана, адвоката у Сенти, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

55. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ПЕШИЋ АНЂЕЛИЈА, рођена 13. 06. 1994. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Мандић Горана, адвоката у Зрењанину, дана 11. 04. 2018. године, у трајању од две године.

56. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине МУШИЦКИ ДОРТЕЈА, адвокат у Новом Саду са даном 05. 09. 2017. године, услед смрти.

– Гнатенко Андрић Татјана, адвокат у Новом Саду, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

57. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине ЗАГОРЧИЋ ЗИЈАХ, адвокат у Новом Саду са даном 13. 03. 2018. године, на лични захтев.

– Загорчић Данко, адвокат у Новом Саду, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

58. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине ГУЦУЊА др ЈОВАН, адвокат у Новом Саду са даном 21. 01. 2018. године, услед смрти.

– Гуцуња Милан, адвокат у Новом Саду, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

59. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине ГОЛУБОВИЋ МИЛАНКО, адвокат у Сомбору са даном 08. 03. 2017. године, услед смрти.

– Иванчевић Божидар, адвокат у Сомбору, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

60. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине СИМИЋ ДУШАН, адвокат у Сремској Митровици са даном 31. 03. 2017. године, на лични захтев.

– Именовани задржава чланство у Посмртном фонду АК Војводине и након брисања.

– Рољић Јово, адвокат у Сремској Митровици, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

61. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине МИХАЈ МИЛКА, адвокат у Вршцу са даном 23. 03. 2017. године, услед смрти.

– Туркан Михаела, адвокат у Вршцу, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

62. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине ЂУРЂЕВАЦ ДАНИЛО, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Алексић др Немање, адвоката у Новом Саду, са даном 12. 03. 2018. године.

63. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине ПОПОВ КРИСТИНА, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Радовић Небојше, адвоката у Новом Саду, са даном 16. 03. 2018. године.

64. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине АЛАЋУЗ МАРИНА, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Алексић др Немање, адвоката у Новом Саду, са даном 28. 02. 2018. године.

65. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине БЕАДЕР ЈОВАНА, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-при-

правничкој вежби код Милић Косте, адвоката у Новом Саду, са даном 03. 10. 2017. године.

66. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине ХРЕЧУК ЈЕЛЕНА, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Савин Соње, адвоката у Новом Саду, са даном 29. 03. 2018. године.

67. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да ДЕСНИЦА МИЛАНИ, адвокату у Новом Саду, привремено престаје право на обављање адвокатуре због боловања почев од 08. 03. 2018. године.

– Тошић Златко, адвокат у Новом Саду, одређује се за привременог заменика.

68. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да ПАНТИЋ ВЛАДИМИРУ, адвокату у Новом Саду, привремено престаје право на обављање адвокатуре због боловања почев од 19. 02. 2018. године.

– Штајнер Борис, адвокат у Новом Саду, одређује се за привременог заменика.

69. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да БУГАРСКИ НЕНАДУ, адвокату у Новом Саду, привремено престаје право на обављање адвокатуре због боловања почев од 27. 03. 2018. године.

– Топић Горан, адвокат у Новом Саду, одређује се за привременог заменика.

70. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да БЕЉАНСКИ ИСИДОРИ, адвокату у Суботици, привремено престаје право на обављање адвокатуре због боловања почев од 22. 02. 2018. године.

– Опачић Лидија, адвокат у Суботици, одређује се за привременог заменика.

71. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да ГАВРАНЧИЋ ВАЊИ, адвокату у Новом Саду, привремено престаје право на обављање адвокатуре због породилског одсуства и одсуства ради неге детета од 13. 03. 2018. до 12. 03. 2019. године.

– Попивоца Дуња, адвокат у Новом Саду, одређује се за привременог заменика.

72. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да МАНАСТИРАЦ МАРИЈАНИ, адвокату у Новом Саду, привремено престаје право на обављање адвокатуре због породилског одсуства и одсуства ради неге детета од 18. 03. 2018. до 17. 03. 2019. године.

– Антић Бранислав, адвокат у Новом Саду, одређује се за привременог заменика.

73. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да МАЈОРОШ ШОМОЋИ ХЕРМИНИ, адвокатском приправнику у Темерину, привремено престаје право на обављање адвокатско-приправничке вежбе због породилског одсуства и одсуства ради неге детета, од 22. 03. 2018. до 21. 03. 2019. године.

74. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је АПРО ЗАВИШИЋ НАТАША, адвокат у Новом Саду, наставила са радом дана 19. 03. 2018. године, након што јој је привремено било престало право на бављење адвокатуром због породилског одсуства и неге детета.

– Апро Љубомир, адвокат у Новом Саду, разрешава се дужности привременог заменика.

75. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је Вицковић др Тања, адвокат у Новом Саду, променила презиме, које сада гласи Вицковић Рамач.

76. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је Весић Александра, адвокат у Врбасу, променила презиме, које сада гласи Младеновић.

77. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је Мићић Јелена, адвокат у Новом Саду променила лично име у евиденцији Адвокатске коморе Војводине, које сада гласи Мићић М. Јелена.

78. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ЂУРКОВИЋ ТИЈАНА, адвокатски приправник у Вршцу прекинула адвокатско-приправничку вежбу код Јефтић Миодрага, адвоката у Вршцу дана 03. 04. 2018. године, те да исту наставља код Миросављевић Стојановић Светлане, адвоката у Белој Цркви, дана 04. 04. 2018. године.

79. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ПАНТОШ ВЛАДАН, адвокатски приправник у Футогу прекинуо адвокатско-приправничку вежбу код Перић Дамира, адвоката у Футогу дана 28. 02. 2018. године, те да исту наставља код Цупаћ Николе, адвоката у Новом Саду, дана 01. 03. 2018. године.

80. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ДОБРАШ ЛАРА, адвокатски приправник у Новом Саду прекинула адвокатско-приправничку вежбу код Пантић Владимира, адвоката у Новом Саду дана 19. 02. 2018. године, те да исту наставља код Степанов Миливоја, адвоката у Новом Саду, дана 20. 02. 2018. године.

81. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ВАСИЋ МАРИЈА, адвокатски приправник у Новом Саду прекинула адвокатско-приправничку вежбу код Поповић Срђана, адвоката у Новом Саду дана 12. 03. 2018. године, те да исту наставља код Кнежевић Бојовић Снежане, адвоката у Новом Саду, дана 13. 03. 2018. године.

82. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ХАЛГАТО БОГЛАРКА, адвокатски приправник у Темерину прекинула адвокатско-приправничку вежбу код Кристијан Жежефа, адвоката у Темерину дана 21. 02. 2018. године, те да исту наставља код Брњица Драгана, адвоката у Темерину дана 22. 02. 2018. године.

83. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ЗАВИШИЋ НЕМАЊА, адвокатски приправник у Врбасу прекинуо адвокатско-приправничку вежбу код Томић Видовић Љиљане, адвоката у Врбасу дана 20. 03. 2018. године, те да исту наставља код Канкараш Вука, адвоката у Врбасу, дана 21. 03. 2018. године.

84. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је МОРОКВАШИЋ МАРИЈА, адвокатски приправник у Сомбору прекинула адвокатско-приправничку вежбу код Голубовић Миланка, адвоката у Сомбору дана 08. 03. 2018. године, те да исту наставља код Гајић Здравка, адвоката у Сомбору, дана 09. 03. 2018. године.

85. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ДАБЕТИЋ ГВОЗДЕН, адвокатски приправник у Панчеву прекинуо адвокатско-приправничку вежбу код Ђурчин Душана, адвоката у Панчеву дана 29. 03. 2018. године, те да исту наставља код Аутишер Дарка, адвоката у Панчеву, дана 30. 03. 2018. године.

86. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ВЕЛИЧКОВИЋ АЛЕКСАНДРА, адвокатски приправник у Вршцу прекинула адвокатско-приправничку вежбу код Михај Милке, адвоката у Вршцу дана 23. 03. 2018. године, те да исту наставља код Туркан Михаеле, адвоката у Вршцу, дана 24. 03. 2018. године.

87. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ПАВЛОВИЋ МАЈА, адвокат у Новом Саду преселила седиште адвокатске канцеларије у Стару Пазову, Светосавска 7, почев од 02. 03. 2018. године.

88. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је БЕСЕРМЕЊИ ИГОР, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Саве Вуковића 19, почев од 01. 02. 2018. године.

89. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ПЕТКОВСКИ ГОРАН, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Максима Горког 22, почев од 12. 03. 2018. године.

90. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је НЕМЧЕВ ЦИНИЋ ТАМАРА, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Петра Драпшина 48, почев од 06. 03. 2018. године.

91. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ВИДОВИЋ ГОРАН, адвокат у Петроварадину, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Железничка 40/1/4, почев од 02. 04. 2018. године.

92. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ЦВЕТКОВИЋ МЛАДЕН, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Железничка 40/1/4, почев од 02. 04. 2018. године.

93. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ПЕТКОВ СТЕВАН, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Булевар ослобођења 109 I/2 почев од 12. 03. 2018. године.

94. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је МИЛАНОВИЋ ВЛАДИМИР, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Димитрија Туцовића 2а, стан 1, почев од 02. 04. 2018. године.

95. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ТОМИЋ ДЕАН, адвокат у Суботици, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Првوماјска 94/5, почев од 01. 03. 2018. године.

96. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ПОЉАКОВИЋ ДАФНА ГОРДАНА, адвокат у Суботици, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Петефи Шандора 3, почев од 05. 03. 2018. године.

97. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ПОЉАКОВИЋ МИРА, адвокат у Суботици, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Петефи Шандора 3, почев од 05. 03. 2018. године.

98. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је СИВЧЕВ ДУШАН, адвокат у Панчеву, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Његошева 2/5, почев од 20. 03. 2018. године.

99. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ЗБУЋНОВИЋ РАДОСЛАВ, адвокат у Бачком Петровцу, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Новосадска 19, почев од 01. 04. 2018. године.

САОПШТЕЊА СА СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА одржане 26. 04. 2018. године

1. ТАБАКОВ АЛЕКСАНДАР, дипломирани правник, рођен 01. 09. 1981. године УПИСУЈЕ СЕ 03. 05. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Фрушкогорска 6.

– БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника ТАБАКОВ АЛЕКСАНДАР, адвокатски приправник код Вигњевевић Данице, адвоката у Футогу, са даном 02. 05. 2018. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

2. САМАРЦИЋ ПЕТАР, дипломирани правник, рођен 20. 03. 1989. године УПИСУЈЕ СЕ 03. 05. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Браће Рибникара 5/VI, стан 22.

– БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника САМАРЦИЋ ПЕТАР, адвокатски приправник код Купрес Слађане, адвоката у Новом Саду, са даном 02. 05. 2018. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

3. МИЦИЋ ОЛИВЕРА, дипломирани правник, рођена 11. 06. 1984. године УПИСУЈЕ СЕ 03. 05. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Радничка 10/1.

– Брише се из Именика адвокатских приправника МИЦИЋ (дев. Јовановић) ОЛИВЕРА, адвокатски приправник код Гарабандић Александра, адвоката у Новом Саду, са даном 02. 05. 2018. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

4. СОВИЉ ДУШКО, дипломирани правник, рођен 27. 01. 1953. године УПИСУЈЕ СЕ 03. 05. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Челареву, Маршала Тита 1.

5. ТОДОРОВ ТОМИСЛАВ, дипломирани правник, рођен 05. 02. 1987. године УПИСУЈЕ СЕ 03. 05. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Сомбору, Аврама Мразовића 1.

6. ДЕСПОТОВИЋ АЛЕКСАНДАР, дипломирани правник, рођен 03. 09. 1982. године УПИСУЈЕ СЕ 03. 05. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Суботици, Туре Ђаковића 17.

7. ДОЈЧИНОВИЋ ГОРАН, дипломирани правник, рођен 01. 04. 1986. године УПИСУЈЕ СЕ 03. 05. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Максима Горког 10а, стан 13.

8. ЈАНЧИЋ АЛЕКСАНДРА, дипломирани правник, рођена 26. 10. 1991. године УПИСУЈЕ СЕ 03. 05. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Грчкошколска 1.

9. СПАЈИЋ НИКОЛА, дипломирани правник, рођен 14. 08. 1992. године УПИСУЈЕ СЕ 03. 05. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Алексе Шантића 68/1, стан 7.

10. ПАНТЕЛИЋ БОГДАН, дипломирани правник, рођен 22. 01. 1991. године УПИСУЈЕ СЕ 03. 05. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Максима Горког 6 б.

11. НАЂ ИГОР, дипломирани правник, рођен 17. 06. 1986. године УПИСУЈЕ СЕ 03. 05. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Црвенки, Арсенија Чарнојевића 3.

12. КАРДОВ ЈОСИПА, дипломирани правник, рођена 26. 11. 1990. године УПИСУЈЕ СЕ 03. 05. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Петра Драпшина 48.

13. БОРОВАЦ др ВЛАДИМИР, дипломирани правник, рођен 29. 10. 1985. године УПИСУЈЕ СЕ 03. 05. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Јеврејска 2/П.

14. ПОПАДИЋ ДАНИЈЕЛА, дипломирани правник, рођена 30. 06. 1987. године УПИСУЈЕ СЕ 03. 05. 2018. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Ђорђа Магаршевића 2.

15. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду КНЕЖЕВИЋ НЕВЕНА, рођена 04. 12. 1991. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Тодоровић Драгана, адвоката у Кикинди, дана 03. 05. 2018. године, у трајању од две године.

16. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ЂУРИЋ ДАНИЈЕЛА, рођена 23. 03. 1978. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Крпић Бисерке, адвоката у Суботици, дана 03. 05. 2018. године, у трајању од две године.

17. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду БЕЛОШ НИКОЛА, рођен 05. 04. 1991. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Капун Драгана, адвоката у Новом Саду, дана 03. 05. 2018. године, у трајању од две године.

18. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду МАРИЈАНАЦ ЈЕЛЕНА, рођена 03. 09. 1994. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Михајлов Татјане, адвоката у Зрењанину, дана 03. 05. 2018. године, у трајању од две године.

19. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ПОПАДИЋ СТЕФАН, рођен 25. 12. 1991. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Бесермењи Игора, адвоката у Новом Саду, дана 03. 05. 2018. године, у трајању од две године.

20. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду НИШИЋ ГОРАН, рођен 30. 09. 1986. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Тадић Николе, адвоката у Новом Саду, дана 03. 05. 2018. године, у трајању од две године.

21. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ТОМАНОВИЋ АРСЕНИЈЕ, рођен 15. 11. 1992. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Мољац Александра, адвоката у Новом Саду, дана 03. 05. 2018. године, у трајању од две године.

22. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду КОМАР МИЛИЦА, рођена 18. 04. 1989. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Добрковић Пеђе, адвоката у Новом Саду, дана 03. 05. 2018. године, у трајању од две године.

23. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ВАСИЋ КАТАРИНА, рођена 05. 01. 1990. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Видицки Браниславе, адвоката у Новом Саду, дана 03. 05. 2018. године, у трајању од две године.

24. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду АРАЂАНСКИ ЛАЗАР, рођен 17. 02. 1993. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Станков Милана, адвоката у Зрењанину, дана 03. 05. 2018. године, у трајању од две године.

25. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду УСКОКОВИЋ НЕМАЊА, рођен 26. 05. 1992. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Микеш Драгана, адвоката у Новом Саду, дана 03. 05. 2018. године, у трајању од две године.

26. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду СТОКИЋ ВЛАДИМИР, рођен 13. 05. 1991. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Стокић Милоша, адвоката у Руми, дана 03. 05. 2018. године, у трајању од две године.

27. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду АЈДУКОВИЋ МОНИКА, рођена 06. 01. 1994. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Костић Владислава, адвоката у Новом Саду, дана 15. 05. 2018. године, у трајању од две године.

28. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду СТОЈАНОВИЋ САЊА, рођена 11. 02. 1983. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Давидов др Страхиње, адвоката у Новом Саду, дана 03. 05. 2018. године, у трајању од две године.

29. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ЗЕМУНАЦ ОГЊЕН, рођен 02. 02. 1993. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Микеш Драгана, адвоката у Новом Саду, дана 03. 05. 2018. године, у трајању од две године.

30. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду БОРОШ АЛЕКСАНДАР, рођен 21. 03. 1992. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Жилић Бошка, адвоката у Новом Саду, дана 03. 05. 2018. године, у трајању од две године.

31. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду СИМИЋ ИРЕНА, рођена 05. 03. 1989. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Савин Соње, адвоката у Новом Саду, дана 03. 05. 2018. године, у трајању од две године.

32. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду СРЕДАНОВИЋ ГОРАНА, рођена 05. 01. 1990. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Апро Љубомира, адвоката у Новом Саду, дана 03. 05. 2018. године, у трајању од две године.

33. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду WIST ANNA-MARIA, рођена 29. 09. 1988. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Вашчић Животе, адвоката у Новом Саду, дана 03. 05. 2018. године, у трајању од две године.

34. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ХАЈДЕР АНДРЕА, рођена 01. 10. 1991. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Керац Мирка, адвоката у Новом Саду, дана 03. 05. 2018. године, у трајању од две године.

35. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ДОШЕНОВИЋ БОЈАНА, рођена 05. 01. 1991. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Мркшић Јасне, адвоката у Новом Саду, дана 03. 05. 2018. године, у трајању од две године.

36. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине РАДУКИН МИЛАН, адвокат у Новом Саду са даном 10. 04. 2018. године, на лични захтев.

– Именовани задржава чланство у Посмртном фонду АК Војводине и након брисања.

– Васић Јелена, адвокат у Новом Саду, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

37. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине ЛЕТИЋ МИРОСЛАВ, адвокат у Новом Саду са даном 30. 04. 2018. године, због пензионисања.

– Именовани задржава чланство у Посмртном фонду АК Војводине и након брисања.

– Банковачки Драгица, адвокат у Новом Саду, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

38. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине КОМАРОМИ АМАЛИЈА, адвокат у Бечеју са даном 03. 04. 2018. године, на лични захтев.

– Фриш Ласло, адвокат у Бечеју, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

39. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине ТОМИЋ ВИДОВИЋ ЉИЉАНА, адвокат у Врбасу са даном 20. 03. 2018. године, услед смрти.

– Видовић Лука, адвокат у Врбасу, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

40. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине ЈАКОВЉЕВИЋ ЗОРАН, адвокат у Панчеву са даном 28. 03. 2018. године, услед смрти.

– Бјелетић Биљана, адвокат у Панчеву, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

41. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине МИШКОВИЋ САРА, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Мараш Иване, адвоката у Новом Саду, са даном 05. 04. 2018. године.

42. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине ЂУРИЋ МАЈА, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Сокић Јелене, адвоката у Новом Саду, са даном 26. 04. 2018. године.

43. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине КАЧАР МАРИНА, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Мадих Оливера, адвоката у Новом Саду, са даном 12. 04. 2018. године.

44. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине ЖИВАНОВИЋ ИВАНА, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Стојковић Ајше, адвоката у Новом Саду, са даном 17. 04. 2018. године.

45. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине ЋЕРАН ДРАГАНА, адвокатски приправник у Руми, на адвокатско-приправничкој вежби код Ћеран Анке, адвоката у Руми, са даном 26. 04. 2018. године.

46. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине ВИЋАНОВИЋ ПАВЛЕ, адвокатски приправник у Руми, на адвокатско-приправничкој вежби код Грбић Николе, адвоката у Руми, са даном 03. 05. 2018. године.

47. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине ЧЕЛЕКЕТИЋ ЕНА, адвокатски приправник у Кикинди, на адвокатско-приправничкој вежби код Пудар Драгомира, адвоката у Кикинди, са даном 31. 03. 2018. године.

48. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине МИЛУТИНОВИЋ БРАНКО, адвокатски приправник у Панчеву, на адвокатско-приправничкој вежби код Мартиновић Весне, адвоката у Панчеву, са даном 20. 03. 2018. године.

49. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине БЕЛИЋ ТАМАРА, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Гојковић Александре, адвоката у Новом Саду, са даном 03. 04. 2018. године.

50. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине ДРОБАЦ ДУЊА, адвокатски приправник у Темерину, на адвокатско-приправничкој вежби код Брњица Драгане, адвоката у Темерину, са даном 01. 04. 2018. године.

51. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине ГОЈКОВИЋ БИЉАНА, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Савин Соње, адвоката у Новом Саду, са даном 17. 04. 2018. године.

52. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да МУДРИНИЋ МАЈИ, адвокату у Новом Саду, привремено престаје право на обављање адвокатуре због боловања почев од 10. 04. 2018. године.

– Веселиновић Предраг, адвокат у Новом Саду, одређује се за привременог заменика.

53. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да САВИЋ МИРЈАНИ, адвокату у Руми, привремено престаје право на обављање адвокатуре због боловања почев од 06. 04. 2018. године.

– Гогић Марсел, адвокат у Руми, одређује се за привременог заменика.

54. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да МАЈОРОШ ШОМОЋИ ХЕРМИНИ, адвокатском приправнику у Темерину, привремено престаје право на обављање адвокатско-приправничке вежбе због породилског одсуства и одсуства ради неге детета, од 22. 03. 2018. до 21. 03. 2019. године.

55. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да СИТНИЋ ВАЛЕНТИНИ, адвокату у Бачу, привремено престаје право на бављење адвокатуром због постављења на функцију начелника општинске управе Бач, почев од 07. 03. 2018. године у трајању од пет година.

– Трифуновић Александар, адвокат у Бачкој Паланци, одређује се за привременог заменика.

56. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да САБАДОШ АНДРИЈИ, адвокату у Суботици, привремено престаје право на бављење адвокатуром због стручног усавршавања у иностранству, у периоду од 21. 03. 2018. до 21. 03. 2020. године.

– Сабадош Роберт, адвокат у Суботици, одређује се за привременог заменика.

57. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да БЕР ЛАРИСА, адвокат у Новом Саду, наставља са радом дана 13. 05. 2018. године, након што јој је привремено било престало право на бављење адвокатуром због породилског одсуства и неге детета.

– Ландека Дуња, адвокат у Новом Саду, разрешава се дужности привременог заменика.

58. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да КОСАНОВИЋ БОЈАНА, адвокат у Новом Саду, наставља са радом дана 02. 04. 2018. године, након што јој је привремено било престало право на бављење адвокатуром због породилског одсуства и неге детета.

– Терзић Бранислав, адвокат у Новом Саду, разрешава се дужности привременог заменика.

59. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да РЊАК ВИДОВИЋ МИЛАНА, адвокат у Суботици, наставља са радом дана 03. 05. 2018. године, након што јој је привремено било престало право на бављење адвокатуром због породилског одсуства и неге детета.

– Рвовић Рада, адвокат у Суботици, разрешава се дужности привременог заменика.

60. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је Бајић мср Санда, адвокат у Србобрану, променила презиме, које сада гласи Зрињанин.

61. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је Давидов др Страхиња, адвокат у Новом Саду, променио лично име, које сада гласи Давидов Исак.

62. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је КАПАМАЦИН БОЈАН, адвокатски приправник у Новом Саду прекинуо адвокатско-приправничку вежбу код Савин Соње, адвоката у Новом Саду дана 02. 04. 2018. године, те да исту наставља код Субаков В. Милоша, адвоката у Бечеју, дана 03. 04. 2018. године.

63. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ВУЧУРЕВИЋ МИНА, адвокатски приправник у Новом Саду прекинула адвокатско-приправничку вежбу код Радовић Небојше, адвоката у Новом Саду дана 03. 04. 2018. године, те да исту наставља код Попивоца Дуње, адвоката у Новом Саду, дана 04. 04. 2018. године.

64. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је СТУДЕН АНКИЦА, адвокатски приправник у Кули прекинула адвокатско-приправничку вежбу код Јоксовић др Марије, адвоката у Кули дана 28. 03. 2018. године, те да исту наставља код Салак Јоакима-Јулијана, адвоката у Кули, дана 29. 03. 2018. године.

65. ОДОБРАВА СЕ захтев Бабић Јелене, адвокатског приправника у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Чекић Бранимира, адвоката у Новом Саду за продужење адвокатско-приправничке вежбе за четврту годину, закључно са 02. 04. 2019. године.

66. ОДОБРАВА СЕ захтев Сивчев Јелене, адвокатског приправника у Кикинди, на адвокатско-приправничкој вежби код Сивчев Бранислава, адвоката у Кикинди за продужење адвокатско-приправничке вежбе за четврту годину, закључно са 13. 05. 2019. године.

67. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да су Бељански др Слободан, Бељански Владимир, Лалић Мразек Милица, Станић Јелена, Папић Бојан, Нешковић Јана и Милић Вељко, адвокати у Новом Саду, основали „Заједничку адвокатску канцеларију Бељански“ са седиштем у Новом Саду, Мирослава Антића 7, почев од 25. 04. 2018. године.

68. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је КОСАНОВИЋ БОЈАНА, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Булевар ослобођења 137/88, почев од 13. 04. 2018. године.

69. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ШУТАЛО МЕЗЕИ ИВАНА, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Булевар ослобођења 94/V, стан 31, почев од 01. 04. 2018. године.

70. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ПЕЈИЋ ЈОВАНА, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Максима Горког 53, почев од 05. 04. 2018. године.

71. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је БАЧВАНСКИ БОРИС, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Радничка 37а, стан 18, почев од 16. 04. 2018. године.

72. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ЈАНКОВИЋ ТАМАРА, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Максима Горког 5, стан 11, почев од 01. 04. 2018. године.

73. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је МУДРИНИЋ МАЈА, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Николе Миркова 32, почев од 11. 04. 2018. године.

Управни одбор

Уређивачки одбор *Гласника* моли сараднике да текстове за објављивање достављају уз уважавање следећих сугестија:

- примерак рада доставити одштампан и потписан;
- по могућности, доставити рад и електронском поштом (*akvojvodine@gmail.com*) или на дискети;
- фусноте писати у дну одговарајуће странице;
- у библиографским подацима за књиге уз уобичајене податке обавезно навести и издавача;
- уз чланке доставити резиме и кључне речи;
- пожељно је доставити и превод резимеа на енглески, немачки или француски језик.

ГЛАСНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Излази 12 пута годишње
у месечним свескама.

Оснивач, власник и издавач: Адвокатска комора Војводине.
Годишња претплата: за земљу 10.000,00 дин.,
за иностранство 110 евра.
(Текући рачун број 340-1482-43 са назнаком „за Гласник“)

Овај број је закључен 5. јула 2018. године.

Тираж: 2.000 примерака

Према мишљењу Секретаријата за информације
Републике Србије бр. 413-01-412/91-01
од 11. априла 1991. године на ову публикацију плаћа се
основни порез на промет по Тарифном броју 8. став 1. тачка 1.
алинеја 10. Тарифе основног пореза на промет.

Компјутерски слог: *Тајјана Божић*, Нови Сад

Штампа: OFFSET PRINT, Нови Сад
2018.